

**TARIMDAN SANAYİYE GEÇİŞ SÜRECİNDE
TRAKYA ALT BÖLGESİ'NDE GÖÇ :
ÇERKEZKÖY ÖRNEĞİ
Gökhan İNCE
Doktora Tezi
Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı
Danışman: Yrd. Doç. Dr. E.Recep ERBAY
2010**

**T.C.
NAMIK KEMAL ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

DOKTORA TEZİ

**TARIMDAN SANAYİYE GEÇİŞ SÜRECİNDE
TRAKYA ALT BÖLGESİ'NDE GÖÇ : ÇERKEZKÖY ÖRNEĞİ**

Gökhan İNCE

TARIM EKONOMİSİ ANABİLİM DALI

DANIŞMAN: YRD. DOÇ. DR. E.RECEP ERBAY

TEKİRDAĞ - 2010

Her hakkı saklıdır

Yrd. Doç. Dr. E. Recep ERBAY danışmanlığında, Gökhan İNCE tarafından hazırlanan bu çalışma aşağıdaki jüri tarafından Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı'nda Doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı : Prof. Dr. Derman KÜÇÜKALTAN *İmza :*

Üye : Prof. Dr. İ.Hakkı İNAN *İmza :*

Üye : Doç. Dr. Ahmet KUBAŞ *İmza :*

Üye : Doç. Dr. Alpay HEKİMLER *İmza :*

Üye : Yrd.Doç. Dr. Recep ERBAY *İmza :*

Fen Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulunun 05/11/2010 tarih ve 40/05 sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Doç. Dr. Fatih KONUKCU
Enstitü Müdürü

ÖZET

Doktora Tezi

TARIMDAN SANAYİYE GEÇİŞ SÜRECİNDE TRAKYA ALT BÖLGESİ'NDE GÖÇ: ÇERKEZKÖY ÖRNEĞİ

Gökhan İNCE

Namık Kemal Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı

Danışman : Yrd. Doç. Dr. E. Recep ERBAY

Coğrafik anlamda yer değiştirme olarak tanımlanan göç hareketi insanlık tarihi kadar eskidir. Sanayileşme çabalarına bağlı olarak görülen göç hareketi ise Türkiye'de 1950'li yıllardan sonra başlamıştır.

Ekonomik ve sosyal politikalarındaki değişikliklere bağlı olarak önce köyden kente ve ardından kentler arası göçlerle önemli bir göç hareketine tanık olunan Türkiye'de 1970'ler sonrası kentlilik kavramı da daha çok dikkate değer bir noktaya yükselmiştir.

İstanbul'un sanayileşmesinin ardından genişleme alanlarından birisi olan Trakya Bölgesi ve özellikle Tekirdağ'ın Çorlu ve Çerkezköy ilçesine doğru hareketlilik kazanan iç göç olgusu halen yoğunlukla devam etmektedir.

Bu çalışmada göç kavramı ve çeşitleri üzerinde durulmuş, Türkiye'de göçlerin sebepleri değerlendirilmiştir. Ardından Trakya Alt Bölgesi olarak tanımlanan bölgede sanayi yapısı hakkında bilgiler verilerek, mevcut sanayi alanları ve Türkiye'de yıllara bağlı olarak verilen teşvikler değerlendirilmiştir. Ayrıca tarım ve sanayinin birlikte etkileşimi ve gelişimi konusu ele alınarak, Çerkezköy ilçesinde iç göç olgusu istatistiksel olarak analiz edilmiştir.

Çalışmada Çerkezköy Organize Sanayi Bölgesi'nin kurulduğu 1974 yılından önce tarımsal alanda faaliyet gösteren insanların yaşadığı Çerkezköy ilçesinde sanayi tesislerinin kurulmasıyla tarım sektörünün önüne geçen sanayi sektörü değerlendirilmiştir. Türkiye'nin

muhtelif bölgelerinden Çerkezköy'deki fabrikalara çalışmak için gelen kişilerin ülkedeki büyük ekonomik krizlerden doğrudan etkilenmeleri ve ilçede yaşamaktan memnuniyetleri araştırılmıştır. İlçede tarımsal çalışmanın dışında sanayi sektöründeki çalışmalara bağlı olarak ortaya çıkan dönüşümler aktarılmıştır.

Anahtar kelimeler: Göç hareketi, kentlilik, sanayileşme, tarım, Trakya Alt Bölgesi

2010 , 130 sayfa

ABSTRACT

Ph.D. Thesis

TRANSITION FROM AGRICULTURE TO INDUSTRY SECTOR IN THE SUB-REGION
OF TRAKYA ; CASE ÇERKEZKÖY COUNTRY OF TEKİRDAĞ CITY

Gökhan İNCE

Namık Kemal University
Graduate School of Natural and Applied Sciences
Department of Agricultural Economics

Supervisor : Asist. Prof. Dr. E. Recep ERBAY

In geographical sense, migration defined as replacement is as old as human history. Migration movement depending on the industrialization efforts has begun in Turkey after 1950 s.

Depending on economic and social policy changes an important migration movement fram rural areas to urban areas and then migration between cities has been witnessed in Turkey. After 1970 s being a member of urban has also become much more notable.

The event of internal migration which has started towards Trakya region; one of the expansion areas after the industrialization of İstanbul and especially towards Çorlu and Çerkezköy; two of the districts of Tekirdağ still contiues densely.

This study focuses on migration and its kinds, and causes of migration in Turkey. After that by giving information about the area defined as sub-region of Trakya, available industry regions and incentives given during years have been evaluated. Moreover; by tackling the matter of the development and interaction of agriculture and industry, the issue of internal migration in Çerkezköy has been statistically analyzed.

In this study it has been evauated that industrial sector which has become more important than agricultural sector after the establishment of industrial foundations in Çerkezköy where people go on their lives depending on agricultural activities before 1974. People coming from different cities to Çerkezköy to work, their being affected directly by

economic crisis and their contentment of living in Çerkezköy have also been studied. Apart from working in agricultural sector, transformations which occurs depending on working in industrial sector in Çerkezköy have been given.

Keywords : Migration,urban, industrialization, agriculture, sub-region of Trakya

2010 , 130 pages

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	iii
ÇİZELGELER LİSTESİ	ix
GRAFİKLER LİSTESİ	xiv
ŞEKİLLER LİSTESİ	xv
EKLER	xvi
KISALTMALAR	xvii
1.GİRİŞ.....	1
2.KAYNAK ÖZETLERİ.....	5
3.MATERYAL VE YÖNTEM.....	8
3.1.Materyal.....	8
3.2 Verileri Toplanması Aşamasında Kullanılan Yöntem.....	8
3.3. Verilerin Analizinde Kullanılan Yöntemler	9
4.GÖÇ KAVRAMI.....	10
4.1. Göç Olgusu ve Tanımları	10
4.2. Göç Çeşitleri	10
4.2.1. Oluşumuna Göre Göç Çeşitleri.....	11
4.2.2.Ülke Sınırı Esasına Göre Göç Çeşitleri	12
4.3.Göç Teorileri.....	14
4.4.Uluslararası Göç Olgusu.....	17

4.5. Bölgesel Nüfus	19
4.6.Çerkezköy’de İç Göç	20
4.7. Nüfusa Kayıtlı Olunan İl Bölgelerine Göre Çerkezköy’e Göç Edenler	21
5.TÜRKİYE’DE İÇ GÖÇ OLGUSU	22
5.1.Türkiye’nin Nüfus Yapısı	22
5.2.Türkiye’de Göç Süreçleri	24
5.2.1.Balkanlaşma Göçleri.....	25
5.2.2. Kentleşme	26
5.2.3. Kentler Arası Göçler.....	30
5.2.4.Yaşam Güzergahı	31
5.3. Türkiye’de İç Göç Olgusu	31
6.TRAKYA ALT BÖLGESİNİN DEMOGRAFİK, EKONOMİK VE SOSYAL YAPISI ..	34
6.1. Nüfus Gelişimi ve Kent-Kır Nüfusları	34
6.2. Nüfus Yoğunlukları	38
6.3. Cinsiyet.....	40
6.4. Yaş Grupları	41
6.5. Bağımlılık Oranı	43
6.6. Sosyoekonomik Gelişmişlik Seviyesi	44
7.TRAKYA ALT BÖLGESİ’NDE SANAYİNİN GENEL YAPISI	46
7.1. Trakya Alt Bölgesi Mevcut Sanayi Alanları	46
7.2 Trakya Alt Bölgesi Organize Sanayi Alanları.....	51

7.3. Avrupa Serbest Bölgesi (Çorlu)	53
7.4. Trakya Bölgesi Planlı Sanayi Alanları	53
7.4.1. Tekirdağ İli Planlı Sanayi Alanları	53
7.4.2. Kırklareli İli Planlı Sanayi Alanları	54
7.4.3. Edirne İli Planlı Sanayi Alanları	54
7.5. Teşvikler	55
8. TRAKYA ALT BÖLGESİNDE TARIMIN GENEL YAPISI	58
8.1. Tarımda Ağırlıklı Alt Sektörler	59
8.1.1. Bitkisel Üretim	59
8.1.1.1. Tarla Bitkileri Üretimi	61
8.1.1.2. Sebze Üretimi	61
8.1.1.3. Meyve Üretimi	63
8.1.2. Hayvansal Üretim	64
8.1.2.1. Canlı Hayvan Varlığı	64
8.1.2.2. Hayvansal Ürün Üretimi	65
9. TARIM VE SANAYİNİN BİRLİKTE DEĞERLENDİRİLMESİ	66
9.1. Ekonomik Gelişme Sürecinde Tarım-Sanayi İlişkileri	66
9.1.1. Sermaye Birikimi Açısından Tarım-Sanayi İlişkileri	68
9.1.2. İşgücü Kullanımı Açısından Tarım-Sanayi İlişkileri	68
9.1.3. Tarım Ürünlerine Talep Oluşturması Açısından Tarım Sanayi İlişkileri	69
9.1.4. Hammadde Katkısı Açısından Tarım-Sanayi İlişkileri	69

9.1.5.Döviz Katkısı Açısından Tarım-Sanayi İlişkileri	69
9.2.Trakya Alt Bölgesi İlleri Açısından Tarım-Sanayi İlişkileri	69
10.ARAŞTIRMA SAHASI OLARAK TEKİRDAĞ İLİ ÇERKEZKÖY İLÇESİNİN SEÇİMİ	74
10.1. Çerkezköy'ün Nüfusu	74
10.2. Çerkezköy'de Eğitim ve İstihdam Düzeyi.....	76
10.3.Çerkezköy'de Tarımsal Yapı.....	77
10.4. Çerkezköy'de Su Kullanımı	81
10.5. Çerkezköy'de Sanayileşme.....	82
10.6. Çerkezköy'de Çevre Kirliliği	84
10.7. Çerkezköy İçin SWOT Analizi.....	88
10.8. Anket Çalışması.....	90
10.9. Çerkezköy Araştırma Sahasından Elde Edilen Bulguların Birbirlerinden Bağımsız Olup Olmadıklarının Ki-Kare Bağımsızlık Testi İle Test Edilmesi	108
11.SONUÇ ve ÖNERİLER	111
KAYNAKLAR.....	119
EKLER	126

ÇİZELGELER LİSTESİ

Çizelge 4.1. Dünya Göçmen Sayısı (1960- 2010).....	17
Çizelge 4. 2. Dünya’da En Çok Göçmene Sahip Ülkeler(2010).....	18
Çizelge 4. 3. Trakya Alt Bölgesinde Nüfus Değişimi	19
Çizelge 4. 4. Çerkezköy’ün Nüfusu.....	20
Çizelge 4. 5.Nüfusa Kayıtlı Olunan İl’e Göre Tekirdağ’ın Nüfus Dağılımı	21
Çizelge 5.1. Sayım Yılları İtibarıyla Türkiye Nüfusu	22
Çizelge 5.2. Nüfus Sayım Yılları İtibarıyla Türkiye İl, İlçe Sayıları ve Nüfus Yoğunluğu	23
Çizelge 5.3.Türkiye Sayım Yılları, Cinsiyet Oranlarına Göre Şehir ve Köy Nüfusları	24
Çizelge 5. 4. Türkiye’de Yıllar İtibarıyla Ekili Dikili Alanlar (1000 ha).....	29
Çizelge 6.1. Türkiye, Marmara Bölgesi, İstanbul ve Trakya Alt Bölgesinde Yıllara Göre Nüfuslar	34
Çizelge 6. 2. Türkiye, Marmara Bölgesi, İstanbul, Trakya Alt Bölgesi Kent-Kır Nüfusu.....	35
Çizelge 6.3. Trakya Alt Bölgesinde İllerin Nüfus Oranı	36
Çizelge 6.4. Trakya Alt Bölgesi, Edirne, Kırklareli, Tekirdağ Kent-Kır Nüfus Değişimleri...	37
Çizelge 6.5. Türkiye, Marmara Bölgesi, Trakya Alt Bölgesi, İstanbul Nüfus Yoğunluğu	38
Çizelge 6.6. İkamet Edilen İl’e Göre Nüfusa Kayıtlı Olunan İl	39
Çizelge 6.7. Türkiye, Marmara Bölgesi, Trakya Alt Bölgesi Nüfuslarının Cinsiyete Göre Dağılımı	40
Çizelge 6.8. Trakya Alt Bölgesi ve İllerinin Nüfusunun Cinsiyete Göre Dağılımı.....	40
Çizelge 6.9.Trakya Alt Bölgesi Yaş ve Cinsiyete Göre Dağılımı (2009)	41

Çizelge 6.10. Edirne, Kırklareli ve Tekirdağ İllerinin Yaş Grupları (2009)	42
Çizelge 6.11. Trakya Alt Bölgesi Nüfus Bağımlılık Oranı	43
Çizelge 6.12. 1996 ve 2003 Arasında Bölgelerin Gelişmişlik Endeks Değerleri	44
Çizelge 6.13. Trakya Alt Bölgesinde İstihdam Edilenlerin Sektörel Dağılımı (15+) (2009)...	45
Çizelge 7.1. Trakya Alt Bölgesi Mevcut Sanayi Alanları Dağılımı	51
Çizelge 7.2. Trakya Alt Bölgesi Organize Sanayi Bölgeleri	52
Çizelge 7.3. Tekirdağ İli Planlı Sanayi Alan Büyüklükleri	53
Çizelge 7.4. Kırklareli ili Planlı Sanayi Alan Büyüklükleri	54
Çizelge 7.5. Edirne İli Planlı Sanayi Alan Büyüklükleri	54
Çizelge 7.6. Ülke Ölçeğinde Verilen Teşvik Belgelerinin Bölgelere Göre Dağılımı 1999-2003	56
Çizelge 7.7. Trakya Alt Bölgesinde 2002-2007 Yılları Arasında Yapılan Teşvik Yatırımlarının Sektör ve Altsektörlere Göre Dağılımı	57
Çizelge 8.1. Trakya Alt Bölgesi İllerinin Sosyoekonomik Gelişmişlik Sıralaması Karşılaştırması	58
Çizelge 8.2. Trakya İllerinde Kırsal Nüfus Oranları Karşılaştırılması (2009)	59
Çizelge 8.3. Trakya İllerinde Tarım Arazilerinin Dağılımı ve Oranları (2008)	60
Çizelge 8.4. Trakya İllerinde Bitkisel Üretim Miktarları ve Oranları (2008)	60
Çizelge 8.6. Dünya Sebze Üretimi Sıralamasında Ülkeler ve Payları (2002)	62
Çizelge 8.7. Trakya İllerinde Sebze Üretim Miktarları ve Oranları (2009)	62
Çizelge 8.8. Trakya İllerinde Meyve Üretim Miktarları ve Oranları (2009)	63
Çizelge 8.9. Trakya İllerinde Canlı Hayvan Varlığı (Adet) (2009)	64
Çizelge 8.10. Trakya İllerinde Hayvansal Ürün Üretimi (2009)	65

Çizelge 9. 1. Trakya Alt Bölgesi İlleri Sanayi Yapısı Gelişim Avantaj ve Dezavantajları.....	71
Çizelge 9.2. Trakya Alt Bölgesi İlleri OSB'leri Hakim Sektör Dağılımı.....	72
Çizelge 10.1. Çerkezköy'ün Nüfus Gelişimi.....	74
Çizelge 10.2. Çerkezköy'de Bulunan ADSL-İnternet Abone Sayısı	75
Çizelge 10.3. Çerkezköy'de Eğitim Düzeyi ve Cinsiyete Göre Nüfus (6 +yaş) - 2009	76
Çizelge 10.4. Çerkezköy'de İstihdam Yapısı	76
Çizelge 10.5. Çerkezköy'de Tarımsal Üretim Miktarları (2009)	77
Çizelge 10.6. Çerkezköy'ün Tarımsal Alanları	78
Çizelge 10.7. Çerkezköy'de Yıllara Bağlı Olarak Bitkisel Üretim Miktarları.....	78
Çizelge 10.8. Çerkezköy'de Yıllara Bağlı Olarak Hayvansal Üretim Miktarı.....	79
Çizelge 10.9. Çerkezköy'de Yıllara Bağlı Olarak Hayvan Varlığı	79
Çizelge 10.10. Tekirdağ'da Yıllar İtibariyle Kayıtlı Çiftçi Sayısı	80
Çizelge 10.11. Çerkezköy'ün Köylerinde Bulunan Elektrikli Aletler (2010).....	80
Çizelge 10.12. Çerkezköy'ün Köylerinde Bulunan Motorlu Araç Sayısı (2010)	81
Çizelge 10.13. Çerkezköy'de Su Kullanımı	81
Çizelge 10.14. Çerkezköy'de Yeraltı Suyu Seviyesi Değişimi	82
Çizelge 10.15. Çerkezköy'de Bulunan Sanayi Kuruluşları.....	83
Çizelge 10.16. Çerkezköy'ün SWOT Analizi	89
Çizelge 10. 17. Ankete Katılanların Cinsiyetine Göre Dağılımı.....	90
Çizelge 10. 18. Ankete Katılanların Yaş Gruplarına Göre Dağılımı.....	90
Çizelge 10. 19. Ankete Katılanların Doğdukları İller	91

Çizelge 10.20. Ankete Katılanların Doğdukları Bölgelere Göre Dağılımı	92
Çizelge 10. 21. Ankete Katılanların Eğitim Düzeyine Göre Dağılımı	92
Çizelge 10. 22. Ankete Katılanların İstihdam Dağılımı	93
Çizelge 10. 23. Ankete Katılanların İstihdam Durumuna Göre Dağılımı	94
Çizelge 10.24. Katılımcıların Ailedeki Toplam Gelir Durumuna Göre Dağılımı.....	94
Çizelge 10.25. Katılımcıların Medeni Hallerine Göre Dağılımları	95
Çizelge 10.26. Katılımcıların Evli Olanlarının Evlilik Zamanlarına Göre Dağılımı	95
Çizelge 10. 27. Katılımcıların Daha Önce İkamet Ettikleri Bölgelere Göre Dağılımı.....	96
Çizelge 10.28. Katılımcıların Önceki Yerleşim Merkezlerine Göre Dağılımı.....	97
Çizelge 10.29. Katılımcıların Çerkezköy'e Ne Kadar Süre Önce Göç Ettiklerinin Dağılımı..	97
Çizelge 10.30. Katılımcıların Çerkezköy'ü Yerleşim Yeri Seçme Sebebi.....	98
Çizelge 10.31. Katılımcıların Çerkezköy Hakkında Önceden Araştırma Yapmalarına İlişkin Dağılım	99
Çizelge 10.32. Katılımcıların Eski Yerleşim Yerinden Ayrılma Nedeni	99
Çizelge 10.33. Yaşam Memnuniyetine İlişkin Dağılım	100
Çizelge 10.34. Gelir Memnuniyetine İlişkin Dağılım	100
Çizelge 10.35. Çerkezköy'e Yerleşme Memnuniyeti.....	101
Çizelge 10.36. Memnuniyetsizlik Sebebi	101
Çizelge 10.37. Katılımcıların Başka Bir Yere Göç Etmeye İlişkin Düşünenlerin	102
Dağılımı	102
Çizelge 10.38. Katılımcıların Eski Yerleşim Yerine Geri Dönmeye İlişkin Dağılımı.....	102
Çizelge 10. 39. Katılımcıların Çerkezköy'e Kiminle Geldiklerinin Dağılımı	103

Çizelge 10. 40. Katılımcıların Ek İş Yapmaya İlişkin Dağılımları	103
Çizelge 10.41. Katılımcıların Oturdukları Konutların Mülkiyetlerinin Dağılımı	104
Çizelge 10. 42. Katılımcıların Ek Gelir Durumlarına İlişkin Dağılımı	104
Çizelge 10. 43. Katılımcıların Sosyal Güvence Durumuna İlişkin Dağılımı	105
Çizelge 10.44. Katılımcıların Önceki Mesleklerine İlişkin Dağılımı.....	105
Çizelge 10. 45. Katılımcıların Çerkezköy'e Gelmeden Önceki Hane Halkı Sayısı.....	106
Çizelge 10.46. Katılımcıların Göç Ettikten Sonraki Hane Halkı Sayıları.....	106
Çizelge 10.47. Katılımcılardan Daha Önceki Yerleşim Yerinden Alınan Maddi Destek Dağılımı	107
Çizelge 10.48.Katılımcıların Cinsiyetleri İle Göç Nedenlerinin Karşılaştırılması.....	108
Çizelge 10.49. Katılımcıların Göç Etme Sebebi İle Eğitim Durumlarının Karşılaştırılması .	109
Çizelge 10.50.Katılımcıların Gelir Seviyesi İle Çerkezköy'e Yerleşme Memnuniyetlerinin Karşılaştırılması.....	110
Çizelge 10.51. Çerkezköy'de 1974 Sonrası Değişimler.....	115

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 6.1.	Marmara Bölgesi İlleri Sosyoekonomik Gelişmişlik Sıralaması.....	45
Grafik 7.1.	Trakya Alt Bölgesi Mevcut Sanayi Alanları	48
Grafik 7.2.	Çerkezköy, Çorlu, Muratlı Aksı Mevcut Sanayi Alanları.....	48
Grafik 7.3.	Çerkezköy, Çorlu ve Muratlı D 100 Aksı Plansız Sanayi Parselleri.....	49

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 6.1.	Türkiye, Marmara Bölgesi, İstanbul ve Trakya Alt Bölgesinde Yıllara Göre Nüfusların Değişimi	35
------------	--	----

EKLER

Ek 1	Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu Yoksulluk Sınırı Araştırması(2010)	135
Ek 2	Trakya Alt Bölgesi İllerinde 2000 ve 2023 Yıllarında Sektör İstihdam Dağılımı, Nüfus ve Aktivite Oranları.....	136
Ek 3	Anket Soruları.....	137

KISALTMALAR

AB	Avrupa Birliği
ASB	Avrupa Serbest Bölgesi
ADNKS	Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi
DİE	Devlet İstatistik Enstitüsü
DPT	Devlet Planlama Teşkilatı
GSYİH	Gayri Safi Yurt İçi Hasıla
OSB	Organize Sanayi Bölgesi
SGK	Sosyal Güvenlik Kurumu
SWOT	Strengths-Weaknesses-Opportunities-Threats (Kuvvetli Yanlar-Zayıf Yanlar-Olanaklar -Tehlikeler Analizi)
TOBB	Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TMMOB	Türkiye Makine Mühendisleri Odası
USİAD	Ulusal Sanayici ve İşadamları Derneği

1.GİRİŞ

Gelişmiş ülkelerde 18. yüzyılın ortalarında başlayan sanayileşme ve kentleşme hareketleri, Türkiye’de ancak 20. yüzyılın ortalarından itibaren başlayabilmiştir. Kırsal alanların itici faktörlerinin yanında, kentsel alanların çekici şartları da önemli oranda nüfusun kentsel alanlara yığılmasına yol açmıştır. Bunlara ilave olarak, gün geçtikçe gelişen kitle iletişim ve ulaşım araçları da göç olayına ivme kazandırmıştır. Kentsel alanlara gelenlerin kentlileşmesi için kente gelmesi, yerleşmesi ve iş bulması yeterli olmamaktadır. Bu kişilerin kentsel davranış kalıplarını benimsemesi, kendilerini kente ait hissetmesi önemlidir. Kentte kalış süresi ile kentleşme arasında olumlu bir ilişki var olduğu bilinmektedir. Kentlileşme, kentleşme sonucunda toplumsal değişimin insanların davranışlarında ve ilişkilerinde, değer yargılarında, maddi ve manevi yaşam biçimlerinde değişiklikler yaratması sürecidir (Öztürk ve ark. 2008).

Göç, temelde sanayi toplumunun bir niteliği olarak karşımıza çıkmaktadır. Kırsal alanlardan, kentlere doğru olan iç göç hareketleri, ilk kez Sanayi Devrimi sırasında büyük bir ivme kazanmış; bunun sonucunda da kırsal alanlardan kentlere doğru büyük göç dalgaları yaşanmıştır. Bu bağlamda göç, geleneksel toplum yapısından modern toplum yapısına doğru yönelen bir süreçtir. Gönüllü, tek-yönlü olan göç hareketi seçime dayanır. Kadınların daha çok ticari kentlere, erkeklerin ise daha çok sanayi merkezlerine göçü tercih ettikleri görülmektedir. Bu tip hareketlilik daha çok genç yaştaki yetişkinlerde görülür. Dış göçe konu olan genellikle bireylerken, iç göçte istisnalar dışında aileler göçe konu olmaktadır (Öztürk ve ark. 2008).

Kırsal kesimdeki yüksek doğurganlık, işgücü arzıyla birlikte gizli işsizliğin artmasına, toprağın parçalanarak üretimin ve verimliliğin azalmasına yol açarak nüfusun kırdan kente göç etmesine neden olmaktadır. Kırsal kesimde tarımsal gelirin ve toprak mülkiyetinin dengesiz dağılımı, tarımda makineleşme ile birlikte işgücü talebinin göreceli olarak azalması ve sosyal alt yapının yetersizliği kentlere göçü hızlandırmaktadır. Bu olgular yanında kentsel kesimlerde istihdam, eğitim, sağlık imkanlarının kırsal kesime göre daha iyi olması ile birlikte, kültürel faaliyetlerin yarattığı cazibe de göçü artıran unsurlar olarak belirtilebilir. Ayrıca, 20. yüzyılın son 15 yıllık döneminde, özellikle doğu bölgelerinde meydana gelen terör olayları ve yaşanan büyük doğal afetler bölge içi ve bölgeler arası nüfus hareketine yol açmıştır (Kocaman 2008).

Kural olarak göçler, gelişmemiş bölgelerden gelişmiş bölge ve ülkelere doğru olmaktadır. Göç ister içe dönük, ister dışa dönük olsun, göçlerin kaynağı sanayileşmiş alanlar

olurken, kentleşen sanayi bölgeleri göçe katılanların varmak istedikleri alan olarak onları kendine doğru çekmekte, iş imkanları açarak insanları cezbetmektedir.

Kırdan kente göç edenlerin kente uyum sağlayacak donanımları (eğitim, uzmanlaşma, iş bölümü, barınma imkanı) olmadığı gibi, göç ettikleri yaşam alanlarını tanımadığından dolayı uyum sorunu yaşamaktadırlar. Bu nedenle özellikle düşük gelir gruplarında akrabalık, hemşerilik, komşuluk ilişkileri gibi birincil ilişkiler halen sürmektedir. Bu süreç de çeşitli şekillerde etkili olan ilişkiler ön plana çıkmaktadır.

İç göç hareketi Türkiye'nin önemli sorunlarından biridir. Nüfus ekonomik bakımdan bölgeler arasındaki eşitsizliğe paralel olarak, dengesiz bir şekilde dağılmakta; belli başlı kentlerde yoğunlaşmaktadır. Göç nedeniyle çekim merkezlerinin altyapı yatırımları yetersiz kalmaktadır. Ayrıca, ekonomik sorunların yanında çeşitli sosyal sorunların da ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

Türkiye'de sosyoekonomik gelişme bakımından bölgeler arasında farklılıklar vardır. Ülkenin doğusu, gelişmemiş iken; batısı, gelişmiş bir bölge konumundadır. Bölgesel farklılıklar, göçün yönünü etkiler. Göçler, doğu-batı yönünde meydana gelmiştir. Marmara, Ege ve Akdeniz göçün önemli bir bölümünü çekmektedir. Aynı eğilim, il bazındaki göçlerde de gözlenir. Sosyoekonomik yönden gelişmiş olan iller, net göç almıştır. İstanbul her zaman ülke düzeyinde en önemli çekim merkezi konumundadır. İstanbul'un yanı sıra Kocaeli, Tekirdağ, Bursa, İzmir, Manisa, Aydın, Muğla, Antalya, Adana, İçel ve Ankara belli başlı çekim merkezleridir. Çekim merkezi konumundaki iller, çekim alanlarını zamanla çevredeki yerleşim birimlerine doğru genişletmiştir. Dolayısıyla, yeni çekim merkezleri ortaya çıkmıştır: Kocaeli-İstanbul-Tekirdağ, Çanakkale-Balıkesir-Bursa-Bilecik, Ankara-Eskişehir-Konya, İzmir-Manisa-Aydın-Denizli, Muğla-Antalya-İçel (Çelik 2007).

Trakya bölgesi genelde bir tarım bölgesi olarak bilinmekle birlikte sanayinin yoğunlaştığı bir bölge haline dönüşmüştür. Daha açık bir ifade ile İstanbul sanayisi önemli oranda Trakya'ya doğru kaymış durumdadır. Önceleri yatırımlar Çerkezköy-Çorlu havzasında yoğunlaşırken, daha önceden cazip olarak görülmeyen Edirne, Kırklareli, Malkara ve Hayrabolu Organize Sanayi Bölgelerine doğru da yönelmeler başlamıştır. Yaşanılan dönüşüm süreci doğal olarak istihdam yapısının da değişmesine neden olmuştur. Tarım sektöründen sanayi kesimine bir kayma ve buradan hizmetler sektörüne doğru hızlı bir yöneliş izlenmektedir (Anonim 2009b).

Bu çalışmanın amacı Türkiye'de iç göçü genel olarak incelemek, Trakya Alt Bölgesi olarak isimlendirilen Edirne, Tekirdağ ve Kırklareli illerinde nüfus, göç ve tarımdan sanayi sektörüne dönüşüm noktasında yaşanan gelişmeleri ve 1974 sonrası Tekirdağ'ın Çerkezköy

ilçesinde tarımsal yapının önüne geçen sanayi sektörünün artan nüfus ve göçle ilişkilerini değerlendirerek analiz etmektir. Çalışmanın ana konularından biri olarak seçilen Çerkezköy ilçesinde göçlerin sebepleri araştırılmıştır. Bölgeye göçlerle birlikte gelen insanların Çerkezköy'ü tercih sebepleri, ilçede yaşamaktan duydukları memnuniyetleri ve çalışarak elde ettikleri gelir düzeyleri tespit edilmiştir. Bölge yanında ilçede de özellikle son yirmi yılda ağırlığı hissedilen sanayi üretimi yanında tarımsal üretim değerleri de incelenmiştir.

Bölgede tarım sektöründen sanayi sektörüne doğru bir geçiş süreci yaşandığı görülmektedir. Ancak burada önemli olan bölgede tarım sektörünün etkinliğinin azalması değil bu süreçte sanayide yaşanan gelişmelerin daha hızlı gerçekleşmesidir. Bunun sonucu olarak tarımdan, sanayi ve hizmet sektörüne doğru işgücü ve kaynak transferleri yaşanmıştır. Bu gelişmeler diğer bölgelerden Çerkezköy'e doğru özellikle kaynak ve işgücü transferine neden olmuştur. Bu çalışmada bu ve benzeri konular detaylı bir şekilde araştırılarak nüfus artışı, artan sanayi, çevre sorunları, gecekondulaşma ve diğer sosyo-ekonomik gelişmelerin analitik bir şekilde değerlendirilmesi hedeflenmiştir.

Çerkezköy ilçesinde yaşanan endüstriyel gelişmeler ilçede nüfusun hızla artmasına neden olmuştur. Çerkezköy'e göç eden her bir birey barınma, beslenme, ulaşım vb. altyapı ve bunun yanında çeşitli sosyal ihtiyaçlara gereksinim duyacağından Tekirdağ ili Çerkezköy ilçesinin bu gelişmelerden ne düzeyde etkilendiği öncelikle tespit edilerek ortaya konmalıdır. Ancak bu şekilde, buna uygun çözümler yerel yönetimler tarafından planlanarak gerçekleştirilebilir. Bu nedenle araştırma önemli bir veri, analiz ve sentez kaynağı olarak planlanmıştır. Elde edilen bulgular karar vericilerin optimum maliyetle çözüm üretmelerini de sağlayabileceği için zaman ve kaynak israfını da önleyecek bir çalışmadır.

Çalışmanın ilk üç bölümünde giriş, kaynak özetleri ve materyal ve yöntem bilgileri verilmiştir.

Yapılan çalışmanın dördüncü bölümünde “göç” tanımları verilerek, konuya ilişkin literatür bilgileri ortaya konulmuştur. Bu bölümde göç hakkında ilk kapsamlı bilgilerin aktarıldığı Ernst Georg Ravenstein'dan göç olgusunun nelere bağlı olarak gerçekleştiği bilgileri ile göç teorileri ve uluslararası göç hakkında değerlendirmeler yapılmıştır.

Çalışmanın beşinci bölümünde Türkiye'de ilk nüfus sayımının yapıldığı 1927 yılından bugüne kadar olan nüfus gelişimine ilişkin veriler aktarılmıştır. Bu bölümde özellikle Türkiye, Marmara Bölgesi, Trakya Alt Bölgesi ve İstanbul'un nüfus bilgileri ve yoğunlukları değerlendirilmiştir. Ayrıca da Türkiye'deki iç göç ve kentleşme hakkındaki analizler aktarılmıştır.

Çalışmanın altıncı bölümünde Trakya Alt Bölgesinin demografik, ekonomik ve sosyal yapısının değişime uğradığı son yirmi yıldaki veriler ortaya konulmuştur. Bu bölümde karşılaştırmalı olacak şekilde yaş ve cinsiyet bilgileri aktarılmıştır. Sosyoekonomik gelişmişlik seviyesi hakkında Devlet Planlama Teşkilatı tarafından en son yayınlanan 2003 yılı verileri çerçevesinde değerlendirmeler ortaya konulmuştur.

Yedinci bölümünde Trakya Alt Bölgesinde sanayinin genel yapısı, mevcut sanayi alanları hakkında bilgiler ve Türkiye’de ülke ölçeğinde yıllara bağlı olarak verilen teşviklerin bilgileri aktarılmıştır. Bölgede 2002 yılı sonrası dokuma ve giyim alanında en fazla teşvik verildiği ve bunun sonucunda tekstil işletmesi yatırımlarının sayıca yüksekliği verilmiştir.

Çalışmanın sekizinci bölümünde Trakya Alt Bölgesinde tarımın genel yapısı, tarımsal ve hayvansal üretim değerlerine ilişkin çeşitli bilgiler değerlendirilmiştir.

Araştırmanın dokuzuncu bölümünde tarım ve sanayi sektörü birlikte değerlendirilerek, ekonomik gelişme sürecinde tarım-sanayi ilişkileri genel olarak aktarılmış ve Trakya Alt Bölgesinde tarım-sanayi ilişkileri değerlendirilmiştir.

Araştırmanın onuncu bölümünde Çerkezköy’ün 1974 sonrası nüfus gelişimi, eğitim, tarımsal yapı ve üretimler, sanayileşme, çevre kirliliği bilgileri çerçevesinde bir SWOT analizi yapılmıştır. Ayrıca ilçede bir anket çalışması ile Çerkezköy’e göçle gelenlerin özellikleri ve yaşama memnuniyeti bilgileri değerlendirilmiştir. Tarımsal alanlardan sanayi sektörüne dönüşümün yaşandığı ilçede ekonomik ve sosyal yapıdaki değişmeler ortaya konmuştur. Bu bölümde ayrıca ilçenin köylerinde yaşayanların özellikleri, tarımsal üretimle ve modern yaşamla ilişkileri tespit edilmiştir.

2.KAYNAK ÖZETLERİ

Türkiye’de özellikle 1950’li yıllardan sonra ortaya çıkan iç göç kavramı Trakya Alt Bölgesinde 1985’den sonra kendini hissettirmeye başlamıştır. Ağırlıklı olarak tarımsal üretimde kendini gösteren Tekirdağ, Edirne ve Kırklareli olarak tanımlanan Trakya Alt Bölgesi illeri hakkında 1990’lı yılların sonunda Trakya Üniversitesi ve son yıllarda da Namık Kemal Üniversitesi akademisyenlerinin ve öğrencilerinin çalışmaları dikkat çekmektedir.

Doğudan batıya bir göç hareketi olarak görülen Türkiye’deki iç göçlerde Marmara Bölgesi ve özellikle İstanbul, başlangıçta ana hareket eksenini olmuştur. Ancak sanayileşmenin Trakya Bölgesine doğru genişlemesiyle özellikle Tekirdağ başta olmak üzere Trakya Alt Bölgesine ülkenin muhtelif bölgesinden göçleri görmekteyiz.

İKTİSADİ ARAŞTIRMALAR VAKFI tarafından 2003 yılında hazırlanan “Edirne İlinin Ekonomik Gelişmesi” isimli seminer çalışmasında Edirne’nin gelişimi hakkında oturum notları derlenmiştir. Bu notlarda Edirne’nin tarımsal ve sanayi çalışmalarında bulunduğu konumu, turizm açısından yapılabilecekler belirtilmiştir. Yapılan panelde Edirne’nin ekonomik gelişmesinde ana strateji ve tedbirler anlatılmıştır.

“Tekirdağ İlinin Ekonomik Gelişmesi” isimli çalışma 2007 yılında Tekirdağ’da İKTİSADİ ARAŞTIRMALAR VAKFI tarafından düzenlenen seminer notlarını içermektedir. Bu seminerde tarım, hayvancılık, sanayi, ticaret, ulaştırma ve turizm sektörlerinin Tekirdağ açısından önemi vurgulanmıştır. Ayrıca Tekirdağ’ın gelişmesinde ana stratejinin belirlenmesi konusu işlenmiştir.

Trakya Alt Bölgesi illerinden “Kırklareli İlinin Ekonomik Gelişmesi” isimli seminer çalışması yine İKTİSADİ ARAŞTIRMALAR VAKFI tarafından 2009 yılında yapılmıştır. Bu çalışmada da sanayi, ticaret, hayvancılık ve turizm başlıklarında ilin özellikleri ortaya konularak, ilin ekonomik gelişmesinde ana strateji tespit edilmiştir.

KAYA R. (1993) tarafından yapılan “Sanayileşmenin Sosyokültürel Etkileri Çerkezköy Araştırması”nda sanayileşmeye kavramsal bakış, sanayi toplumu, Türkiye’de sanayileşmenin doğuşu ve gelişimi özellikle vurgulanmıştır. Çerkezköy Organize Sanayi Bölgesi hakkında bilgiler verilerek, 1993 yılında Çerkezköy’de yapılan bir anket çalışmasında bölgede yaşayan kişilerin özellikleri ortaya konmuştur.

ÖCAL P. G. (2006)’nin “ Trakya Bölgesi’nin Sanayileşme Dinamikleri ve Çorlu Sanayi Kümeleri” isimli yüksek lisans çalışmasında İstanbul’dan Trakya Bölgesi’ne kayan sanayinin merkez-çevre ilişkisi çerçevesinde gelişimi araştırılmıştır. Bu kapsamda sanayileşmeden etkilenen Çorlu’da bir alan çalışması ile sanayinin yer seçimi kriterleri,

sanayi kümelerinin nitelikleri, iş birlikleri, bilgi kanalları ve firmaların bölgedeki gelecek planları ortaya konulmaya çalışılmıştır.

KUBAŞ A. ve ark. (2002) tarafından yapılan “Trakya Bölgesi’nde Sanayileşmenin Tarımsal Üretime Etkileri ve Sonuçlarının Sürdürülebilir Tarım Politikası Açısından Değerlendirilmesi” isimli proje çalışmasında 1980’li yıllardan sonra Trakya Bölgesi’nde hızla gelişen sanayileşmenin ortaya çıkardığı çevre sorunlarının tarımsal ve sosyoekonomik yapı üzerine etkileri ve sonuçları araştırılmıştır. Proje sonunda Trakya Bölgesi’nde sürdürülebilir kalkınma için alınması gereken önlemler anlatılmıştır.

“Mersin’de Göç, Kentleşme ve Sosyal Problemler” isimli ERJEM Y. (2009) tarafından yapılan çalışmada 1980 sonrası Mersin’deki yoğun nüfus artışının sebepleri ve ortaya çıkan sosyal problemler değerlendirilerek, bir alan anketi çalışması yapılmıştır. Elde edilen bulgular ışığında Mersin’de sorunların çözümüne yönelik “iktisadi temelli, eğitimle ilgili, sağlıkla ilgili, konut ve barınmayla ilgili, çevre sorunları ve kentsel alt yapıyla ilgili, kültürel yaşamla ilgili öneriler” başlıklarında çözümler üretilmiştir.

YALÇIN C. (2004) tarafından hazırlanan “Göç Sosyolojisi” isimli çalışmada göç olgusu, göç teorileri ve tarihsel süreç içerisinde göçler ve Türkiye konuları işlenmiştir. Çalışmada göçün tanımları ve çeşitleri üzerinde durulmuş, Türkiye’de iç göçler ve dış göçlerin incelenmesi yapılarak, dış göçle yurt dışına giden Türk vatandaşlarının problemlerine değinilmiştir.

GÜNGÖREN B. (2007) tarafından hazırlanan “Trakya’da Tarımsal Yapı, Üretim ve Başlıca Ürünlerde Verimlilik Analizleri” isimli yüksek lisans tezi çalışmasında Trakya’da tarım ve hayvancılık alanındaki yapısal durum incelenmiştir. Çalışma sonucunda tarımsal potansiyel, tarım işletmelerinin sorunları ve uygulanması gereken politikalar araştırılarak, tarımın bölgesel ölçekteki gücü değerlendirilmiştir.

TMMOB-Makine Mühendisleri Odası (2005) tarafından hazırlanan “Trakya’da Sanayileşme ve Çevre Sempozyumu IV” çalışmasının bildiriler kitabında akademisyenler tarafından bölgesel kalkınma, bölgedeki çevre problemleri, ekolojik turizm, tarımsal kalkınmada kooperatifçilik, lojistik ve teknopark gibi yeni konular değerlendirilmiştir. Bildiriler içerisinde istihdam, AB politikaları, rekabet eden kentler ve risk sermayesi konuları dikkati çekmektedir.

KOCAMAN T. (2008) tarafında hazırlanan “Türkiye’de İçgöçler ve Göç Edenlerin Nitelikleri (1965-2000)” çalışması Türkiye’de genel nüfus sayımı dönemleri arasında göç edenlerin sayısal boyutları, sosyoekonomik nitelikleri ve yerleşim yerleri bazında dağılımları ve göç nedenleri araştırılmıştır. Çalışma sonunda ülkenin sosyal ve ekonomik bakımından

yeterince gelişmemiş bölgelerinden ve illerinden gelişmiş batı bölgelerine ve metropollerine göçlerin var olduğu vurgulanmıştır.

KELEŞ R. (2010)'nin Kentleşme Politikası adlı eserinde kentleşmenin ekonomik, teknolojik, siyasal ve sosyo-psikolojik nedenleri üzerinde durularak bölgesel gelişme için planlama, kentsel dönüşüm ve Türkiye'deki çevre sorunları açıklanmıştır.

TÜRKDOĞAN O. (2009) tarafından ortaya konulan "Türk Sanayi Toplumu" çalışmasında 1980'den günümüze sosyoekonomik ve sanayileşme alanında değişimler üzerinde durulmuş, Osmanlı sanayi sistemi ve Cumhuriyet sonrası sanayi sistemi bilgileri verilmiş, ayrıca sanayileşme sürecinde ideolojiler ve sosyal bunalımlardan bahsedilmiştir.

Tez çalışmasına hazırlık esnasında yararlanılan en önemli kaynaklardan birisi İSTANBUL METROPOLİTEN PLANLAMA MERKEZİ'nin 2009 yılında hazırladığı "1/100.000 Ölçekli Trakya Alt Bölgesi Ergene Havzası Revizyon Çevre Düzeni Planı-Plan Analitik Raporu" isimli çalışma olmuştur. Daha önce hazırlanarak 2004 yılında onaylanan ve detaylı 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı 2009 yılında güncellenmiştir. İstanbul Metropolü'nün etkileri ve Marmara Havzası'nda yer alan tüm illerin arasında sosyal, ekonomik, işlevsel ve fiziksel etkileşimleri dikkate alarak yapılan bu kapsamlı çalışma Trakya Alt Bölgesi (Edirne, Kırklareli ve Tekirdağ) illeri açısından geleceğe dönük nüfus tahminleri ve mekansal projeksiyonları da içermektedir.

ÖZDEMİR M. (2008) tarafından yapılan "Türkiye'de İç Göç Olgusu, Nedenleri ve Çorlu Örneği" isimli yüksek lisans tezi çalışması, bu araştırmada faydalanılan önemli bir kaynak olmuştur. Bu çalışmada Türkiye'de yaşanan iç göç hareketliliğine neden olan çeşitli faktörler belirlenmiş ve Çorlu örneğinde elde edilen veriler ile nedenleri desteklenmiştir.

KIRAY B. M.'nin ilk baskısı 1964 yılında ve üçüncü baskısı 2000 yılında yapılan "Ağır Sanayiden Önce Bir Sahil Kasabası Ereğli" isimli çalışmasında bir sosyal bilimci gözüyle Ereğli'nin sosyal yapısını ve insan ilişkilerini incelemiştir. Bu çalışmada yazar Ereğli Demir Çelik Tesisleri'nin kurulduğu şehrin özelliklerini ortaya koyarken, 1964 yılında cesaretli bir kadın akademisyenin gözüyle sanayileşmeye yeni başlayan kentin sosyal değişimlerini değerlendirmeyi hedeflemiştir.

ULUSAL SANAYİCİ VE İŞADAMLARI-USİAD 'ın hazırladığı "Bölgelerarası Gelişmişlik Farkları Açısından Türkiye (2006)" isimli çalışmada bölgelerarası farklılıklar, az gelişmişliğin sebep olduğu göçler üzerinde durulmuştur. Çalışmanın sonunda Türkiye'nin bölgeleri arasında farkları en aza indirecek çözümler sıralanmıştır.

3.MATERYAL VE YÖNTEM

3.1.Materyal

Tekirdağ ili Çerkezköy ilçesine göçlerle gelen kişilerle yapılan anket çalışmalarından elde edilen orijinal (birincil) veriler araştırmanın ana materyalini oluşturmuştur.

Göçlerle gelen kişilere uygulanan ankette;

a)Çerkezköy'e gelmeden önce buldukları yeri ve çalıştıkları işi,

b)Çerkezköy'e yerleşme sebepleri,

c)Çerkezköy'de yaşamaktan memnuniyetleri ve gelir düzeylerini belirten sorular yöneltilmiştir.

Yapılan çalışmada Trakya Üniversitesi'nden, Namık Kemal Üniversitesi'nden, İstanbul Metropolitan Planlama Merkezi'nden ve kamu kurumlarından Trakya Alt Bölgesi olarak bilinen Tekirdağ, Edirne ve Kırklareli illerindeki üretimler, sanayi gelişim planları ve sosyoekonomik gelişim öngörülerini içeren detaylı bilgi temin edilmiştir. Ayrıca konuyla ilgili olarak daha önce yapılmış olan literatürden faydalanılmıştır.

3.2 Verileri Toplanması Aşamasında Kullanılan Yöntem

Araştırmanın hedef kitesini Tekirdağ iline bağlı Çerkezköy ilçesindeki kişiler oluşturmaktadır. Bölgenin tamamının incelenmesi olanaksız olduğundan ana kitleyi temsil edecek düzeyde örnek çekilmiştir. Buna göre ilçe merkezi dört belde ve beş köyden oluşan ilçeyi temsilen 170 örnek alınmıştır.

Araştırma evreni içerisindeki örnek büyüklüğü % 99 güven aralığında ve % 10 hata payı ile 170 olarak belirlenmiştir. Ana kitle olarak seçilen bu bölgeden alınan örnek büyüklüğünün seçilmesi için aşağıdaki formül uygulanmıştır:

$$n = \frac{NZ^2 \times pq}{d^2(N-1) + Z^2 pq}$$

Burada N:Ana Kitle Sayısı
p:Olumlu Olasılık
q:Olumsuz Olasılık
Z: 0,95 güven aralığında Z tablo değeri
d:Hata Payı

$$n = \frac{(154.298)(2.58)^2 \times (0.50)(0.50)}{(0.10)^2 (154.298 - 1) + (2.58)^2 (0.50)(0.50)} = 170$$

Hesaplanan formüle göre örnek büyüklüğü 170 olarak belirlenmiştir.

3.3. Verilerin Analizinde Kullanılan Yöntemler

Örnekleme yöntemi ile bölgede yaşayan ve ankete katılanlarla yüz yüze görüşme yöntemiyle anket uygulanmıştır. Ankete katılanlara 28 sorudan oluşan anket soruları sorularak elde edilen cevaplar kodlanarak bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Anket sonuçlarından elde edilen veriler bilgisayarda istatistik programları yardımıyla değerlendirilmiştir. Buradan elde edilen sonuçlar literatür bilgileriyle birlikte analiz edilerek yorumlanmış ve araştırma bulguları olarak verilmiştir. Çeşitli değişkenlerin birbirlerinden bağımsız olup olmadıklarını incelemek amacıyla çapraz tablolar düzenlenmiş ve Ki-Kare testi uygulanmıştır.

Araştırmanın anket uygulaması ve literatür bilgilerinden yararlanarak elde edilen bulgular tablolar oluşturularak yorumlanmıştır. Ayrıca Çerkezköy ilçesinin tarım, sanayi ve hizmet sektörlerine ilişkin potansiyeli ve sektörler arasındaki etkileşimleri SWOT analizi yapılarak değerlendirilmiştir. Burada amaç araştırmadan yararlanacak olanların bilgiyi hızlı ve etkin bir şekilde kullanabilmelerini sağlamaktır.

4.GÖÇ KAVRAMI

Bu bölümde, göç olgusu hakkında yapılan tanımlar ortaya konarak, göç çeşitleri ve farklılıkları ele alınmıştır.

4.1. Göç Olgusu ve Tanımları

Türk Dil Kurumu göç olgusunu “ekonomik, toplumsal, siyasi sebeplerle bireylerin veya toplulukların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işi, taşınma, hicret, muhaceret” olarak tanımlamıştır (www.tdk.gov.tr).

Üner, göçü nüfusun yer değiştirme hareketi olarak ele almakta ve kent, köy gibi bir yerleşim biriminden diğerine yerleşmek amacıyla yapılan nüfus hareketi olarak tanımlamaktadır (Üner 1972). İçduygu ise, benzer şekilde, coğrafi mekan değiştirme sürecini toplumsal, ekonomik, kültürel ve siyasi boyutlarıyla toplum yapısını değiştiren nüfus hareketi olarak tanımlamış ve göç olgusunun toplum yapısı üzerindeki etkilerine değinmiştir (Gedik 1998). Kearney, nüfussal yer değiştirme olarak gördüğü göç olgusunu, nüfusun belirli bir coğrafya üzerinde yer değiştirmesi olarak tanımlarken (Kearney 1996) ; Lee, göç olgusuna nüfusun kalıcı veya yarı kalıcı olarak yer değiştirmesi biçiminde yaklaşmıştır (Lee 1996).

Göç temel olarak, bir yer değiştirme olayı olarak görülmektedir. Bu olay kır, kent ve ülke gibi yerleşim birimleri arasında gerçekleşmektedir. Göç eyleminin gerçekleştiği yerleşim birimleri ister göç alan olsun veya ister göç veren olsun, bu olgunun olumlu veya olumsuz sonuçları ile karşılaşmışlardır. Bununla beraber göç eden insanların, göç ettikleri yerleşim birimlerine uyum sağlama sürecinde yaşadığı zorluklar bazı problemleri doğurmuştur. Her yerleşim birimi kendine özgü yaşam kültürünü oluşturmuş, bu kültüre sahip insanların göç etmesi çeşitli sorunları da beraberinde getirmiştir. Kültürel farklılaşmanın ortaya çıkmasında en önemli rol, unutulmamalıdır ki göç olgusuna aittir (Yalçın 2004).

Göç hakkında farklı kişiler tarafından değişik tanımlar yapılsa da, bu tanımlarda yer değiştirme eyleminin olması ve bu eylemin bireysel veya toplu şekilde yapılması ortak noktalar olarak görülmektedir.

4.2. Göç Çeşitleri

Göç hareketi iki ana esasa göre ayrılarak daha iyi anlaşılabilir:

4.2.1. Oluşumuna Göre Göç Çeşitleri

Petersen göçün dört değişik şekli olduğunu açıklamıştır (Petersen 1996):

- **İlkel Göç:** İlkel kelimesini, insanların ilkel dönemi ile ilişkilendirmemeliyiz. Burada daha çok insanlığın doğal afetler karşısında çaresizliğinden kaynaklanan göçler konu edilmiştir. Petersen bu tip göçlerin ekolojik itici faktörler nedeniyle oluştuğunu öne sürmektedir. İlkel göçlerde önemli bir nokta ise endüstri ve sanayi devrimlerinden önce toplumlarda görülen muhafazakar eğilimlerdir. Göç etmek zorunda kalan bir topluluk öncelikle eski yaşadığı çevreye benzer bir yerleşim bölgesi arayacak ve bu arayış kendilerine uygun bir yerleşim bölgesi bulununcaya kadar devam edecektir.

- **Zorlama ile Yapılan Göçler:** İlkel göçlerde itici faktör, doğal yapı iken, zorlama göçlerde daha çok sosyal yapıdır. Bu göç tipi iki gruba ayrılabilir: Birincisinde, göçe tabi topluluk göç etme konusunda az çok kontrolü elinde tutabilirken, ikinci grupta bu kontrol, tamamen topluluğun elinden alınmıştır. Buna örnek Nazi Almanya'sından verilebilir. İlk dönem uygulanan politikalarla Yahudiler, göçe özendirilmek istenmiş, sonrasında ise zorla, hayvan taşınan trenlere doldurularak toplama kamplarına taşınmışlardır. İlk grupta yer alan göçlerin yaşam tarzları gittikleri yerde fazla değişmezken, ikinci grupta yer alan göçlerin yaşam tarzları değişebilmektedir.

- **Serbest Göç:** Bu göç türünde, göçerler, göç etme kararını kendileri vermektedir. Burada söz konusu olan şey, daha çok bireysel arayışlardan kaynaklanan göçlerdir. Serbest göçte belirleyici faktör, bireylerin kendi iç yapılarından ortaya çıkmakta ve göç kararı vermeleri ile sonuçlanmaktadır.

- **Kitlesele ve Bireysel Göçler:** Kitlesele göçler serbest iradenin sonucudur. Serbest göçle az sayıda öncü bireyin başka bir yere göçerek, eski yerleri ile bir çeşit bağ kurmaları sonucunda o göç edilen bölgeye göç edenlerin sayısı hızla artar ve kısa sürede çekici etkenler nedeniyle göç kitlesele bir görünüm kazanır. Kitlesele göçlerin öncesinde hemen her koşulda öncü grupların hedeflenen yere göçmeleri söz konusudur. Bu durum Türkiye'de kırsal kesimden, kentsel yerleşim bölgelerine ve dış ülkelere göçün kısa sürede kitlesele bir görünüm kazanmasına yol açmıştır.

Kitlesele göç ile bireysel göç olarak tanımladığımız göç olgularına Türkiye şartlarından örnek vermek gerekirse, kırsal yerleşim merkezlerinden, kentsel yerleşim merkezlerine göç etmiş bireylerin izlenimleri ve göç edilen bölgenin eski yerleşim bölgesine uyum göstermesi veya daha iyi yaşam koşullarına sahip olması neticesinde, kırsal kesimden kentsel yerleşim merkezine kitlesele göç başlar. Bireysel göç tek bir bireyin göç eylemi gibi algılansa da bir

çekirdek ailenin yaptığı göç de bireysel göç sayılmaktadır. Göç olgusunun kitlesel göç sayılabilmesi göç eyleminin sayıca yoğunluğuna bağlıdır.

4.2.2. Ülke Sınırı Esasına Göre Göç Çeşitleri

-Dış Göçler: Belirli bir süre ya da devamlı olarak kalmak üzere çalışmak veya yerleşmek amacıyla bir ülke sınırlarını aşarak başka ülkelere yapılan nüfus hareketidir (Üner 1972). Başlangıcında bireysel ve serbest olarak başlayan dış göç olgusu, öncü göçerlerin olumlu bilgi vermeleri üzerine sayıca yoğunlaşmıştır. Dış göç olgusunun gerçekleşmesinde gelinen ülkedeki itici faktörler önemli yer tutar. Göç eyleminin gerçekleştirileceği ülkenin çekici faktörlerinden ziyade, göç için terk edilen ülkenin itici faktörleri daha çok önemlidir. İtici faktörler olarak sosyoekonomik denge, istihdam ve eğitimi söyleyebiliriz. İnsanlar istedikleri sosyoekonomik refah seviyelerinde olmadıkları veya ülkelerinde işsiz pozisyonunda olmaları nedeniyle dış ülkelere göçerler. Bu sebeple dış göç “yurtdışına işçi akımı”, “işçi göçü” veya “beyin göçü” olarak ifade edilmektedir. Dış göçleri işgücü ve beyin göçü olarak ikiye ayırabiliriz. Dış ülkelere doğru gelişen iş gücü göçü hareketini, ülkelerinden çeşitli nedenler ile (ekonomik, eksik istihdam, çalışma koşullarının uygunsuzluğu vb.) ayrılıp, başka ülkelere çalışmak üzere giden kişiler oluşturur. Bununla beraber gidilmesi düşünülen ülkenin çekici faktörleri arasında, iş gücü ihtiyacı olmalıdır. İş gücü göçü fiziksel göç olup, göç edenler fizik güçlerini, daha iyi şartlar karşılığında kullanmak için göçerler. Beyin göçünü dış göç olgusu içerisinde ayrı olarak incelemek gerekmektedir. Beyin göçü tanımı içine üniversite derecesine veya bir alanda geniş bilgiye sahip olan yüksek nitelikli kişiler girmektedir. Bu ifade tam bir açıklama vermemekle birlikte, bunun içinde; yüksek nitelikli uzmanlar, bağımsız yöneticiler, kıdemli işletmeciler, teknik alanda uzman kişiler, tüccarlar, yatırımcılar, fizikçiler, iş adamları, anahtar alanlardaki işçiler ve taşeron çalışanları bulunmaktadır (Gençler ve Çolak 2002).

Dış göç olgusu bir dönem Türkiye’de yoğun bir şekilde yaşanmıştır. Türkiye’nin yurt dışına iş gücü göçü İkinci Dünya Savaş’ından sonra Batı Avrupa ülkelerinde ortaya çıkan iş gücü açığını kendi kaynaklarından karşılanamaması, buna karşın bu ülkeleri güneyden çevreleyen ve gelişmekte olan Akdeniz Havzası ülkelerinin kendi ekonomileri tarafından istihdam edilemeyen fazla iş gücü arzıyla karşı karşıya kalması ve bu nedenle kendi artan iş güçlerini gelişmiş ülkelere ihraç edilmesiyle başlamıştır (Unat 2007). Türkiye bu akımın bir parçası olmuş, fazla iş gücünü gelişmiş olan ülkelere ihraç etmiştir. 1950’li yılların sonlarında ülkemizden Batı Avrupa ülkelerine doğru önce bireysel planda başlayan dış göç, 1960’lı

yılların başından itibaren de yurt dışı istihdam politikaları ile devlet tarafından özendirilmiştir. Anayasanın her vatandaşa seyahat özgürlüğü sağlaması da Türk işçilerinin yurtdışına çalışmak üzere göç etmelerini kolaylaştırmıştır (Özdemir 2008).

2004 yılında yurt dışında tahmini olarak 3.519.804 Türk vatandaşı olduğu düşünülmektedir. Özellikle Batı Avrupa ülkelerinde toplam 3.027.067 Türk vatandaşının bulunduğu varsayılmaktadır. Batı Avrupa ülkeleri arasında yoğun olarak 1.924.154 kişi ile en çok Türk göçmen Almanya'da bulunurken, Fransa'da 341.728, Hollanda'da 330.709, Avusturya'da 130.000 Türk göçmenin bulunduğu düşünülmektedir. Arap ülkelerinde 109.800, eski Sovyet Cumhuriyetinde ise 40.650 Türk vatandaşı bulunduğu varsayılmaktadır. Bu grupların dışında Amerika Birleşik Devletlerinde 220.000, Avustralya'da 556.261, Kanada'da 40.000 Türk göçmenin yaşadığı tahmin edilmektedir (Alper 2005).

- **İç Göçler:** Bir ülke içerisinde, bölge, kent ve köy gibi yerleşim alanlarından, bir yerden diğerine yerleşmek amacıyla yapılan nüfus hareketleri olarak tanımlanmaktadır (Üner 1972). Ülke içerisindeki bu nüfus hareketleri, ülkenin genel nüfus sayısını değiştirmezken, kent ve kırsal kesim nüfus oranlarını değiştirmektedir. İç göç olgusu neticesinde, kentsel yerleşim birimlerinin nüfus oranları artarken, kırsal yerleşim birimlerinin nüfus oranları azalmaktadır. İç göç olgusu çeşitli yönlere (göç yollarına) sahiptir. Bunlar:

- a. Kırsal alanlardan, kırsal alanlara doğru yapılan iç göç,
- b. Kırsal alanlardan, kentsel alanlara doğru yapılan iç göç,
- c. Kentsel alanlardan, kentsel alanlara doğru yapılan iç göç,
- d. Kentsel alanlardan, kırsal alanlara doğru yapılan iç göç,

İçgöç olgusu hem oluşum aşamasında, hem de göç eylemi gerçekleşikten sonra göç edilen yer itibariyle beklentiler, oluşan koşullar, karşılaşılan durumlar neticesinde incelenmesi gereken bir olgudur (Özdemir 2008).

4.3.Göç Teorileri

Göç hareketinin açıklanabilmesi için çeşitli göç teorileri ortaya konulmuş olmakla beraber genel anlamda göç olgusunu açıklayabilecek tek bir teoriden bahsetmek mümkün değildir.

Göç olgusu üzerine yazılan ilk açıklayıcı bilgi 1885 yılında Ernst Georg Ravenstein tarafından yazılan “The Laws of Migration (Göç Kanunları)” isimli yazıdır. Ravenstein, göç olgusunun çeşitli kanunlara bağlı olduğunu ve bu kanunlara bağlı kalınarak göç eyleminin gerçekleştiğini iddia etmiştir. Bu kanunlar şöyledir (Grigg 1977);

1. Göçmenler, kısa mesafelerde hareket (göç) ederler.
2. Göçmenler hedefledikleri merkezlere adım adım ilerlerler.
3. Uzun mesafeye göç edenler, ticaret ve sanayi bakımından gelişmiş merkezlere göç etmeyi tercih ederler.
4. Her göçmen akımın, bir aksine-akımı vardır. Oluşan her göç, telafi edici karşı bir akım üretir. (Göç veren merkezde, göçerlerin yarattığı boşluklara, başka merkezlerden gelen göçerler yerleşir). Dağılım süreci bu emilimin (göç alımının) tam tersidir ve benzer özellikler gösterir.
5. Kentsel yerleşim alanlarının yerlileri, kırsal alanlarda yaşayan yerlilere göre daha az göç etme eğilimindedir.
6. Kadınlar, erkeklere oranla daha çok göç etme eğilimine sahiptir, ama erkekler kadınlara oranla daha sık yer değiştirir (hareket eder).
7. Göçmenlerin çoğu, erişkinlerdir; Aileler nadiren göç eder.
8. Şehirler, gerçekleşen bu göç (hareket) dalgası ile daha çok büyür.
9. Göçerler göç ettikleri merkezlerin sanayi alanlarını ve ulaşım yollarını geliştirir.
10. Göç hareketinin büyük bir kısmı, kırsal alanlardan şehirlere dir.
11. Göçün ana nedeni ekonomiktir.

İddia edilen bu göç kanunları, Ravenstein’in Birleşik Krallık döneminde İngiltere’deki nüfus hareketine göre şekillendirilmiştir. Grigg’e göre Ravenstein’in göç hareketi çalışmalarına katkısı büyüktür. Ravenstein’in göç üzerine yaptığı çalışmalar, göç hareketine dikkat çekmiş ve dünyanın birçok yerinde göç üzerine araştırmalar yapılmasına sebep olmuştur. İzleyen yıllarda daha kapsamlı araştırmalar yapılmasına rağmen, yapılan araştırmalar Ravenstein’in varsayımlarının yerine geçememiştir (Özdemir 2008).

Ravenstein'in göç konuları üzerine araştırma yapan Tobler (1995), yapılan ve yapılacak olan göç araştırmalarına bağlı olarak yeni göç kanunlarının oluşumunu sorgulamıştır. Zaman içerisinde Ravenstein'in göç kanunlarına yapılan ilavelerin yetersizliği sonucuna varmıştır. Günümüz şartlarına göre daha iyi teknoloji ve veri alma yöntemlerine sahip olunduğu halde adı geçen kanunları hem görmezden gelindiğini hem de yapılan ilavelerin günümüz şartlarına yakışmadığını belirtmiştir. Geçen zaman içerisinde bu varsayımlara yenilerinin eklendiği ve gç hareketinin belli varsayımlar üzerine gerçekleştiği iddia edilmiştir. Hala geçerliliğini koruyan kanunlar olmasına rağmen, geçerliliğini kaybetmiş günümüz şartlarına uyum gösteremeyen varsayımların da olduğu görülmektedir (zdemir 2008).

Neo- Klasiklerin Makroekonomik Teorisi: Ekonomik gelişme süreci içerisindeki emek gnn gelişmesini açıklamaktadır. Bu teoriye göre, emek piyasasındaki arz ve talep farklılıkları, gn ana nedenini oluşturur. Emeğin, düşük ücretli ülkelerden, yüksek ücretli ülkelere doğru g söz konusudur. Ücretler arasındaki farklılıklar g oğaltabileceği gibi, ücret farklılıklarının azalması g de azaltacaktır. Tamamen emek pazarlarına odaklanan modelde değişken, emeğin ücretidir (Schoorl 2000).

Neo-Klasiklerin Mikroekonomik Teorisi: Mikroekonomik teori de makroekonomik teori gibi emek pazarına odaklanmakla beraber, bireyin mantıksal olarak fayda analizi yaptığını da ne sürmektedir. Alternatif g edilecek yerler hesaplanırken, ücret, maliyetler gibi konular derecelendirilir. Buradaki farklılık, sadece ücrete dayalı konular değerlendirilmez. G edilecek yerlerdeki koşullar, kültür, arkadaşlıklar göz önüne alınmaktadır (Schoorl 2000).

Dünya Sistem Teorisi: Bu teorinin odak noktası, kapitalist sistemdir. Dünya ekonomik sistemi içerisinde kapitalist yapıya sahip olan ülkeler, diğer ülkelerden ucuz işgücü ithal ederek maliyetleri düşürmeyi amaçlamaktadırlar. Ucuz ve kalifiyeli işgücü ile karlılarını maksimize etme düşüncesi egemendir. Bu hareket işgücü için güç olgusunu oluşurmaktadır (Wallerstein 1976).

İkili Emek Teorisi: 1970'lerin sonlarında (1979) MJ Piore tarafından yaratılan bu teori, g, modern endüstriyel ekonomilerin yapısal ihtiyaçlarını karşılamaya bağlar. Sanayileşmiş toplulukların ihtiyaçları ve emek pazarının temelini oluşturan özellikler neticesinde, sürekli olarak emek g talep edilmektedir (www.iom.int). Göçerlerin g etmelerinin ana nedeni, g edecekleri bölgedeki (şehir, yabancı ülke) modern ekonominin yapısal emek ihtiyacıdır.

İkili Ekonomide Kalkınma Teorisi: 1954'te W.A.Lewis tarafından kurulan "development in a dual economy" teorisi, sınırsız emek tedariki ile büyüme modellerinin ilki ve habercisi olarak görülmekte olsa da, buna rağmen kendi özellikleri olan veya kendine özgü bir göç teorisi değildir. Emek göçünün ekonomik gelişme süreci içerisinde anahtar bir rol oynadığını öne sürmektedir. Gelişmekte olan ülke ekonomilerinin modern sektörü sadece, geleneksel tarım içerisinde üretkenliği sınırlı olan kesimden emek tedariki ile genişletebilir. Emek geleneksel sektörden, daha iyi maddi koşullara sahip olan modern sektör veya sektörler doğru göç eder. Ücret seviyesinin düşük olduğu sektörlerden, üretimin veya karlılığın büyük ölçekli olduğu sektörler emek göçü sınırsız olarak görülmektedir (www.iom.int).

Emek Göçünün Yeni Ekonomik Teorisi: Bu teori 1980'li yıllarda O. Stark tarafından, neo-klasiklerin temel katı geleneklerini alarak geliştirildi. Ana odak, göçerin herhangi bir bedel ile geliri azami dereceye çıkarmaktan ziyade, gelirin kaynaklarını çeşitlendirmektedir. Teori bu yüzden adil işçi pazarını düşünmek yerine, birbirinden farklı çeşitli pazarları ve onların koşullarını düşünür. Yeni ekonomik teori göç hareketinin, hem maddi boyutu, hem de sosyo-kültürel boyutu arasında karmaşık bir ilişki olduğunu belirtir. Teori özellikle, toplum içindeki yoksul kesimin, finansal kaynakları mevcut olan diğer toplum üyelerine göre, göç etme olasılığının fazla olduğu konusunda çeşitli açıklamalar getirir.

Bağımlılık Teorisi: Neo-klasiklerin üstünlüğüne meydan okuyan bir grup tarafından 1970'lerde oluşturulan bu teori, olguların, merkezlerin, kentsel ve kırsal alanların birbirlerine bağımlılıklarını anlatmaktadır. Teorinin odak noktasını kırsaldan kentsele doğru olan göç hareketi oluşturmaktadır. Teori, göç neticesinde sosyal bir çarpışma yaşanabileceğini dile getirmekte ve bunun nedenini kırsal ve kentsel alanlarının eşitsizliğine bağlamaktadır. Teorinin temelini oluşturan düşünce, sanayileşen bir merkez ve tarımsal bir çevre arasındaki eşitsiz ilişkilerdir. Uluslararası boyutta düşünüldüğünde, merkezde bulunan ülke, çevresindeki üçüncü dünya ülkelerini sömürerek gelişmesine devam eder. Sonuç olarak bağımlılık teorisine göre göç; merkezin, çevreye egemenliğinin sonucudur (www.iom.int).

Ağ Teorisi: Massey'in 1990'lı yıllarda ortaya attığı bu teorinin temeli, göç hareketini bir şebeke organizasyonuna benzetmesidir. Hedef ülkeye varan göçmenler ile onların kaynak ülkede kalan ailesi, arkadaşları veya hemşerileriyle birbirlerini etkilediği ve insanlar arası ilişkilerin bir bileşiği olarak göç hareketini tanımlar ve bir şebeke iletişime benzetir. İnsanlar arasındaki bağlantılar bilgi ve mali yardım olmakla beraber iş bulmak, kalacak yerlerin bulunması ve diğer yardım konularını kapsar (www.iom.int).

4.4.Uluslararası Göç Olgusu

Göç insanlık tarihi kadar eski olmakla beraber yakın geçmişte ivmesini artırmış yoğunluk kazanmaya başlamıştır. Göç olgusunun yoğunlaşmasındaki temel unsurlar olarak, ülkeler arası gelişmişlik farklarının artması ve kapitalin mekansal değişimi olarak görmek mümkündür. Bir başka ifade ile globalleşen dünya, göç kavramının gelişimini hızlandırmış ve yer değiştirme eyleminde bulunan nüfusun sayısını artırmıştır.

Çizelge 4.1. Dünya Göçmen Sayısı (1960- 2010)

Yıl	Dünya Üzerindeki Tahmini Göçmen Sayısı
1960	75.463.352
1965	78.443.933
1970	81.335.779
1975	86.789.304
1980	99.275.898
1985	111.013.230
1990	155.518.065
1995	165.968.778
2000	178.498.563
2005	195.245.404
2010	213.943.812

Kaynak: www.eas.un.org

1960 yılında dünya üzerinde tahmini 75 milyon göçmen bulunurken, bu rakam 2010 yılına gelindiğinde ise 2 misli artıştan daha fazla bir artış göstererek yaklaşık 214 milyon kişiye yaklaşmıştır. Bu artışın gerçekleşmesinde globalleşme, ekonomi ve teknoloji alanındaki gelişmeler temel unsur olarak görülebilmektedir. Geçen yıllar içerisindeki en büyük sıçrama, 1985-1990 yılları arasında gerçekleşmiştir. İki dönem arasındaki göçmen farkı, yaklaşık 44 milyon göçmendir.

Uluslararası Göç Örgütü'nün göç raporlarına göre, 2010 yılında Dünya üzerinde yaklaşık 214 milyon göçmen bulunmaktadır. Göç bu haliyle her ülke ve bölgenin sosyal ve ekonomik yapısını etkileyen bir değişkendir (www.iom.int). Dünya nüfusunun aynı dönemde 6,5 milyar kişi olduğu düşünülürse her 33 kişiden birinin göçmen olduğu anlaşılmaktadır.

Çizelge 4. 2. Dünya’da En Çok Göçmene Sahip Ülkeler(2010)

Ülke	Göçmen Sayısı	Dünya Göçmenleri Arasındaki Payı (%)
Amerika Birleşik Devletleri	42.813.281	20,0
Rusya	12.270.388	6,0
Almanya	10.758.061	5,0
Suudi Arabistan	7.288.900	3,0
Kanada	7.202.340	3,0
Fransa	6.684.842	3,0
İngiltere	6.451.711	3,0
İspanya	6.377.524	3,0
Hindistan	5.436.012	3,0
Ukrayna	5.257.527	2,0
Toplam	110.540.586	

Kaynak: www.eas.un.org

Çizelge 4.2. de Dünya’da 2010 yılına ait, en çok göçmene sahip 10 ülke verilmiştir. En çok göçmene sahip olan ülke Amerika Birleşik Devletleri’dir. Dünya göçmen nüfusunun % 20’lik kısmını içinde barındırmaktadır. Adı geçen bu 10 ülkenin göçmenlerinin toplamı, aynı dönem içerisindeki göçmen sayısının % 51’ini oluşturmaktadır.

Göç olgusunun öneminin ve yoğunluğunun artmasına bağlı olarak uluslararası alanda göçe ilişkin yeni kavramlar da ortaya çıkmıştır. İltica, mülteci, yasadışı göç gibi kavramlar bunlardan bir kaçıdır. Bu kavramların çeşitliliğindeki artış temelde ülkeler arası artan eşitsizliklerin (ekonomik, etnik, siyasi, dini, savaş, işgücü, kültürel vb.) ve yasal göçe getirilen kısıtlamalara karşı geliştirilen göç metotlarını içermesidir (Gençler 2003).

Göç olgusunun kavram çeşitliliği içerisinde kanun tarafından desteklenmeyen göç hareketi yasadışı göç olarak nitelendirilmektedir. Yasadışı göç olgusu; doğrudan veya dolaylı olarak maddi veya manevi çıkar elde etmek için, bir kişinin uyrukluğunu taşımadığı veya daimi ikametgah sahibi olmadığı bir taraf devlete yasadışı girişi olarak tanımlanabilir (Gençler 2003) .

Yasadışı göç hareketi incelendiğinde ise, belirli güzergahlara bir başka ifade ile geçiş yollarına sahip olduğu görülmektedir. Kaynak ülke, transit ülke, hedef ülke kavramlarını içinde barındıran yasadışı göç hareketi, göçerlerin yasadışı yollardan gitmek istedikleri ülkelere hangi ülke güzergahlarından gittiklerini açıklamaktadır. Kaynak ülke kavramı

göçmenlerin göç etmek için çıkış yaptıklarını ülkeleri tanımlarken, hedef ülke göçmenlerin ulaşmak istedikleri ülkeyi tanımlamaktadır. Transit ülke ise, göçmenlerin hedef ülkeye ulaşmak için kullandıkları, güzergah üzerinde bulunan ülke veya ülkelerdir. Yasadışı göç hareketinin gerçekleştiği güzergahları ülkeler bazında ele alacak olursak aşağıdaki gibi gruplandırma yapabilmekteyiz (Gençler 2003):

Kaynak Ülkeler; Çin Halk Cumhuriyeti, Bangladeş, Pakistan, Hindistan, Sri Lanka, Afganistan, Irak, İran, Suriye, Azerbaycan, Gürcistan, Ermenistan, Bulgaristan, Türkiye, Arnavutluk, Bosna-Hersek, Romanya, Moldova, Ukrayna, Belarus, Rusya Federasyonu, Afrika Ülkeleri, Meksika, Kuzey Kore, Moğolistan, Vietnam, Nepal, Lübnan.

Transit Ülkeler; Japonya, Güney Kore, Tayvan, Endonezya, Singapur, Malezya, Irak, İran, Gürcistan, Azerbaycan, Türkiye, Suriye, Lübnan, KKTC, Güney Kıbrıs, Yunanistan, Bulgaristan, Romanya, Bosna-Hersek, Arnavutluk, Slovenya, Slovakya, Polonya, Makedonya, Macaristan, Hırvatistan, Rusya Federasyonu, Ukrayna, Fas, Tunus, Cezayir, Libya, Mısır, Filistin, Ürdün, Meksika.

Hedef Ülkeler; Almanya, İngiltere, Fransa, Belçika, Hollanda, İsveç, Danimarka, İtalya, Yunanistan, Finlandiya, İspanya, Avusturya, ABD, Kanada, Avustralya, Japonya, Güney Kore, Bulgaristan, Malezya, Singapur.

4.5. Bölgesel Nüfus

Çizelge 4. 3. Trakya Alt Bölgesinde Nüfus Değişimi

	1965	Trakya Alt Bölge %	1990	Trakya Alt Bölge %	2000	Trakya Alt Bölge %	2009	Trakya Alt Bölge %
Edirne	303.234	36	404.599	34	402.606	30	395.463	26
Kırklareli	258.386	30	309.512	26	328.461	24	333.179	22
Tekirdağ	287.381	34	468.842	40	623.591	46	783.310	52
Trakya Alt Bölgesi								
Toplam	849.001		1.182.953		1.354.658		1.511.952	
Türkiye	31.391.421		56.473.035		67.803.297		72.561.312	

Kaynak:www.tuik.gov.tr

Trakya Alt Bölgesi illerinden Edirne ilinin nüfusu 1990-2009 yılları arasında azalma yönünde, Kırklareli ve Tekirdağ illeri artış eğilimindedir. Türkiye'nin toplam yüz ölçümünün % 2,4' üne sahip olan Trakya Alt Bölgesi (TR21) Türkiye nüfusunda aldığı pay 1965 yılında % 2,7 iken, 2009 yılında bu oranın % 2,1'e düştüğü görülmektedir. 1965 yılında bölge nüfusunun illere göre dağılımı % 30 - 36 arasında değişirken, Tekirdağ'ın bölge nüfusundaki payı sürekli

artmıştır. Bölgedeki diğer illere kıyasla daha yüksek bir nüfus artışına sahip Tekirdağ 1965'te bölge nüfusunun %34'üne sahipken 2009 yılında bölge nüfusunun % 52'sine sahiptir.

4.6.Çerkezköy'de İç Göç

Çizelge 4. 4. Çerkezköy'ün Nüfusu

YILLAR	ÇERKEZKÖY NÜFUS	% ÇERKEZKÖY / TEKİRDAĞ	TEKİRDAĞ NÜFUS
1970	14.289	5,0	302.946
1975	16.300	5,0	319.987
1980	23.970	7,0	360.742
1985	31.125	8,0	402.721
1990	41.317	9,0	468.842
2000	86.773	14,0	623.591
2007	131.723	18,0	728.396
2008	147.239	19,0	770.772
2009	154.298	20,0	783.310

Kaynak: Çerkezköy Belediye Başkanlığı

Çalışma kapsamında araştırılan Çerkezköy ilçesi 1970 öncesi küçük bir yerleşim birimi iken 1974 sonrası kurulan sanayi tesisleri sebebiyle çalışmak için gelen kişilerle sürekli bir nüfus artışına maruz kalmıştır. Çizelge 4.4'de görüleceği üzere 1970 yılında Tekirdağ'ın toplam nüfusunun %5'ine sahip olan Çerkezköy ilçesinde bu tarihten sonra sürekli bir nüfus artışı olmuştur. En son 2009 yılının nüfus verilerine göre Tekirdağ'ın toplam nüfusunun % 20'sinin bulunduğu Çerkezköy'ün İstanbul Metropolitan Planlama Merkezi tarafından 2023 yılında 405.000 kişiye erişeceği tahmin edilmektedir (Anonim 2009 b).

4.7. Nüfusa Kayıtlı Olunan İl Bölgelerine Göre Çerkezköy'e Göç Edenler

Çizelge 4. 5.Nüfusa Kayıtlı Olunan İl'e Göre Tekirdağ'ın Nüfus Dağılımı (2009)

Nüfusa Kayıtlı Oldukları İlin Bölgelerine Göre Tekirdağ'ın Nüfus Dağılımı								
	AKDENİZ	DOĞU	EGE	GÜNEYDOĞU	İÇ ANADOLU	KARADENİZ	MARMARA	TOPLAM
ÇERKEZKÖY	4.284	28.251	2.054	3.278	11.260	42.660	62.333	154.729
%	3	18	1	2	7	28	41	100
ÇORLU	5.510	20.609	4.427	6.123	16.997	49.415	138.828	241.909
%	2	9	2	3	7	20	57	100
HAYRABOLU	216	675	267	201	615	943	33.049	35.966
%	1	2	1	1	2	3	90	100
MALKARA	414	1.041	423	357	939	1.872	49.598	54.644
%	1	2	1	1	2	3	90	100
MURATLI	154	1.048	156	330	1.158	2.292	20.889	26.027
%	1	4	1	1	4	9	80	100
SARAY	473	2.395	345	655	1.314	4.595	3.651	46.288
%	1	5	1	1	3	10	79	100
ŞARKÖY	234	1.082	257	604	657	1.548	25.850	30.233
%	1	4	1	2	2	5	85	100
MERKEZ	3.377	11.019	2.792	4.941	7.520	17.856	123.067	170.572
%	2	6	2	3	4	11	72	100
MARMARA EREĞLİSİ	472	3.492	279	743	1.388	4.826	10.540	21.740
%	2	16	1	3	7	22	49	100
TOPLAM	15.135	69.612	11.000	17.232	41.848	126.016	500.665	781.508
%	2	9	1	2	6	16	64	100

Kaynak:www.tuik.gov.tr

Çizelge 4.5 incelendiğinde, Çerkezköy ilçesi en çok Marmara Bölgesi illerinden (%41) göç almış, ikinci sırada Karadeniz Bölgesinden (%28), üçüncü olarak Doğu Bölgesi illerinden (%18) göç almıştır. Yapılan detaylı incelemede 2009 yılı TÜİK verilerine göre Çerkezköy'e il olarak İstanbul'dan 5.625, Edirne'den 10.053 ve Kırklareli'nden 10.493 kişinin geldiği görülmüştür.

Trakya Bölgesinde halihazırda nüfusu en büyük 5 ilçenin 3'ü Tekirdağ'a bağlıdır. Bunlar sırasıyla Çorlu (243.285 kişi), Tekirdağ Merkez (170.692 kişi) , Edirne Merkez (156.155 kişi), Çerkezköy (154.298 kişi) ve Kırklareli- Lüleburgaz (131.438 kişi) olup, 1990- 2009 döneminde bölgede Çerkezköy ve Çorlu nüfusu en çok artan ilçelerdir. 20 yıla yakın bir dönemde Çorlu ilçesinin nüfusu % 133 artarak 243.185'e yükselirken, Çerkezköy'ün nüfusu 41.317'den 154.298'e yükselmiştir. Tekirdağ'ın bu iki ilçesinde nüfus artışının en önemli nedeni bu bölgelerde yoğunlaşan sanayi tesislerinin yarattığı istihdamdır.

Çizelge 4.5.'de Çerkezköy ve Çorlu'nun nüfus yapısının birbirine benzediği ve Marmara bölgesine kayıtlılar dışında en çok Karadeniz bölgesinden göç alındığı görülmektedir.

5.TÜRKİYE’DE İÇ GÖÇ OLGUSU

Bu bölümde 1927- 2000 yılları arasında yapılan genel nüfus sayımları ile 2007’den sonra Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) çerçevesinde belirlenen veriler değerlendirilmiştir.

5.1.Türkiye’nin Nüfus Yapısı

Nüfus verileri, göç olgusunun sayısal olarak gösterilmesini sağlar. Göç olgusunun tanımlarında gördüğümüz “nüfusun yer değiştirmesi” kavramından hareketle yer değiştiren nüfusun izlenmesi ve oluşan nüfus hareketlerinin izlenmesi gerekmektedir.

Ülkemizde ilk defa 1927 yılında yapılan nüfus sayımı her beş yılda bir tekrarlanmıştır.1990 yılından sonra ise 1997 ve 2000 yılında yapılan nüfus sayımlarından sonra 2007 yılında Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemine (ADNKS) geçilmiştir. Bu sistemde (ADNKS) veriler çok daha güncel olarak tutulmaya başlanmış olup, her yıl şubat ayında ilgili yerleşim birimlerinin verileri TÜİK tarafından açıklanmaktadır.

Türkiye’nin nüfusu 1927 yılından bu güne hep artan oranda bir trend içerisinde olup, farklı artış oranları gözlenmiştir.

Çizelge 5.1. Sayım Yılları İtibarıyla Türkiye Nüfusu

Nüfus Sayım Yılı	Nüfus (Kişi)	Yıllar Arasındaki Yüzelik Farkı (%)
1927	13.648.270	-
1935	16.158.018	18,4
1940	17.820.950	10,3
1945	18.790.174	5,4
1950	20.947.188	11,5
1955	24.064.763	14,9
1960	27.754.820	15,3
1965	31.391.421	13,1
1970	35.605.176	13,4
1975	40.347.719	13,3
1980	44.736.957	10,9
1985	50.664.458	13,2
1990	56.473.035	11,5
2000	67.803.927	20,0
2007	70.586.256	4,1
2008	71.517.100	1,3
2009	72.561.312	1,4

Kaynak: TÜİK 2009 ADNKS

Cumhuriyet döneminde (1927) ülkemizde yapılan ilk nüfus sayımında 13.648.270 olarak belirlenen kişi sayısı, 2009 yılı itibariyle 72.561.312 kişiye erişmiş bulunmaktadır.

Çizelge 5.1. incelendiğinde en fazla yüzdeler nüfus artış oranının görüldüğü 1935 yılı ile en az artışlardan İkinci Dünya Savaşı yıllarına rastlayan 1945 yılı özellikle dikkat çekmektedir.

Çizelge 5.2. ile yıllar bazında il-ilçe, köy-bucak sayım ve nüfus yoğunluğu ortaya konmuştur:

Çizelge 5.2. Nüfus Sayım Yılları İtibarıyla Türkiye İl, İlçe Sayıları ve Nüfus Yoğunluğu

Sayım Yılı	Nüfus	İl Sayısı	İlçe Sayısı	Köy,Bucak Sayısı	Nüfus Yoğunluğu
1927	13.648.270	63	328	40.600	18
1935	16.158.018	57	356	34.876	21
1940	17.820.950	63	370	34.024	23
1945	18.790.174	63	396	34.063	24
1950	20.947.188	63	422	34.252	27
1955	24.064.763	66	493	34.787	31
1960	27.754.820	67	570	35.441	36
1965	31.391.421	67	571	35.638	41
1970	35.605.176	67	572	35.995	46
1975	40.347.719	67	572	36.115	52
1980	44.736.957	67	572	36.155	58
1985	50.664.458	67	580	36.031	65
1990	56.473.035	73	829	36.233	73
2000	67.803.927	81	850	37.366	88
2007	70.586.256	81	850	34.438	92
2008	71.517.100	81	957	34.349	93
2009	72.561.312	81	957	34.367	94

Kaynak: Anonim 2010d

Çizelge 5.2.'de yıllık nüfus artış hızı iki sayım tarihi arasındaki dönemde her 1000 nüfus için yıllık artan nüfus, nüfus yoğunluğu ise 1km²'ye düşen nüfustur. Türkiye'nin yüz ölçümü 769. 609 km² dir.

Çizelge 5.2. incelendiğinde 1927 yılında il sayısı 63 iken, 2009 sayımında 81 olarak gözlenmektedir. İlçe sayısı incelendiğinde en son 957'ye eriştiği görülmekte olup, köy-bucak sayısı ise 1927 'deki 40.600 sayısına göre azalma göstererek 34.367'e düşmüştür.

Çizelge 5.3.Türkiye Sayım Yılları, Cinsiyet Oranlarına Göre Şehir ve Köy Nüfusları

Sayım Yılı	Şehir Nüfusu			Köy Nüfusu			Toplam		
	Toplam	Erkek (%)	Kadın (%)	Toplam	Erkek (%)	Kadın (%)	Toplam	Erkek (%)	Kadın (%)
1927	3.305.879	26,06	22,52	10.342.391	73,94	77,48	13.648.270	48,09	51,91
1935	3.802.642	24,82	22,29	12.355.376	75,18	77,71	16.158.018	49,12	50,88
1940	4.346.249	26,21	22,57	13.474.701	73,79	77,43	17.820.950	49,94	50,06
1945	4.687.102	26,50	23,37	14.103.072	73,50	76,63	18.790.174	50,27	49,73
1950	5.244.337	26,65	23,39	15.702.851	73,35	76,61	20.947.188	50,47	49,53
1955	6.927.343	30,60	26,91	17.137.420	69,40	73,09	24.064.763	50,84	49,16
1960	8.859.731	30,08	30,08	18.895.089	66,31	69,92	27.754.820	51,03	48,97
1965	10.805.817	36,16	32,62	20.585.604	63,84	67,38	31.391.421	50,96	49,04
1970	13.691.101	40,61	36,24	21.914.075	59,39	63,76	35.605.176	50,57	49,43
1975	16.869.068	43,41	40,12	23.478.651	56,59	59,88	40.347.719	51,41	48,59
1980	19.645.007	45,26	42,52	25.091.950	54,74	57,48	44.736.957	50,73	49,27
1985	26.865.757	54,58	51,44	23.798.701	45,42	48,56	50.664.458	50,67	49,33
1990	33.326.351	60,29	57,70	23.146.684	39,71	42,30	56.473.035	50,66	49,34
2000	44.006.274	65,30	64,50	23.797.653	34,70	35,50	67.803.927	50,66	49,34
2007	49.747.859	70,47	70,49	20.838.387	29,53	29,51	70.586.256	50,12	49,88
2008	53.611.723	50,26	49,74	17.905.377	50,00	50,00	71.517.100	50,19	49,81
2009	54.807.219	50,34	49,66	17.754.093	49,97	50,03	72.561.312	50,25	49,75

Kaynak: TÜİK 2009 ADNKS

Çizelge 5.3.'ün incelenmesiyle şehir ve köy nüfuslarıyla, şehirde ve kırsal kesimde yaşayan erkek ve kadın nüfus bilgilerine ulaşılmaktadır.1927 verilerine göre % 48,09'luk erkek oranı ve % 51,91 kadın oranı görülmektedir.1927 yılında şehir nüfusu toplam nüfusun yaklaşık% 25'ini oluştururken, 2009 yılında şehir nüfusu % 75'e erişmiştir.

5.2.Türkiye'de Göç Süreçleri

Göç temelde modernizmin ürettiği bir kavramdır. Günümüzde bir yerdeki göç miktarı genellikle belli bir zaman dilimi içinde belli bir yerleşme alanında yaşayanların kendi

iradeleriyle, yaşam yerlerini söz konusu yerleşme alanı dışına taşıyanların sayısı olarak tanımlamaktadır. Bu tanımda göçü, nüfusun yer değiştirme kavramından ayıran özellik, yer değiştirme eyleminin bireyin kendi iradesi ile yapılması olmaktadır. Bu nedenle yukarıdaki tanım daha çok modern sanayi toplulukları için söz konusudur. Türkiye gibi tarım ülkelerinde, insanlar toprağa bağlı oldukları için göç eylemi bireyin kendi iradesi dışında da gelişebilmektedir.(Tekeli 2007).

Tekeli, Türkiye’deki göç olgusunun daha iyi incelenebilmesi amacıyla, göç sürecini dört ayrı kategoriye ayırmıştır. Bu dört kategori;

- Balkanlaşma Göçleri
- Kentleşme
- Kentler Arası Göçler
- Yaşam Güzergahı Kavramı

Sayılan bu dönemler birbirinden niteliksel olarak farklı olmakla beraber, her kategorinin kendine özgü özellikleri bulunmaktadır(Tekeli 2007).

5.2.1.Balkanlaşma Göçleri

Osmanlı İmparatorluğunun küçülerek içinde ulus devletlerinin doğuşu ve en sonunda Türkiye Cumhuriyeti’nin ortaya çıkışı, tüm 19.yüzyıl boyunca ve 20.yüzyılın ilk yirmi yılında sürmüş oldukça uzun bir süreçtir. Osmanlı İmparatorluğu’nun yeni doğan ulus devletler ve savaşlardaki yenilgileri dolayısıyla büyük toprak kayıpları olunca bu topraklarda yaşayan Müslüman nüfus, yaşadıkları yerleri terk ederek Osmanlı İmparatorluğu’nun küçülen toprakları içine sığınmışlardır. Bu küçülme ve göç, aşama aşama tekrar etmiştir. Bazı durumlarda küçülmenin ilk aşamasında içe göç edenler, ikinci aşamasında yeniden göç etmek durumunda kalmışlar, bir tür kademeli olarak geri çekilme yaşanmıştır (Tekeli 2007).

Göç dalgalarından Osmanlı İmparatorluğu derinden etkilenmiştir. İlk göç hareketleri başladığında İmparatorluğun henüz kurumsallaşmış bir örgütlenmesi yoktur. İlk dalgalarda gelen göçmenleri halk misafir etmiştir. Göç dalgalarının güçlenmeye başladığı 1860’lı yıllardan sonra devlet Muhacir Komisyonları kurarak göçmenleri Trakya ve Anadolu’ya daha sistemli bir şekilde yerleştirmeye çalışmıştır. Başlangıçta gelenlerden sadece memurlar ve ilmiye sınıfından olanlar kentlere yerleştirilmiştir. Diğerleri belli bir miktar toprak ve para

verilerek kırsal alana yerleştirilmişlerdir.1878'den itibaren kentlerde geometrik düzende göçmen mahalleleri kurulmaya başlanmıştır(Tekeli 2007).

Osmanlı İmparatorluğu'nda tarımsal üretimde kıt olan üretim faktörü emektir. Bu nedenle Kırım Harbi'nden sonra Osmanlı İmparatorluğu bir güç politikası izlemeye başlamıştır.9 Mart 1857'de yayınlanan bir irade ile göçler serbest hale getirilmiştir. Buna göre, Sultana bağlılık yemini edenler gelebileceklerdir. Osmanlı ülkesinde gelenlere devlet toprak verecek, Anadolu'da yerleşenler 6 yıl, Rumeli'de yerleşenler 12 yıl vergiden muaf olacaklardır.1878 sonrasında Müslüman olmayanların göçü kısmen sınırlandırılmıştır.1890 sonrasında Yahudilerin bireysel göçleri serbestliğini korurken, kitlesel göçleri yasaklanmıştır. Daha sonraki dönemlerde İttihat ve Terakki Yönetimi bu bakımdan daha aktif davranarak, "celp" politikası izlemiş ve imparatorluk dışındaki Türk ve Müslümanları sistemli olarak göç ettirmeye çalışmıştır (Tekeli 2007).

5.2.2. Kentleşme

Kentleşme, dar anlamda, kent sayısının ve kentlerde yaşayan nüfusun artmasını anlatır. Kentsel nüfus, doğumlar ile ölümler arasındaki farkın birinciler lehine olması sonucunda ve aynı zamanda köylerden ve kasabalardan gelenlerle, yani göçlerle artar. Gelişmekte olan ülkelerin kentlerinde, doğurganlık eğilimleri azaldığından, kentleşme daha çok köylerden kentlere olan nüfusun akınlarıyla beslenir. Kentleşmenin ekonomik, toplumsal ve siyasal boyutlarını da hesaba katan, geniş anlamda bir tanımı belki şudur: Sanayileşmeye ve ekonomik gelişmeye koşut olarak kent sayısının artması ve bugünkü kentlerin büyümesi sonucunu doğuran, toplum yapısında artan oranda örgütlenme, işbölümü ve uzmanlaşma yaratan, insan davranış ve ilişkilerinde kentlere özgü değişikliklere yol açan bir nüfus birikimi süreci (Keleş 2010).

Kentleşme hareketi, zaman içindeki bir değişmeyi anlatır. Bir ülkenin ya da bölgenin kentleşme derecesi ya da kentleşme düzeyi (kentleşme oranı) denildiğinde, o ülkenin ya da bölgenin nüfusunun belli bir tarihte, belli bir tanıma göre kent sayılan yerleşme birimlerinde yaşayan oranı anlaşılır (Keleş 2010).

Türkiye'de 19.yy. ortalarında başlayan toplumsal çözülme ve kırdan kente göç bu anlamda önemli bir sürecin başlangıcı olmuştur. Yüzyıllarca İmparatorluk yapısı içerisinde süregelen statik yapı, halkın yüzünü Batı bölgelere dönmesiyle birlikte yerini dinamik bir yapıya bırakmıştır. Söz konusu küçük kırdanmaların kitlesel göç haline gelmesi için aradan

yüzyıllık bir zaman dilimi geçse de Türkiye’de hem metropol hem de taşrada gündelik yaşamın geri dönülmez bir değişim süreci içerisine girdiği yadsınamaz (Güngör 2005).

Sanayileşmiş batı toplumlarında görülen nüfus hareketleri daha çok işgücü talebi ile ilgili iken, Türkiye’de bu durum daha çok tarımsal kesimde görülen makineleşmenin neden olduğu işsizlik ve hızlı nüfus artışından kaynaklanmaktadır(Bağlı 2005). Nitekim ülkedeki nüfus hareketlerinin kökeninde Osmanlı İmparatorluğunda olduğu gibi Cumhuriyet döneminde de asıl etkin olan faktör siyasi olandır. İlk ciddi göç dalgaları siyasi kaygılar ve mülahazalarla başlamıştır (Bağlı 2005).

Siyasi akımlar ve kaygılar neticesinde kent ve kırsal kesim ilişkileri yoğunlaşmış siyasi düşünceler, kentsel ve kırsal yaşamı etkilemeye başlamıştır. Merkezi idare zaman zaman kentleşmeyi desteklerken, bazen de bu konuya istekli davranmamıştır. Örneğin Cumhuriyet döneminin ilk yıllarında merkezi idare kırdan kente göçü sağlayacak ekonomik ve sosyal değişikliklerden rahatsız olduğu için nüfusun ağırlıklı olarak köylerde yaşaması yolunda politika takip etmiştir (Kaya ve ark. 2007).Zaten Türkiye’nin II. Dünya Savaşı öncesindeki temel politikası nüfusun kırdan kente göçü sağlayacak ekonomik ve sosyal değişikliklerden rahatsız olduğu için nüfusun ağırlıklı olarak köylerde yaşaması yolunda politika takip etmiştir (Kaya ve ark. 2007).Zaten Türkiye’nin II. Dünya Savaşı öncesindeki temel politikası nüfusun kırdan kente göçü sağlayacak ekonomik ve sosyal değişikliklerden rahatsız olduğu için nüfusun ağırlıklı olarak köylerde yaşaması yolunda politika takip etmiştir (Kaya ve ark. 2007).Zaten Türkiye’nin II. Dünya Savaşı öncesindeki temel politikası nüfusun kırdan kente göçü sağlayacak ekonomik ve sosyal değişikliklerden rahatsız olduğu için nüfusun ağırlıklı olarak köylerde yaşaması yolunda politika takip etmiştir (Kaya ve ark. 2007).Zaten Türkiye’nin II. Dünya Savaşı öncesindeki temel politikası nüfusun kırdan kente göçü sağlayacak ekonomik ve sosyal değişikliklerden rahatsız olduğu için nüfusun ağırlıklı olarak köylerde yaşaması yolunda politika takip etmiştir (Kaya ve ark. 2007).

Osmanlı İmparatorluğu’nda görülen kentleşme kavramı Cumhuriyet yıllarında da varlığını sürdürmüş, zaman içerisinde göç olgusunu bünyesine alarak gelişmesine devam eden kentleşme süreci günümüze kadar sürekliliğini sağlamıştır. Kentleşme olgusunun boyutlarının daha iyi kentleşme süreci günümüze kadar sürekliliğini sağlamıştır. Kentleşme olgusunun boyutlarının daha iyi analiz edilebilmesi için kentleşmeyi, göç olgusu ile birlikte ele almak ve çeşitli dönemlere ayırmak daha faydalı olacaktır. Bu dönemler nitel ve nicel özelliklerine göre değişebilmektedir. İçduygu, 1927 ile 1995 tarihleri arasındaki kentleşme kavramını değerlendirirken üç ana dönemden bahseder: 1927-1945, 1945-1980, 1980-1995 tarihleri ile ayrılan bu dönemler kentsel ve kırsal büyüme oranları göz önüne alınarak oluşturulmuştur.1927- 1945 tarihleri arasında kalan ilk dönemdeki kentsel ve kırsal değişim ne kadar durgunsa, diğer dönemlerde meydana gelen değişim o kadar hızlıdır. Özellikle 1950 yılından sonra kentsel büyüme oranlarında meydana gelen olumlu değişim, kırsal değişimin önünde seyretmiş ve aradaki farkı açmıştır (İçduygu 1998).

Tekeli'ye göre, 1929 yılında yaşanan büyük ekonomik bunalım, bu atılımın sürdürülmesini engellemiştir. Bu nedenle Türkiye kentleşme dönüşümünü, II. Dünya Savaşı sonrasında yaşamaya başlamıştır(Tekeli 2007).

Akşit, kentleşme kavramına göç olgusunu eklemiş ve göç dönemlerine göre kentleşme süreçlerini oluşturmuştur. Buna göre kırsal kesimden, kentsel bölgelere doğru ilk sıçrama, 1950-1955 döneminde olmuştur.1945-1950 yılları arasında köylerden kentlere olan göç 214 bin iken, 1950-1955 döneminde birden 904 bine çıkmıştır. Bu dört misli bir artıştır.1960-1965 dönemine kadar bu oranlar sabit kalmış, bu dönemde 1.939 bine yükselerek iki misli bir artış göstermiştir.1985- 1990 döneminde 2.654 bine yükselerek yeni bir sıçrayış gerçekleştirmiştir (Akşit 1998).

Gelişmiş ülkelerde daha çok sanayileşmeye dayalı bir kentleşme gerçekleşmişken, Türkiye'de yaşanan hızlı kentleşme olgusu sanayileşme ile paralel bir hızla gelişmemiştir. Türkiye sanayileşmesini henüz yeterli bir düzeye getirmeden önce kentleşmeye başlamasına bağlı olarak çeşitli sorunlar ile karşı karşıya kalmıştır (İçduygu 1998).

Göç edenlerin kentliler ile kentsel yapıya uygun olarak ilişki içinde olmamaları, özellikle kent yerleri tarafından küçümsendiklerini düşünmelerine yol açmıştır. Kırsaldan göç eden insanların kendilerini "köy kökenli" olarak görmelerini devam etmelerine sebep olmuştur (Erman 2004). Kentseldeki değişimin daha iyi anlaşılabilmesi için kırsal merkezlerdeki çözülmeyi anlatmak ve göç olgusu ile birleştirmek yerinde olacaktır.

İlk sıçramanın gerçekleştiği 1950-1955 döneminde, kırdan kopuş Türkiye'nin Marshall planından yararlanmasına olanak verilmesi üzerine tarımda hızlı bir makineleşmenin yaşanması ile açıklanabilir.

1948 yılında tarımda faal olarak yaklaşık 1800 traktör bulunmaktadır. Bu sayı 1950-1960 döneminde yaklaşık 44 bine kadar yükselmiştir. Aynı yıllarda Siyasal Bilgiler Fakültesinin araştırması (SBF'nin yürüttüğü) Türkiye'de zirai makineleşme araştırması (1954) bu kanının pekişmesinde yardımcı olmuştur. Bu açıklamalarda genellikle tarıma sokulan her bir traktörün 10 iş gücünü açığa çıkaracağı varsayımı üzerine hesaplamalar yapılmıştır. Bu mekanik açıklama ilk bakışta çok ikna edici olsa da, gerçeği yansıtmamaktadır (Tekeli 2007)

Çizelge 5. 4. Türkiye’de Yıllar İtibarıyla Ekili Dikili Alanlar (1000 ha)

	1950	1953	1955	1960	1965	1970	1975	1980	1985	1990	1995	2000	2008
Ekilen	9.868	13.021	14.205	15.305	15.294	15.591	16.241	16.372	17.908	18.868	18.464	18.207	16460
Nadas	4.674	5.791	6.793	7.959	8.547	8.705	8.177	8.188	6.025	5.324	5.124	4.826	4.259
Toplam	14.542	18.812	20.998	23.264	23.841	24.296	24.418	24.560	23.933	24.192	23.588	23.033	20.719

Kaynak: Anonim 2010d

1950 yılında ekili ve nadasa bırakılan alanlar 14.542.000 hektardan 1960’lı yıllarda 23.264.000 hektara yükselmiş, böylece Türkiye’de ekili, dikili alanların sınırlarına yavaş yavaş gelinmeye başlanmıştır. Bu artışla traktörler ile sürülen toprakların payı 5.156.000 hektardır. Buna karşılık hayvanla işlenen toprak miktarı % 40 artış göstererek 13.788.000 hektardan 19.173.000 hektara yükselmiştir. Kırsal kesimden kentsel kesimlere doğru olan göç hareketini traktör sayısına bağlamanın tutarlı olmayacağına bir başka kanıtı da, Türkiye’nin dış ödemeler dengesinin karşılaştığı sorunlar dolayısıyla 1956-1962 döneminde traktör sayısında yüksek artışlar yaşanmazken, kırdan kente göçün gerçekleşmiş olmasıdır. Kırsal kesimde yaşanan çözülmeyi tarımdaki makineleşmeye bağlamak yeterli değildir (Tekeli 2007).

Kırsal alan kökenli gelişen göçler, orta gelişmişlik düzeyinde yani kırsala teknolojinin girdiği, işlenebilecek toprağın sınırlarına varıldığı ve toprağın parçalanarak bölündüğü noktada gerçekleşmektedir. Kentsel alanlardaki iş ve hizmet olanaklarının varlığının da, kırsaldan kentsele doğru olan göç olgusu üzerinde etkisi bulunmaktadır (Akşit 1998).

Akşit (1998) Türkiye’de gelişen iç göç olgusunu 3 döneme ayırmıştır. Bu dönemleri birer göç sıçraması olarak görmüş ve yönlerini belirtmeye çalışmıştır. İlk sıçrama dönemi olan 1945- 1955 yılları arasında, kırsal alanların genişleme sınırlarına çoktan varmış olmaları dolayısıyla, gençlerin umut vaat eden kentsel alanlara yönelmeleri, bu dönemde meydana gelen iç göç olgusunu açıklayabilir. Bu kırsal alanlar İstanbul, Ankara ve İzmir gibi büyük kentlerin bulunduğu bölgelerdeki köyler olup, kapitalist pazarın ve kentlerin etkisine giren ilk köylerdir (Akşit 1998). Bu süreç sırasında dışarıya ya kentlere veya başka tarımsal bölgelere göç vermişlerdir. İkinci sıçrama dönemi olan 1960- 1970 dönemi, toprağı bol olan köylerin, ilk sıçrama dönemindeki köylerin durumuna gelmeleridir. Bu köyler Orta Anadolu ve Karadeniz bölgelerinin köyleri olup, hem yakınlarındaki kentlerin ve hem de büyük kentlerin etkisi altına girmiştir. Bu dönemde kırsaldan kentlere doğru olan göç artmıştır. Üçüncü sıçrama dönemi olan 1975-1985 yıllarında ise, Doğu ve Güneydoğu Anadolu köylerinin bölge içindeki, Batı ve Güneydoğu Anadolu’daki büyük kentlerin etkisi altına girmeleri etken

olmuştur. Bu durum köylere modern teknolojinin gelmesi ve işlenebilecek toprakların sınırlarına varılması ile açıklanabilir (Akşit 1998).

Tekeli, kırsaldan kentsel merkezlere doğru bu sıçramaları şöyle yorumlamıştır:

1. Feodal ağa köylerinin, kapitalist köye dönmesidir. Bu köyler dönüşümü sırasında dışarıya göç veriyorlardı ama bu tür dönüşüm geçiren köy sayısı çok azdı.
2. Eşit toprak mülkiyetine sahip bir köyde toprak kiralarak vb. yollarla büyük işletmelerin oluşmasıdır. Bu köylerde modern çiftçi köyüne dönüşürken göç geçireceklerdir.
3. Köylülerin gelirlerini çeşitlendirme yolu bulamaması halinde ortaya çıkmakta, piyasa mekanizması içerisinde toprağını kaybeden köylüler köyü terk ederek kente yerleşmekte ve köyde yalnız yaşlı nüfus kalmakta ve köy nüfusu giderek azalmaktadır (Tekeli 2007).

5.2.3. Kentler Arası Göçler

Kentleşme kavramı ile anlatılan iç göç olgusu gelişiminde görüldüğü gibi 1950-1970 yılları arasındaki iç göç hareketliliği kırsal ağırlıklı olmakta ve kentlere doğru gelişmekteydi. 1980'li ve takip edilen yıllarda sıklıkla görülen, 2000 yıllarında hakim olan iç göç ise, kentler arasındaki göçlerdir (Özdemir 2008).

Kentleşme belli bir oranı aşınca, kırsaldan kentlere doğru olan göçlerin miktarı kentlerden kentlere doğru olan göçten daha büyük hale gelecektir. Buna bağlı olarak kentlerden kentlere doğru olan göç sürekli olarak hakimiyet oranını artıracaktır (Tekeli 2007). 1975-1980 döneminde, il merkezleri arasındaki göçün toplamı, toplam göçün % 48,9'u olurken kırsaldan il merkezlerine olan göç % 14,75 olmuştur. Kırsaldan kent merkezlerine olan göç oranları zaman içerisinde azalırken, iller arasındaki nüfus hareketi oranları artış göstermektedir. 1995-2000 döneminde il merkezleri göç hareketleri genel göç toplamı içindeki oranı % 57,8'ne ulaşırken, kırsal kesimin il merkezlerine olan göç hareketleri genel göç sayısının % 4,68'ni oluşturmuştur. Artık hakim olan göç eğilimi, kentten kente olan göçtür. Bu göçler kırdan kente doğru olan göçlere göre daha akışkandır. Göç edenler gittikleri yerlerde çok daha az uyum sorunları yaşamaktadır. Sistemin akışkanlığı artmıştır. Nüfusun dağılımı ekonomik fırsatlara daha kolayca uyum sağlamaktadır. Göçün sistemin etkin olarak çalışmasını sağlamakta katkısı, daha çok artmıştır (Tekeli 2007).

5.2.4.Yaşam Güzergahı

Bilgi toplumunda kapitalin sürekli olarak kendisini mekanda yeniden dağıtan rasyoneli içinde, insanlar sanayi toplumuna göre mekanda daha sık yer değiştirecektir. Böyle bir durumda insanları bir yere bağlı olarak düşünmek yerine, insanları yaşamları boyunca yeryüzünde belli güzergahlar üzerinde hareket ediyorlar diye düşünmek daha doğru olacaktır. İnsanın yerle ilişkisi böyle bir güzergahın üzerinden düşünüldüğünde, yer değiştiren insan göç eden insan olmaktan çıkarak, dünyadaki güzergahını gerçekleştiren bir insana dönüşür. Bu durumda insanların yerlerinden çok güzergahlarından, güzergah kalıplarından söz etmek gerekecektir. Güzergahları zamanda ve mekanda kesişen insanlar bir yerleşme ve topluluk oluşturacaklar, bu toplulukta sorumluluk yüklenecekler yaşamlarına anlam kazandırabileceklerdir (Tekeli 2007).

5.3. Türkiye’de İç Göç Olgusu

İç göçler daha çok kentlere, kent yerleşmelerine yönelik olarak gerçekleşmektedir. Türkiye’de iç göçler, temelde bir kentleşme dinamiğidir. Ülkemizde, kırsal yapıda meydana gelen dönüşümler ve değişimler sonucunda, kırsal kesimde artan nüfus toplumsal, ekonomik ve kültürel nedenlerle köylerden kentlere, iç yörelerden kıyılara ve Doğu illerinden Batı illerine doğru sürekli olarak göç eylemine dönüşmektedir (Özdemir 2008).

1923’te Osmanlı İmparatorluğu’ndan Türkiye Cumhuriyeti’ne siyasal geçişin ardından ”sanayileşme” ve “batılılaşma”, yeni Cumhuriyetin resmi ideolojisinde iki önemli öge idi ve batılılaşma sürecinin amaçlarından biri de kentsel-sanayi toplumu yaratmaktı. Bu çerçevede tüm çabalar, ekonomiyi sanayiye yönlendirmek için yeniden düzenleme ve ulusal yaşamın tüm alanlarında köklü reformlar gerçekleştirme doğrultusunda harcandı. Bu reformlar siyasal, hukuki ve eğitsel yapıları değiştirmeyi ve toplumsal, ekonomik ve kültürel yaşamı yönlendirerek modern, kentsel bir Türk toplumu yaratmayı hedefledi (İçduygu 1998).

Türkiye’de kent nüfuslarının artmasının önde gelen nedenlerinden olan iç göçler daha çok 1950’li yıllara dayanmaktadır. 1950’li yıllara kadar hem Türkiye’de iç göç hareketleri, hem de kentlerin nüfus artış oranları düşüktür.1950’lerde (II. Dünya savaşıdan sonra) bütün dünya ülkelerinde olduğu gibi Türkiye de gelişmeye başlamış ve bununla beraber Cumhuriyet Döneminde yapılan uzun vadeli yatırımların sonuçları alınmaya başlamıştır (Erjem 1997).

Türkiye’de kırsal kesimden kentsel merkezlere süregelmiş iç göçün nedenlerinden biri de 1950’li yıllarda uygulanmaya başlayan tarım politikaları ve bununla beraber Marshall planının hayata geçirilmesi ile başlayan tarımda modernizasyon dönemidir (Tekeli 1998).

Kırsal alanlardan kentsel yerleşim merkezlerine doğru başlayan iç göç hareketlerine 19.yy ortalarında rastlanmıştır. Geçmiş dönemlerden günümüze kadar geçen süre içerisinde göç olgusu varlığını korumuş, tarih içerisinde dönemselsel olarak çeşitli yoğunluklarda gerçekleşmiştir. Yoğunluğunu hızla genişleten göç süreci günümüz Türkiye’sinde varlığını kabul ettirmiştir. Göç olgusunun sadece belirli bölgelerde etkin olduğunu söylemek yanlış bir ifade olabilir. Genel olarak gelişmiş bölgelere doğru olan göç akımından söz edilmektedir. Fakat göç olgusu gelişmiş bölgelerin içinde de yaşanmaktadır. Gelişmiş kentlere yakın olan ve bu kentlere göre daha az gelişme gösteren yerleşim merkezlerinde de göç olgusuna rastlanmaktadır. Göç hareketinin yoğunluğunu anlatabilmek için bireylerin doğum yerleri analiz edilmelidir. İkamet ettiği yerleşim yerinden farklı bir bölgede doğan birey göç etmiş demektir (Özdemir 2008).

Türkiye iç göç tarihi incelendiğinde 1980 ve sonrası önemli bir sıçrama dönemidir. 1980 ve sonrasını kapsayan dönemin en belirgin özelliği ise bu dönemde uygulanan sosyoekonomik politikalara paralel olarak, kırsal nüfusun çözülmesindeki hızlanma ve kentlerin yoğun bir biçimde göç akımına maruz kalmasıdır. Bu yoğun göç dalgasına askeri darbe ve siyasal amaçlı göç eklenmiştir. Bu açıdan özellikle 1980’lerin ortalarından bu yana, Güneydoğu’dan ülkenin metropol alanlarına ve yurtdışına yönelen bir göç dalgası söz konusudur (İçduygu 1998).

Türkiye’de iç göç hareketleri ilk yıllarında kent merkezi odaklı olarak gelişmiş ve kırsal kesimden, kentsel kesimlere doğru süre gelmiştir. Genelde iç göç büyük kent merkezi odaklı olsa da, büyük kent merkezlerinin yanı sıra diğer kent merkezleri de iç göç hareketinin hedefi olmuştur. Cumhuriyet Dönemi ilk nüfus sayımı olan 1927 yılında, kırsal kesimin genel nüfus içindeki oranı % 75,78, kentsel kesimin genel nüfus içindeki oranı ise % 24,22’dir. Bu oranlar 1950 ve 1960’lı yıllara kadar fazla değişime uğramamakla beraber 1950 yılından itibaren iç göç neticesinde değişmeye başlamış ve kentsel kesimin genel nüfus içerisindeki oranı büyük çapta artarken, kırsal nüfus oranı azalmaya başlamıştır. Kentsel nüfus oranı 1950 yılında % 25,04, 1955 yılında % 28,79, 1960 yılında ise % 31,92 olurken, kırsal nüfus oranları ise 1950 yılında % 74,96, 1955 yılında % 72,21, 1960 yılında ise % 68,08 olmuştur. Bu oranlar ölüm ve doğum istatistikleri ile karşılaştırmalı olarak incelenirse, hem kentsel, hem de kırsal kesime ait nüfus oranlarının göç hareketinden etkilendikleri

görülmektedir.2000 yılında kentsel kesimin genel nüfus içerisindeki oranı % 64,90 olurken, kırsal kesim % 35,10 olarak giderek düşmektedir (Özdemir 2008).

2009 yılında gerçekleştirilen nüfus sayımında ise kırsal kesimin nüfusunun azalmaya devam ederek toplam nüfus içerisindeki oranı % 25,5 olurken kentsel yerleşim merkezlerinin toplam nüfus içerisindeki oranı artarak % 75,5 olmuştur. Bu düşme yıllar boyunca kırsal kesimden, kentsel kesime doğru süre gelmiş göç olgusunu neticesidir.

Türkiye’de iç göç olgusu, diğer az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelerde olduğu gibi kentsel merkezlerin hızlı modernizasyon geçirmesi ve bununla beraber sanayileşme ve endüstri olgularına geçiş yapmaları neticesinde, artan iş gücü ihtiyacını karşılamak için gerçekleşmiştir. Zaman içerisinde iç göç olgusunun nedenleri değişikliklere uğramış, işgücü talebini karşılamakla beraber insanların rahat ve sosyal bir yaşam geçirmek, kendilerini güvende hissettikleri bir yerde yaşamlarını sürdürmek istekleri nedeniyle kırsal kesimden kentsel kesimlere doğru bir iç göç olgusu yaşanmaya başlamıştır. İç göç olgusunu anlatırken sadece kırsal kesimden kentsel yerleşim merkezlerine doğru olduğunu söylemek yanlış bir ifade olmaktadır. İç göç olgusu çok yönlü bir olgu olmakla beraber kentsel merkezlerden diğer kentsel alanlara da iç göç eyleminin gerçekleştiğini görmekteyiz. Türkiye örneği göz önüne alındığında iç göç olgusu 1970’li yıllar sonrasında ivme kazanmış, 1970’li yıllardan sonra kentsel yerleşim yerleri merkezleri arasında gelişen iç göç olgusu ağırlığını hissettirmeye başlamıştır. Kentsel yerleşim merkezleri ilk etapta yakın kırsal kesimlerden iç göç almış, daha sonra farklı kentsel merkezlere göç vermiştir. Göç eden kişilerin ilk olarak gittikleri kentsel alanlardan, daha sonra daha gelişmiş sanayi merkezlerine göç ettikleri görülmektedir (Özdemir 2008).

6. TRAKYA ALT BÖLGESİNİN DEMOGRAFİK, EKONOMİK VE SOSYAL YAPISI

6.1. Nüfus Gelişimi ve Kent-Kır Nüfusları

Çizelge 6.1. Türkiye, Marmara Bölgesi, İstanbul ve Trakya Alt Bölgesinde Yıllara Göre Nüfuslar

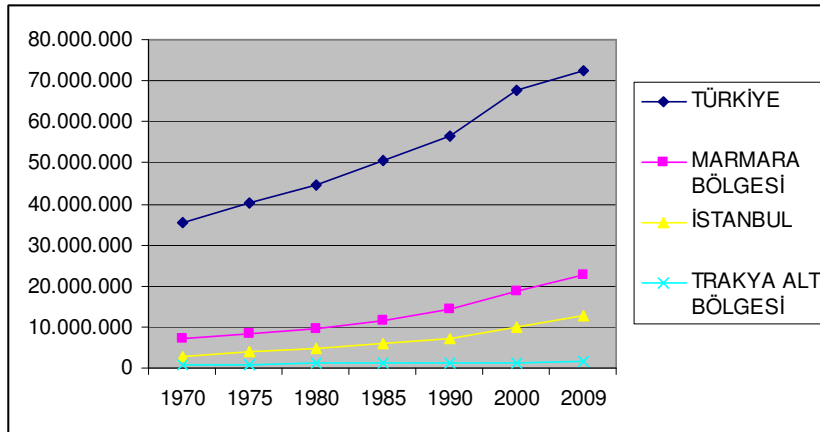
YILLAR	TÜRKİYE	% DEĞİŞİM	MARMARA BÖLGESİ	% Marmara/ Türkiye	İSTANBUL	% İstanbul/Türkiye	TRAKYA ALT BÖLGESİ	% Trakya / Türkiye
1970	35.605.176	-	6.984.066	20	2.976.343	8	876.502	2,46
1975	40.347.719	13,31	8.223.269	20	3.849.552	10	929.118	2,30
1980	44.736.975	10,87	9.693.904	22	4.741.890	11	1.007.436	2,25
1985	50.644.458	13,20	11.387.311	22	5.842.985	12	1.089.457	2,15
1990	56.473.035	11,50	14.473.777	26	7.309.190	13	1.182.953	2,09
2000	67.803.927	20,06	18.655.956	28	10.018.735	15	1.284.387	1,88
2009	72.561.312	7,01	22.746.273	31	12.915.158	18	1.511.952	2,08

Kaynak: DİE 1970- 2000 Nüfus Sayımları, TÜİK 2009 ADNKS

2009 yılı Adrese Dayalı Nüfusun Kayıt Sistemi(ADNKS) verilerine göre 72.561.312 kişi olan Türkiye nüfusunun yaklaşık % 31'i Marmara Bölgesinde bulunmaktadır.1970 yılında ülkenin % 20'sini barındıran Marmara Bölgesi, 1985 yılına kadar sabit denebilecek artış eğrisi göstermektedir.(Çizelge 6.1.)

1985 sonrası ülkede göç hızının artması nüfus eğrisinin yükselmesini sağlamıştır. 1970-2009 yılları arasında İstanbul'un ülke nüfusuna oranı % 8'den % 18'e yükselmiştir. Marmara Bölgesi ve İstanbul'un ülkenin nüfusundan aldıkları pay ülkenin nüfus artışıyla paralellik göstermektedir. Trakya Alt Bölgesi (Tekirdağ, Edirne, Kırklareli) 1970 yılında ülke nüfusunun % 2,46'sını oluştururken, bu oranın 2009 yılına gelindiğinde % 2,08'e düştüğü görülmektedir.

NÜFUSLAR

Şekil 6.1. Türkiye, Marmara Bölgesi, İstanbul ve Trakya Alt Bölgesinde Yıllara Göre Nüfus Değişimi

Çizelge 6.1. incelendiğinde Trakya Alt Bölgesi'nin ülke içindeki nüfus oranı 1970-2009 yılları arasında çok önemli bir değişim göstermemektedir. 1970 yılından sonra Türkiye, Marmara Bölgesi ve İstanbul'un nüfusu doğru orantılı olarak artmıştır. Türkiye'deki çeşitli bölgelerden sürekli göç alan Trakya Alt Bölgesi'nin nüfus artış hızı Türkiye ortalamasının altındadır. Türkiye nüfusu içinde Marmara Bölgesi'nin payı oransal olarak sürekli artarken Trakya Alt Bölgesi'nin payı oransal olarak düşmektedir. Bölge illerinde bu oran Edirne ve Kırklareli'nde 1970 sonrası düşme eğiliminde olmuştur. Tekirdağ'da ise 1985 sonrası bu oran artış eğilimindedir. Kuşkusuz bu oranın artmasında Tekirdağ'ın özellikle Çorlu ve Çerkezköy ilçelerinde kurulan sanayi tesislerinin yarattığı istihdamın payı büyük olmuştur.

Çizelge 6. 2. Türkiye, Marmara Bölgesi, İstanbul, Trakya Alt Bölgesi Kent-Kır Nüfusu

	Nüfus	1990	2000	2009
Türkiye	Toplam nüfus	56.473.035	67.803.927	72.561.312
	Kentsel nüfus	33.656.275	44.006.274	54.807.219
	Kırsal nüfus	22.816.760	23.797.653	17.754.093
	Kentsel nüfusunun toplam nüfus içindeki oranı%	59,6	64,9	75,53
	Köy nüfusunun toplam nüfus içindeki oranı%	40,4	35,1	24,47
Marmara Bölgesi	Toplam nüfus	14.473.777	18.655.956	22.745.773
	Kentsel nüfus	11.041.128	14.561.307	20.345.204
	Kırsal nüfus	3.432.649	4.094.649	2.400.569
	Kentsel nüfusunun toplam nüfus içindeki oranı%	76,2	78,05	89,44
	Köy nüfusunun toplam nüfus içindeki oranı%	23,7	21,94	10,56
Trakya Alt Bölgesi	Toplam nüfus	1.182.953	1.354.658	1.511.952
	Kentsel nüfus	618.393	815.487	1.011.635
	Kırsal nüfus	564.560	539.171	500.317
	Kentsel nüfusunun toplam nüfus içindeki oranı%	52,28	60,2	66,90
	Köy nüfusunun toplam nüfus içindeki oranı%	47,72	39,8	33,10
İstanbul	Toplam nüfus	7.195.773	10.018.735	12.915.158
	Kentsel nüfus	6.779.594	9.085.599	12.782.960
	Kırsal nüfus	416.179	933.136	132.198
	Kentsel nüfusunun toplam nüfus içindeki oranı%	94,22	90,69	98,97
	Köy nüfusunun toplam nüfus içindeki oranı%	5,78	9,31	1,02

Kaynak: DİE 1990, 2000 Nüfus Sayımları, TÜİK 2009 ADNKS

2000- 2009 yılları arasında çeşitli bölgelerden göç alan Trakya Alt Bölgesi'nde nüfus artış hızı Türkiye ortalamasının altındadır (Çizelge 6.2.).

1990 yılında ülke nüfusunun % 59.6'sını kentsel nüfus oluştururken, 2009 yılına gelindiğinde bu oran % 75.53'e yükselmektedir. Marmara Bölgesi'ne bakıldığında aynı yükselen eğrinin devam ettiği ve ülke ortalamasının üstünde olduğu görülmektedir. İstanbul, ülke ve Marmara Bölgesi'nin ortalamalarının üstünde yer almaktadır.

Çizelge 6.3. ve Çizelge 6.4. incelendiğinde 2000-2009 yılları arasında Tekirdağ ve Kırklareli illerinin nüfus değişimine bakılacak olursa bir artış görülmektedir. Buna karşılık Edirne'de nüfusun azaldığı görülmektedir.

Çizelge 6.3. Trakya Alt Bölgesinde İllerin Nüfus Oranı

Yıllar	Trakya Alt Bölgesi (D)	Edirne Toplam Nüfus(A)	Trakya Alt Bölge % A/D	Kırklareli Toplam Nüfus(B)	Trakya Alt Bölge % B/D	Tekirdağ Toplam Nüfus (C)	Trakya Alt Bölge % C/D
1970	876.502	316.425	36	257.131	29	302.946	35
1975	929.118	340.732	37	268.399	29	319.987	34
1980	1.007.436	363.286	36	283.408	28	360.742	36
1985	1.089.457	389.638	36	297.098	27	402.721	37
1990	1.182.953	404.599	34	309.512	26	468.842	40
2000	1.354.658	402.606	31	328.461	26	623.591	49
2009	1.511.953	395.463	26	333.179	22	783.310	52

Kaynak: DİE Genel Nüfus Sayımları (1990,2000)TUİK 2009 ADNKS

Çizelge 6.3. incelendiğinde 1970 - 2009 yılları arasında Edirne'nin nüfusunun Trakya Alt Bölgesinin içinde % 36'dan % 26'ya düştüğü, Kırklareli'nin % 26'dan % 22'ye düştüğü, ancak Tekirdağ'ın Trakya Alt Bölgesinde aynı dönemde nüfus oranının %35'den %52'ye çıktığı görülmektedir. Bunun en önemli sebebinin Tekirdağ'ın Çorlu ve Çerkezköy ilçelerindeki sanayi tesislerine gelenler sebebiyle olduğu açıktır.

Çizelge 6.4. Trakya Alt Bölgesi, Edirne, Kırklareli, Tekirdağ Kent-Kır Nüfus Değişimleri

	Nüfus	1990	2000	2009
Trakya Alt Bölgesi	Toplam nüfusu	1.182.953	1.354.658	1.511.952
	Şehir nüfusu	618.393	815.487	1.011.635
	Köy nüfusu	564.560	539.171	500.317
	Şehir nüfusunun toplam nüfus içindeki oranı %	52,28	60,2	66,90
	Köy nüfusunun toplam nüfus içindeki oranı %	47,72	39,8	33,10
Edirne	Toplam nüfusu	404.599	402.606	395.463
	Şehir nüfusu	210.421	230.908	264.213
	Köy nüfusu	194.178	171.698	131.250
	Şehir nüfusunun toplam nüfus içindeki oranı %	52,01	57,35	66,81
	Köy nüfusunun toplam nüfus içindeki oranı %	47,99	42,65	33,19
Kırklareli	Toplam nüfusu	309.512	328.461	333.179
	Şehir nüfusu	149.532	189.202	217.144
	Köy nüfusu	159.980	139.259	116.035
	Şehir nüfusunun toplam nüfus içindeki oranı %	48,31	57,6	65,17
	Köy nüfusunun toplam nüfus içindeki oranı %	51,69	42,4	34,83
Tekirdağ	Toplam nüfusu	468.842	623.591	783.310
	Şehir nüfusu	258.440	395.377	530.278
	Köy nüfusu	210.402	228.214	253.032
	Şehir nüfusunun toplam nüfus içindeki oranı %	55,12	63,4	67,69
	Köy nüfusunun toplam nüfus içindeki oranı %	44,88	36,6	32,31

Kaynak : DİE 1990,2000 Nüfus Sayımları, TÜİK 2009 ADNKS

Çizelge 6.4. incelendiğinde Trakya Alt Bölgesinde 1990 - 2009 yılları arasındaki şehir ve köy nüfuslarının miktarları ve oranları görülmektedir. Trakya Alt Bölgesinde toplam şehir nüfusu 1990'da % 52,28 iken, 2009'da bu oran % 66,90'a çıkmaktadır. Edirne, Kırklareli ve Tekirdağ'ı kapsayan bu bölgede, aynı dönemde, köy nüfus oranı ise % 47,72'den % 33,10'a düşmüştür. Tekirdağ'da şehirleşme oranını yükselten en önemli faktör il dışından gelen göçlerdir.

6.2. Nüfus Yoğunlukları

Trakya Alt Bölgesi nüfus yoğunluğu 81 kişi / km²'dir. Bu değer Türkiye nüfus yoğunluğu 93 kişi / km² değerinin altındadır. Marmara Bölgesi 1990-2009 yılları arasında Türkiye ortalamasının üstünde ve artan yoğunluklar gösterirken, Trakya Alt Bölgesi'nin Türkiye ve Marmara Bölgesi ortalamalarının altında olduğu görülmektedir.

Çizelge 6.5. Türkiye, Marmara Bölgesi, Trakya Alt Bölgesi, İstanbul Nüfus Yoğunluğu

	Km ²	1990	2000	2007	2008	2009
Türkiye	783.347	72	87	90	91	93
Marmara Bölgesi	97.795	148	191	225	228	232
Trakya Alt Bölgesi	18.782	63	72	79	80	81
İstanbul	5.314	1.356	1.885	2.366	2.389	2.430
Edirne	6.130	66	66	65	64	65
Kırklareli	6.316	49	52	53	53	53
Tekirdağ	6.336	74	98	115	122	124

Kaynak:www.tuik.gov.tr

Trakya Alt Bölgesi illerinin nüfus yoğunlukları genel olarak Marmara Bölgesi nüfus yoğunluğunun altında kalmaktadır. Tekirdağ ili nüfus yoğunluğu (124), Türkiye ortalamasının (93) üzerinde bir eğilim gösterirken, Edirne (65) ve Kırklareli (53) illeri, Türkiye ortalamasının (93) altında kalmıştır. Bu haliyle Trakya Alt Bölgesinde kuzey bölgelerde nüfus yoğunluğunun düştüğünü, daha güneyde kalan kısımda nüfus yoğunluğunun arttığını görmekteyiz.

Çizelge 6.6. incelendiğinde Edirne nüfusuna kayıtlı olan ve Edirne'de ikamet eden % 83'lük bir oran, Kırklareli nüfusuna kayıtlı ve Kırklareli'nde ikamet eden % 82'lik bir oran ile Tekirdağ'da ikameti ve nüfus kaydı Tekirdağ'da olan % 56'lık bir oran dikkat çekmektedir.

Çizelge 6.6 detaylı olarak incelendiğinde Edirne ve Kırklareli illerinde nüfusa kayıtlı olup aynı ilde oturanların ağırlığı görülmekle beraber, bu illerin nüfusuna kayıtlı olup diğer illerde ikamet edenlerin sayısının azlığı da dikkati çekmektedir. Tekirdağ ilinde ise, ilin nüfusa kayıtlı olanların oransal azlığı ile beraber, bu ilin nüfusa kayıtlı olup diğer illerde ikamet edenlerin fazlalığı görülmektedir.

TÜİK 2009 verilerine göre hazırlanan Çizelge 6.6.'da Edirne ili nüfusuna kayıtlı olup Edirne dışında ağırlıklı olarak 28 ilde yaşayanların, Kırklareli ili nüfusuna kayıtlı olup Kırklareli dışında ağırlıklı olarak 22 ilde yaşayanların ve Tekirdağ ili nüfusuna kayıtlı olup Tekirdağ dışında ağırlıklı olarak 69 ilde yaşayanların sayısı gösterilmiştir.

Çizelge 6.6. İkamet Edilen İl'e Göre Nüfusa Kayıtlı Olunan İl

Tablodaki satırlar "ikamet edilen il"i, sütunlar ise "nüfusa kayıtlı olunan il"i göstermektedir.(Kaynak:www.tuik.gov.tr)

İL	EDİRNE	%	KIRKLARELİ	%	TEKİRDAĞ	%	İL	EDİRNE	KIRKLARELİ	TEKİRDAĞ
Edirne	304.222	83	9.268		31.332		Erzincan	-	-	4.332
Kirklareli	7.387		248.637	82	31.511		Yozgat	-	-	4.134
Tekirdağ	7.004		10.526		387.017	56	Ardahan	-	-	3.568
Istanbul	5.413		5.981		28.117		Sakarya	-	-	3.530
Çanakkale	3.088		1.264		7.056		Bartın	-	-	3.424
Ordu	2.825		1.968		15.466		Hatay	-	-	3.372
Tokat	2.604		1.370		16.606		Kahramanmaraş	-	-	3.208
Balikesir	2.135		1.276		5.229		Siirt	-	-	3.015
Kars	2.088		1.330		11.560		Kırıkkale	-	-	2.997
Erzurum	1.935		2.277		15.360		Eskişehir	-	-	2.994
Gümüşhane	1.924		1.522		2.416		Bayburt	-	-	2.777
Samsun	1.834		1.961		23.818		Aksaray	-	-	2.718
Sivas	1.753		1.524		7.891		Niğde	-	-	2.698
Malatya	1.611		1.622		5.273		Karabük	-	-	2.434
Trabzon	1.585		2.081		8.384		Atıonkarahisar	-	-	2.145
Kastamonu	1.561		2.226		6.621		Adıyaman	-	-	2.124
Agri	1.545		-		4.282		Kocaeli	-	-	2.037
Ankara	1.449		1.084		2.960		Gazianep	-	-	2.015
Rize	1.412				3.472		Manisa	-	-	1.988
Konya	1.410		1.673		5.893		Bitlis	-	-	1.945
Zonguldak	1.357		-		6.862		Elazığ	-	-	1.904
Bursa	1.294		1.093		3.350		Çankırı	-	-	1.890
İzmir	1.253		-		2.603		Mersin	-	-	1.873
Batman	1.252		-		1.352		Nevşehir	-	-	1.781
Kayseri	1.236		1.132		3.955		Tunceli	-	-	1.752
Çorum	1.225		-		3.640		Artvin	-	-	1.678
Diyarbakır	1.214		-		3.474		Düzce	-	-	1.633
Adana	1.182		1.334		2.893		Osmaniye	-	-	1.624
Şanlıurfa	1.003		-		2.961		Kırşehir	-	-	1.354
İğdir	-		1.483		2.757		Mardin	-	-	1.311
Giresun	-		1.376		4.472		Kütahya	-	-	1.218
Sinop	-		-		16.251		Isparta	-	-	1.196
Van	-		-		9.290		Aydın	-	-	1.149
Muş	-		-		6.215		DİĞER	28.961	28.737	8.186
Amasya	-		-		5.165		TOPLAM	365.801	304.008	695.504

6.3. Cinsiyet

Çizelge 6.7. Türkiye, Marmara Bölgesi, Trakya Alt Bölgesi Nüfuslarının Cinsiyete Göre Dağılımı

Yıllar	Türkiye		Marmara Bölgesi		İstanbul		Trakya Alt Bölgesi	
	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın
1990	28.607.047	27.865.988	3.734.361	3.543.643	3.741.396	3.454.377	630.782	552.171
2000	34.346.735	33.457.192	4.413.553	4.223.668	5.088.535	4.930.200	712.311	642.347
2009	36.462.470	36.098.842	11.449.132	11.297.141	6.498.997	6.416.161	774.375	737.577
Toplam (2009)	72.561.312		22.476.273		12.915.158		1.511.952	

Kaynak: TÜİK 2009 ADNKS

Nüfus içinde kadın ve erkeğin oranlarına bakıldığında Trakya Alt Bölgesi nüfusunun 1990'da % 53'ünün erkek % 47'sinin kadın olduğu, 2009 yılında ise % 51 erkek, % 49 kadın olduğu görülmektedir. Dönem başında erkek nüfusunun daha yüksek olmasının sebebinin önce erkeklerin göçmesi, kadınların daha sonra bu gruba katılması olarak düşünülebilir.

Çizelge 6.8. Trakya Alt Bölgesi ve İllerinin Nüfusunun Cinsiyete Göre Dağılımı

Yıllar	Trakya Alt Bölgesi		Edirne		Kırklareli		Tekirdağ	
	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın
1990	630.782	552.171	213.966	190.633	166.073	143.439	250.743	218.099
2000	712.311	642.347	213.724	188.882	172.188	156.273	326.399	297.192
2009	774.375	737.577	201.450	194.013	170.136	163.043	402.789	380.521

Kaynak: TÜİK 2009 ADNKS

Edirne, Kırklareli ve Tekirdağ illeri incelendiğinde, her üç ilde de erkek sayısının kadın sayısından yüksek olduğu görülmektedir. Üç il içerisinde ise Tekirdağ'daki erkek sayısı diğer illere göre kadın sayısından daha fazladır.

6.4. Yaş Grupları

Çizelge 6.9.Trakya Alt Bölgesi Yaş ve Cinsiyete Göre Dağılımı (2009)

Yaş Grubu	Toplam	Erkek	Kadın
0-4	94.648	48.592	46.056
05-09	95.809	49.468	46.341
09-14	107.216	55.416	51.800
15-19	111.043	57.745	53.298
20-24	131.448	73.740	57.708
25-29	134.768	70.928	63.840
30-34	126.894	66.439	60.455
35-39	117.855	60.435	57.420
40-44	110.386	56.746	53.640
45-49	109.504	55.439	54.065
50-54	98.724	50.317	48.407
55-59	79.965	41.024	38.941
60-64	58.715	29.131	29.584
65-69	41.583	19.475	22.108
70-74	36.900	16.491	20.409
75-79	31.154	13.233	17.921
80-84	17.878	7.059	10.819
85-89	5.890	2.276	3.614
90+	1.572	421	1.151
TOPLAM	1.511.952	774.375	737.577

Kaynak: www.tuik.gov.tr

Çizelge 6.9. incelendiğinde 25-29 yaş grubundaki kişilerin sayısı grup içinde en fazla olup, ikinci sırada 20-24 yaş grubu gelmektedir. Ayrıca bu çizelgeden toplam erkek sayısının (774.375 kişi), toplam kadın sayısından (737.577 kişi) fazlalığı dikkati çekmektedir.

Çizelge 6.9.'da 0-19 yaş grubu toplam 408.716 kişi-% 27, 20-39 yaş grubu 510.965 kişi-% 34, 40-59 yaş grubu 398.579 kişi - % 26 ve 60 yaş üstünde 193.692 kişi-%13 olarak bulunmaktadır.

Trakya Alt Bölgesi'nde gerek 20-24 ve gerekse 25-29 yaş grubundaki erkeklerin kadınlardan daha fazla olduğu görülmektedir. Kuşkusuz bunun en önemli sebebinin Tekirdağ'a fabrikalarda çalışmaya gelen genç erkeklerden kaynaklandığını belirtmemiz gerekir.

Çizelge 6.10. Edirne, Kırklareli ve Tekirdağ İllerinin Yaş Grupları (2009)

Yaş Grubu	Edirne			Kırklareli			Tekirdağ		
	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın
0-4	20.756	10.638	10.118	17.400	8.931	8.469	56.492	29.023	27.469
05-09	21.535	11.086	10.449	19.161	9.811	9.350	55.113	28.571	26.542
09-14	25.554	13.192	12.362	22.727	11.743	10.984	58.935	30.481	28.454
15-19	28.531	14.481	14.050	23.954	12.490	11.464	58.558	30.774	27.784
20-24	36.259	21.338	14.921	27.070	15.806	11.264	68.119	36.596	31.523
25-29	30.233	15.870	14.363	27.205	14.455	12.750	77.330	40.603	36.727
30-34	29.299	15.222	14.077	26.381	13.622	12.759	71.214	37.595	33.619
35-39	28.031	14.015	14.016	25.067	12.735	12.332	64.757	33.685	31.072
40-44	29.150	14.673	14.477	24.724	12.644	12.080	56.512	29.429	27.083
45-49	31.317	15.682	15.635	25.142	12.715	12.427	53.045	27.042	26.003
50-54	29.436	15.080	14.356	23.879	12.218	11.661	45.409	23.019	22.390
55-59	24.112	12.505	11.607	19.498	10.036	9.462	36.355	18.483	17.872
60-64	18.235	9.038	9.197	14.400	7.130	7.270	26.080	12.963	13.117
65-69	12.650	5.940	6.710	10.819	4.969	5.850	18.114	8.566	9.548
70-74	12.136	5.363	6.773	9.861	4.406	5.455	14.903	6.722	8.181
75-79	10.035	4.230	5.805	8.690	3.680	5.010	12.429	5.323	7.106
80-84	5.806	2.258	3.548	5.124	2.002	3.122	6.948	2.799	4.149
85-89	1.894	719	1.175	1.629	612	1.017	2.367	945	1.422
90+	494	120	374	448	131	317	630	170	460
TOPLAM	395.463	201.450	194.013	333.179	170.136	163.043	783.310	402.789	380.521

Kaynak: www.tuik.gov.tr

Trakya Alt Bölgesinin bütününde yaş gruplarına bakıldığında erkeklerde 20-24 yaş, kadınlarda 25-29 yaş gruplarında nüfusun toplam nüfus içerisinde ağırlığı görülmektedir. Bunun özellikle endüstriyel işletmelerde çalışmak üzere göç eden kişilerden kaynaklandığı açıktır.

6.5. Bağımlılık Oranı

Toplam yaş bağımlılık oranı, “15-64 yaş grubundaki her 100 kişi için “0 - 14” ve “65 ve daha yukarı “ yaş gruplarındaki kişi sayısıdır.

$$\text{Bağımlılık Oranı} = \frac{(0-14 \text{ yaş arası nüfus}) + (65 \text{ ve daha yukarı yaş grubundaki nüfus})}{(15-64 \text{ yaş arası nüfus})} \times 100$$

Çizelge 6.11. Trakya Alt Bölgesi Nüfus Bağımlılık Oranı

Yıl	Bölge Adı	0-14 Yaş Grubu Nüfus	15-64 Yaş Grubu Nüfus	65 Yaş ve Üzeri Nüfus	Toplam Yaş Bağımlılık Oranı	Yaşlı Bağımlılık Oranı (65+Yaş)	Genç Bağımlılık Oranı (0-14 Yaş)
2000	Trakya Alt Bölgesi	296.179	947.477	110.489	42,92	11,61	31,26
2009	Trakya Alt Bölgesi	297.673	1.079.302	134.977	39,99	12,51	27,58
2000	Tekirdağ	145.374	434.177	43.891	43,59	10,11	33,48
2009	Tekirdağ	170.540	557.379	55.391	40,53	9,94	30,59
2000	Edirne	81.427	285.322	35.628	41,03	12,49	28,54
2009	Edirne	67.845	284.603	43.015	38,95	15,11	23,83
2000	Kırklareli	69.378	227.978	30.970	44,01	13,58	30,43
2009	Kırklareli	59.288	237.320	36.571	40,39	15,41	24,98

Kaynak: www.tuik.gov.tr

Bağımlılık oranları açısından Trakya Alt Bölgesi illeri incelendiğinde 0-14 yaş grubunun toplam nüfusa oranlarının azaldığını, Edirne ve Kırklareli illerinde 15-64 ve 65 yaş üstü nüfusunun toplam nüfusa oranının yükseldiği görülmektedir. Bu haliyle Trakya Alt Bölgesinde nüfusun giderek yaşlandığı söylenebilir.

Türkiye genelinde faal nüfus oranı 2009 yılında % 67 iken, Trakya Alt Bölgesinde bu oranı % 71’dir. Bu noktada, Trakya Alt Bölgesinde 2009 yılı yaş bağımlılık oranının Türkiye yaş bağımlılık oranının altındadır.

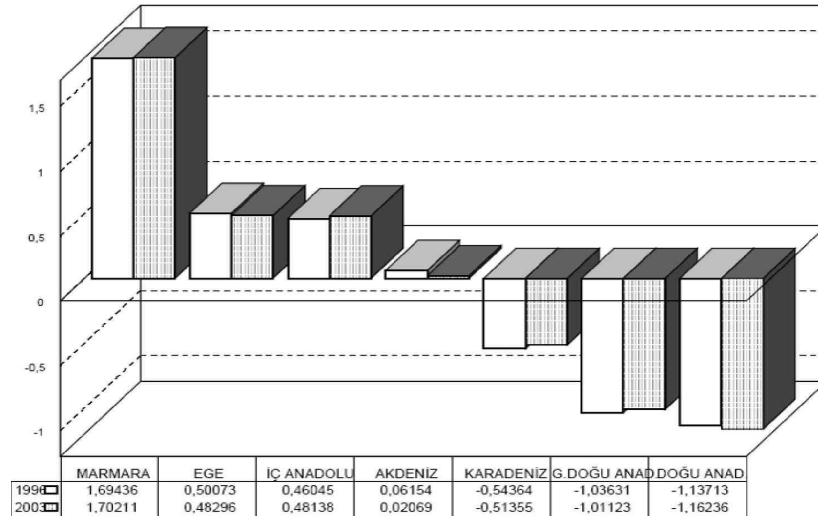
6.6. Sosyoekonomik Gelişmişlik Seviyesi

DPT tarafından en son 2003 yılında yapılan İllerin ve Bölgelerin Sosyoekonomik Gelişmiş Sıralaması Araştırması'ndaki gelişmiş endeks değerlerine göre ülkemizde bölgeler ve iller sıralaması yapılmıştır. Söz konusu göstergeler demografik, istihdam, eğitim, sağlık, sanayi, tarım, inşaat, mali, altyapı ve diğer göstergeler olarak on başlıkta toplanmaktadır.

Bu araştırmada endeks değerleri bazında yapılan coğrafi bölgeler sıralamasına göre 1,70211'lik endeks değeri ile ülkemizdeki 7 bölge içinde Marmara Bölgesi'ndeki tüm iller gelişmişlik olarak Türkiye ortalamasının üzerinde değerlere sahiptir.

Aşağıda Çizelge 6.12.de görüleceği üzere, 1996 ve 2003 yıllarında yapılan aynı araştırmaya göre, Marmara Bölgesi ile birlikte İç Anadolu, Karadeniz ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri gelişmişlik endeks değerlerinde artış görülmekte iken diğer bölgeler olan Ege, Akdeniz ve Doğu Anadolu Bölgeleri gelişmişlik endeks değerlerinde düşüş gözlenmektedir.

Çizelge 6.12. 1996 ve 2003 Arasında Bölgelerin Gelişmişlik Endeks Değerleri

Kaynak: Dinçer ve ark. 2003

Kuşkusuz Marmara Bölgesi'nin sosyo-ekonomik gelişmişliğinin sebebi İstanbul'dur. Ülkemizdeki sanayi ve ticari faaliyetlerin İstanbul'da yoğunlaşması, hem bu ilin ve hem de bölgenin hızlı bir şekilde gelişmesine sebep olmaktadır. Sanayi ve ticari faaliyetler, İstanbul'dan tüm bölgeye yayılarak Marmara Bölgesi'ni bir çekim odağı haline getirmiştir.

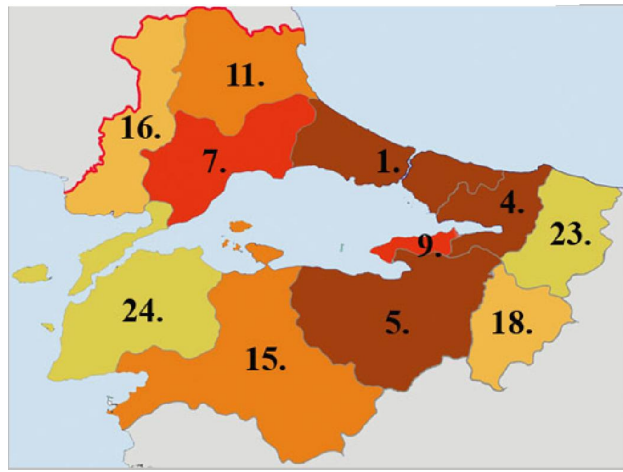
Trakya Alt Bölgesi, Marmara Bölgesi içinde gelişmişlik endeksine göre 2.kademe gelişmişlik düzeyinde bir bölgedir. Trakya Bölgesi, genel haliyle tarım kültürüne dayalı bir

yapılanma arz etmektedir. Ancak son on yıllık dönemde tarım sektöründeki istihdam yetersizliği göçe sebep olmaktadır. Bugünkü haliyle, sırasıyla sanayi ve hizmet sektörüne doğru bir sektörel gelişim görülmektedir.

Dinçer ve ark.tarafından (2003) yapılan İllerin ve Bölgelerin Sosyoekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması'na göre Türkiye'deki 81 il içersinde Trakya Alt Bölgesindeki Tekirdağ ili 7. , Kırklareli ili 11., Edirne ili ise 16. sırada yer almaktadır.

Grafik 6.1.Marmara Bölgesi İlleri Sosyoekonomik Gelişmişlik Sıralaması

Kaynak: Dinçer ve ark.2003

Trakya Alt Bölgesinde 2009 TÜİK verilerine göre istihdamın sektörel dağılımı aşağıdaki çizelgede verilmiştir. Buna göre ülke genelinde olduğu gibi Trakya Alt Bölgesinde tarım sektörü istihdam oranı % 22,2, sanayi sektörü % 32,6 ve hizmet sektörü istihdam oranı % 45,3 olarak tespit edilmiştir.

Çizelge 6.13. Trakya Alt Bölgesinde İstihdam Edilenlerin Sektörel Dağılımı (15+) (2009)

İl/ Bölge /Ülke	Toplam Çalışan Kişi	Tarım Çalışan Kişi	Sanayi Çalışan Kişi	Hizmetler Çalışan Kişi	Tarım %	Sanayi %	Hizmetler %
Trakya Alt Bölgesi	559.000	124.000	182.000	252.000	22,2	32,6	45,3
Türkiye	21.277.000	5.254.000	5.379.000	10.644.000	24,7	25,3	50,0

Kaynak:Anonim 2010b

İstihdamın sektörel dağılımına bakıldığında ağırlıklı olarak hizmet sektöründe(% 45,3) çalışma görülmektedir. Türkiye ölçeğinde bir değerlendirme yapıldığında Trakya Alt Bölgesi'ne paralel şekilde hizmet, sanayi ve tarım sektöründe çalışanlar yüzdeler olarak sıralanmaktadır.

7. TRAKYA ALT BÖLGESİ'NDE SANAYİNİN GENEL YAPISI

Trakya Alt Bölgesi genelinde yetiştirilen tarımsal ürünlerin işlendiği küçük işletmelerle başlayan sanayileşme 1980'li yıllardan sonra gelişmeye başlamıştır. Bölgede başta tekstil ve gıda sektörü olmak üzere 2001 yılı Ticaret ve Sanayi Odası yıllıklarına göre çeşitli büyüklüklerde yaklaşık 1000 adet sanayi işletmesi bulunmaktadır. Günümüzde ise bu rakam tarım arazileri üzerine gelişen yeni sanayi faaliyetleri ile birlikte ivme kazanarak artmaktadır. Bölge ekonomisi 1980'lerden günümüze gün geçtikçe tarıma dayalı bir yapıdan sanayi ve hizmet sektörü ağırlıklı bir yapıya dönüşmüştür. Ülkemiz tekstil açısından dünyada hatırı sayılır kapasiteye sahip bir konumda bulunmaktadır. Türkiye'de Tekirdağ ili tekstil işletmeleri açısından oldukça önemli olup, TOBB sanayi veritabanı bilgilerine göre Trakya'da faaliyet gösteren çeşitli kapasitelerdeki 680 adet tekstil, konfeksiyon ve deri sanayi işletmesinin 536'sı Tekirdağ, 50'si Edirne ve 94'ü ise Kırklareli ilinde bulunmaktadır (Anonim 2009b).

Trakya Bölgesi'nde özellikle Çorlu, Çerkezköy ve Lüleburgaz'da rekabet gücü yüksek modern tekstil işletmeleri bulunmaktadır.

Marmara Bölgesinde gıda sektörünün % 47 si İstanbul ilinde, % 14'ü ise Trakya Alt Bölgesinde yer seçmiştir. Tarımsal potansiyel açısından gıda sektörü adına Trakya Alt Bölgesi sektörün en yoğun görüldüğü ikinci bölgedir. Hammaddenin kolay sağlanabilir olması ulaşım ve rekabet düzeyi açısından bölge, sektörün yer seçiminde ilk sıralardadır (Anonim 2009b).

7.1. Trakya Alt Bölgesi Mevcut Sanayi Alanları

Trakya Bölgesi'nde sanayi bakımından en yoğun il Tekirdağ ilidir. Tekirdağ'da ilk sanayi kuruluşu 1931 yılında Tekel'e ait şarap ve içki fabrikasıdır. Daha sonraları Tekirdağ'daki özel sektöre ait kuruluşlar yine bölgenin tarımsal kaynaklarına dayanan un fabrikalarıdır. 1972 yılında Çerkezköy'ün kalkınmada öncelikli yöre olarak tanınma ve ilçede 450 hektar kadar bir arazinin kamulaştırılarak yatırımcılara düşük bedeller karşılığında satılması ve İstanbul-İzmit yönünün de teşviklerde kısıtlama getirilmesi ile bölge dışı sanayicileri Çerkezköy'e çekmiştir. 1977 yılında Çerkezköy kalkınmada öncelikli yöreler kapsamında çıkarılsa da OSB olmasının avantajları yatırımcılara çekici gelmiştir (Anonim 2009b).

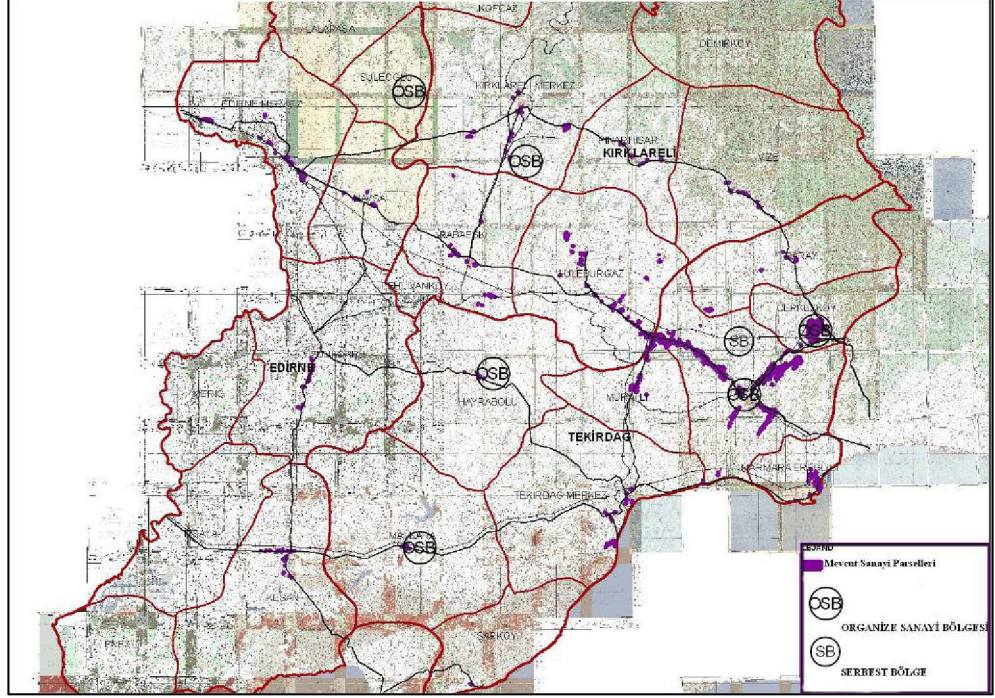
Tekirdağ'da en büyük sanayi hareketi 1980'lerden sonra Çorlu E-5 yolu civarında ve Çerkezköy hatlarında başlamıştır. Halen Tekirdağ ilinde Çerkezköy, Çorlu, Hayrabolu ve Malkara olmak üzere dört adet OSB ve Çorlu'da Avrupa Serbest Bölgesi mevcuttur.

Kırklareli'ndeki mevcut sanayinin büyük bir bölümü gıda, tekstil, taş ve toprağa dayalı sanayi, kimya ve orman ürünleri sektörlerinde faaliyet göstermektedir. Gıda sanayinin içerisinde ilin ve bölgenin tarım ürünü olan ayçiçeği, buğday ve sütü değerlendirmeye yönelik olan bitkisel yağ, süt ürünleri, un ve yem fabrikaları yer almaktadır. Bu sektördeki istihdam açısından bir kamu kuruluşu olan Türkiye'nin ilk şeker fabrikası olan Alpulu şeker fabrikası önde gelmektedir. Gıda sanayisinden sonra yatırımların yoğunlaştığı diğer sektör ise tekstil sanayisidir. Tekstil sanayisindeki işletme sayısı gıda sanayisine nazaran oldukça az olmasına rağmen en fazla istihdam yaratan sektördür. Türkiye'nin cam sanayisinde iki önemli kuruluşu olan Trakya Cam ve Kırklareli Cam fabrikaları 2500 kişi istihdamla önemli bir yer teşkil etmektedir. Özellikle orman alanlarına yakın olan Üsküp mevkiinde yarattığı istihdam fazla olmamakla birlikte orman ürünleri sanayisi yer almaktadır. Kimya sanayisinde insani ve zirai ilaç üreten firmalar mevcuttur. Pınarhisar ilçesinde çimento ve kireç fabrikaları bulunmaktadır (Anonim 2009b).

Kırklareli ilinde sanayi, Lüleburgaz ve Babaeski ilçeleri ve E-5 karayolunu civarında, Kırklareli merkez ile Kofçaz ve Kavaklı yolu civarında yoğunlaşmıştır. Kırklareli merkezde ve Vize'de iki OSB bölgede mevcut durumdadır. Kırklareli OSB %30'a yakın bir doluluk oranıyla hizmet verirken, Vize Özel Arslanbey OSB mevcut durumda boş olarak görülmektedir (Anonim 2009b).

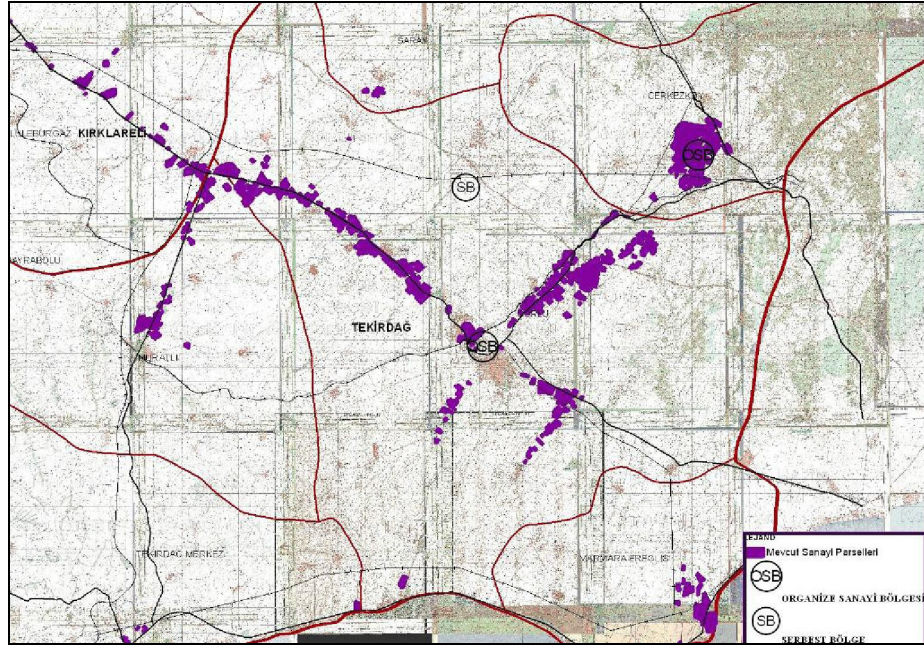
1970'li yıllara kadar tarımsal ürünler işleyen küçük işletmelerden oluşan Edirne ilindeki sanayi, ilin 1969 yılında kalkınmada öncelikli iller arasına alınmasıyla, il dışı sermayenin yaptığı yatırımlarla Edirne içerisinde 21 adet sanayi tesisi kurulmuş, ancak ilin 1976 yılında kalkınmada öncelikli iller kapsamından çıkarılması ile yatırımlar hızını kaybedip, mevcut tesislerin genişlemesi ve modernizasyon şeklinde devam etmiştir. Edirne'de 107 hektar büyüklüğündeki Süloğlu'nda yer alan Edirne Organize Sanayi Bölgesi'nin yer seçimi tamamlanmış ve parsel satışları başlamıştır. Trakya Alt Bölgesi genelindeki mevcut sanayi yapısı özellikle Çorlu, Çerkezköy ve Muratlı üçgeninde yoğunlaşmış durumdadır (Anonim 2009b).

Grafik 7.1. Trakya Alt Bölgesi Mevcut Sanayi Alanları

Kaynak: Anonim 2009b

Grafik 7. 2. Çerkezköy, Çorlu ve Muratlı Aksı Mevcut Sanayi Alanları

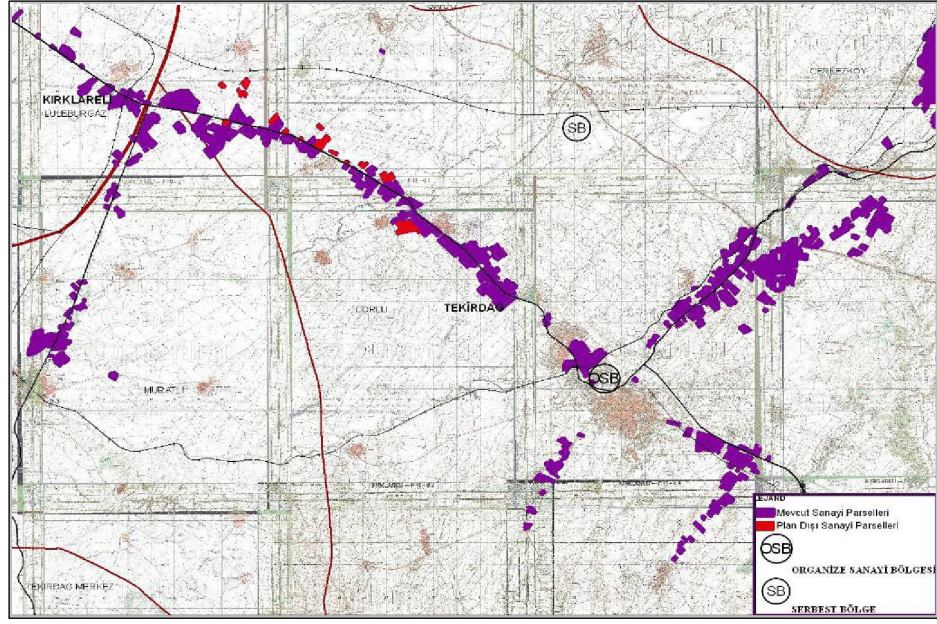

Kaynak: Anonim 2009b

Plansız sanayileşmenin de yoğun olarak görüldüğü bölgelerin başında Çorlu merkezden başlayan D100 karayolu hattının Büyükkarıştıran beldesine kadar olan kısım öne çıkmaktadır. Bu alanda 80'lerde başlayan sanayileşme hareketi tarım toprakları üzerinde bir

gelişim göstermiştir. 90'lar da belde ve ilçe belediyeleri tarafından yapılan planlarla bu aks üzerinde geniş sanayi alanlarının açılmasıyla birlikte, bölge yatırımcılar tarafından daha fazla talep görmeye başlamıştır. Fakat buna rağmen bölgede planlar dışında kalan yaklaşık 200 hektar, Trakya Alt Bölgesi genelinde ise yaklaşık 400 hektar civarında plansız sanayi parseli mevcuttur (Anonim 2009b).

Grafik 7.3. Çerkezköy, Çorlu ve Muratlı D100 Aksı Plansız Sanayi Parselleri

Kaynak: Öcal 2006

Trakya Alt Bölgesi içinde mevcut sanayi alanlarının en yoğun olarak görüldüğü ilçeler, Çorlu ve Çerkezköy olarak göze çarpmaktadır. Özellikle Çorlu-Edirne D100 karayolu aksı üzerinde gelişmiş plansız sanayi alanları görülmektedir. Bu alanlar, tüm Trakya mevcut sanayi alanlarının yaklaşık % 70'ini oluşturmaktadır. Bunun dışında Kırklareli ili içinde Lüleburgaz ilçesinde de yine Edirne D100 karayolu aksı üzerinde yoğunlaşan sanayi alanları görülmektedir. Özellikle Büyükkarıştıran mevkiinde yoğunlaşan mevcut sanayi alanları, Kırklareli ilinin en yoğun sanayi bölgesini oluşturmaktadır. Kırklareli Merkez'de; Kırklareli OSB dışında gelişen 109 hektarlık mevcut bir sanayi alanı tespit edilmiştir. Merkez ve Babaeski ilçeleri, Lüleburgaz'dan sonra en yoğun sanayi faaliyetinin görüldüğü ilçelerdir. Edirne ili sınırları içinde ise Havsa ve Merkez'de yoğunlaşan sanayi faaliyetlerinin yanı sıra, güneyde Keşan ilçesi sınırları içinde de yoğun sanayi faaliyeti görülmektedir. Plansız

gelişen bu sanayi faaliyetlerinin yanı sıra Keşan ilçesi sınırları içinde bir Organize Sanayi Alanı gelişmektedir. Edirne Merkez, İpsala ve Havsa ilçelerinde, özellikle gıda sanayisi konusunda faaliyet gösterilmektedir. Tekstil sektöründe faaliyet gösteren işletmeler ise; Merkez, Havsa ve Keşan ilçelerinde yoğunlaşmıştır. (Anonim 2009b).

Sanayi tesisleri, Trakya Alt Bölgesi'ndeki bazı yerleşim yerlerine o bölgenin kaynaklarını kullanmak üzere münferit olarak yayılmış ise de, genellikle birkaç aks üzerinde yoğunlaşmıştır. Bu aksların en yoğun olanları;

- Çorlu - Velimeşe - Veliköy - Çerkezköy
- Çorlu - Marmaracık - Ulaş - Vakıflar - Misinli - Büyükkarıştıran - Lüleburgaz
- Çorlu - Türkgücü Köyü
- Çorlu - Tekirdağ Yolu
- D-100 karayolu - Evrensekiz -Ahmetbey
- Büyükkarıştıran - Muratlı arası
- Uzunköprü – Keşan güzergahlarıdır (Anonim 2009b).

7.2 Trakya Alt Bölgesi Organize Sanayi Alanları

Çizelge 7.1. Trakya Alt Bölgesi Mevcut Sanayi Alanları Dağılımı

Mevcut Sanayi Alanları (ha)				
İlçeler	OSB(mevcut) (ha)	Diğer(KSS/Münferit) (ha)	Toplam (ha)	Toplam (%)
KIRKLARELİ	103	1024,5	1.127,5	
Merkez	103	109,0	212,0	18,8
Babaeski	-	116,0	116,0	10,3
Pehlivanköy	-	0,0	0,0	0,0
Lüleburgaz	-	697,0	697,0	61,8
Vize	-	34,0	34,0	3,0
Pınarhisar	-	49,0	49,0	4,3
Demirköy	-	19,5	19,5	1,7
Kofçaz	-	0,0	0,0	0,0
EDİRNE	-	743,0	743,0	100,0
İl Merkezi	-	304,0	304,0	29,1
Enez	-	9,0	9,0	0,9
Havsa	-	40,0	40,0	32,3
İpsala	-	26,0	26,0	2,5
Keşan	-	180,0	180,0	17,2
Lalapaşa	-	20,0	20,0	1,9
Meriç	-	19,0	19,0	1,8
Süloğlu	-	59,0	59,0	5,6
Uzunköprü	-	86,0	86,0	8,2
TEKİRDAĞ	1.317	2.847,0	4.164,0	
Merkez	-	118,0	118,0	2,8
Çorlu	130	1.948,0	2.078,0	49,9
Çerkezköy	1.187	180,0	1.367,0	32,8
Muratlı	-	173,4	173,4	4,2
Malkara	-	45,0	45,0	1,1
Hayrabolu	-	39,0	39,0	0,9
M.Ereğlisi	-	266,2	266,2	6,4
Saray	-	79,0	79,0	1,9
Şarköy	-	10,4	10,4	0,2
TRAKYA ALT BÖLGESİ TOPLAM	1.420	4.614,5	6034,5	

Kaynak: Anonim 2009b

Trakya Alt Bölgesi genelinde Tekirdağ ilinde Çerkezköy, Çorlu Deri, Malkara, Hayrabolu olmak üzere 4 adet; Kırklareli ilinde Kırklareli Merkez, Vize Arslanbey olmak üzere 2 adet; Edirne ilinde ise Edirne OSB olmak üzere 1 adet, toplamda 7 adet organize sanayi bölgesi mevcuttur.

Çizelge 7.2. ye göre doluluk oranları açısından Çerkezköy OSB ve Çorlu Deri OSB sınırları içindeki tüm parsellerin tamamına yakınının tahsis edildiği veya üzerlerinde faaliyet gösteren firmalar olduğu görülmektedir. Çerkezköy OSB hem İstanbul'a yakınlığı, ana ulaşım aksları üzerinde olması, karma OSB yapısı ve çeşitli avantajları ile uzun yıllardır bölge içinde çeşitli firmalar tarafından tercih edilmektedir. Bunun yanı sıra Çorlu Deri OSB ise Çorlu merkez içinde sıkışmış olan mevcut yapısıyla, gün geçtikçe hem kirlilik hem de çevresinde yarattığı plansız konut alanları ile kentin gelişimini olumsuz yönde etkilemektedir. Deri üretiminde suya ihtiyaç olması ve bölgede yaşanan su sorunu Deri OSB'nin bulunduğu alandan taşınma zorunluluğunu beraberinde getirmektedir.

Malkara ve Hayrabolu'da bulunan diğer organize alanlar ise yaklaşık 100 hektar büyüklüğünde ve bölge için yeni faaliyete geçen organize sanayi bölgeleridir. Bu alanların zamanla Tekirdağ ilinde yatırım yapmak isteyen firmalar tarafından tercih edilmesi ya da bu firmaların bu alanlara yönlendirilmesi ile birlikte, Çorlu-Çerkezköy-Büyükkarıştıran hattında gelişen plansız sanayileşmenin önüne geçilebilecektir. Bunun dışında bu alanların firmalar tarafından cazip hale gelebilmesi için çeşitli altyapı yatırımlarının tamamlanması gerekmektedir. Özellikle ulaşım hatlarındaki sıkıntıların giderilmesi ile birlikte büyük sanayi yatırımları için bu alanlar çekici hale gelecektir(Anonim 2009b).

Çizelge 7.2. Trakya Alt Bölgesi Organize Sanayi Bölgeleri

Organize Sanayi Bölgeleri	Büyükük (ha)	Doluluk(%)
Kırklareli Merkez Organize Sanayi Bölgesi	366	30
Vize Arslan Özel Organize Sanayi Bölgesi	100	0
Çerkezköy Organize Sanayi Bölgesi	1.250	95
Çorlu Deri Organize Sanayi Bölgesi	134	100
Malkara Organize Sanayi Bölgesi	100	10
Hayrabolu Organize Sanayi Bölgesi	100	10
Edirne Organize Sanayi Bölgesi	107	0

Kaynak: Anonim 2009b

Kırklareli ili sınırlarında kalan organize alanlar ise Kırklareli Merkez OSB ve Vize Arslan Özel OSB olarak iki ayrı bölgeden oluşmaktadır. Kırklareli OSB mevcut durumda % 30'luk bir doluluk oranı gösterirken; Vize Arslanbey OSB'nin yaklaşık 100 hektarlık alanının tamamı boştur. Kırklareli ilinde Büyükkarıştıran dışında plansız sanayileşmenin diğer beldeler içinde yüksek seviyelerde olmadığı belirlenmiştir. Bu sebeple yeni yer seçecek firmalar ve bölgenin sanayi gelişimi açısından kapasitesinin tamamını kullanmayan bu organize alanlar

Kırklareli ili adına avantaj teşkil etmektedir.Edirne ili içerisinde bulunan bir diğer organize alan ise Edirne OSB'nin parselasyonu tamamlanmış ve organize alan 107 ha. büyüklüğündedir. Tüm teknik altyapı gereksinimi tamamlanmış Edirne OSB'nin, Süloğlu ilçesinin Domurcalı köyünde 1994 yılında yer seçimi yapılmıştır(Anonim 2009b).

7.3. Avrupa Serbest Bölgesi (Çorlu)

Tekirdağ'ın Çorlu ilçesinde kurulan Avrupa Serbest Bölgesi (ASB), konumu itibariyle özellikle Avrupa ile olan ticari ilişkilerde önemli merkezi bir rol üstlenmiştir.Avrupa Serbest Bölgesi (ASB)'nin bulunduğu Çorlu ilçesi, tarımsal faaliyetlerle birlikte sanayi yatırımlarının yoğun olarak bulunduğu bir merkezdir.

214 ha büyüklüğünde bir alana sahip olan Avrupa Serbest Bölgesi (ASB), bütün avantajlarıyla modern bir sanayi ve teknoloji merkezi olarak tasarlanmıştır.

ASB İstanbul - Edirne transit karayolu üzerinde;

- Edirne Kapıkule Gümrüğü'ne 125 km
- İstanbul Atatürk Havalimanı'na 115 km
- Çorlu Havalimanı'na 15 km
- Tekirdağ Limanı'na (Akport) 45 km
- Velimeşe Tren istasyonu'na 6 km mesafededir.

7.4. Trakya Bölgesi Planlı Sanayi Alanları

7.4.1. Tekirdağ İli Planlı Sanayi Alanları

Çizelge 7.3. Tekirdağ İli Planlı Sanayi Alan Büyüklükleri

İlçeler	Planlı Sanayi(ha)	%	Depolama	%
Merkez	143,0	1,6	126	21,9
Çorlu	4.370,0	49,8	0	0,0
Çerkezköy	2.841,0	32,4	0	0,0
Muratlı	359,5	4,1	0	0,0
Malkara	185,0	2,1	0	0,0
Hayrabolu	150,0	1,7	179	31,1
M.Ereğlisi	568,6	6,5	269	46,8
Saray	153,0	1,7	0	0,0
Şarköy	0	0,0	0	0,0
Tekirdağ	8.770,1	99,9	574	

Kaynak: Anonim 2009b

Çizelge 7.3’de Tekirdağ ili sınırları içinde planlı sanayi alanı toplamı 8770 hektar olarak belirlenmiştir. Bununla birlikte planlı 574 hektar depolama alanı görülmektedir. Tekirdağ ili içerisindeki planlı sanayi alanları incelendiğinde; Çorlu (% 49,8) , Çerkezköy (%32,4) ve Marmara Ereğlisi (% 6,5) ilçeleri genelinde planlı sanayi alanlarının yoğunlaştığı görülmektedir (Anonim 2009b).

7.4.2. Kırklareli İli Planlı Sanayi Alanları

Çizelge 7.4. Kırklareli ili Planlı Sanayi Alan Büyüklükleri

İlçeler	Planlı Sanayi (ha)	%	Depolama	%
Merkez	687,0	29,8	0	-
Babaeski	225,5	9,8	0	-
Pehlivanköy	35,0	1,5	0	-
Lüleburgaz	871,0	37,7	0	-
Vize	338,0	14,6	0	-
Pınarhisar	133,0	5,8	0	-
Demirköy	19,5	0,8	0	-
Kofçaz	0,0	0,0	0	-
Kırklareli	2.309		0	

Kaynak:Anonim 2009b

Çizelge 7.4.’de Kırklareli ili bütününde, planlı sanayi alanlarının toplamı, yaklaşık 2309 hektar olarak hesaplanmıştır. Kırklareli ili genelinde en yoğun planlanmış sanayi alanının, Lüleburgaz ilçesi’nde(%37,7) olduğu görülmektedir. Büyükkarıştıran mevki, bu alanların Lüleburgaz-Çorlu sınırında en yoğun görüldüğü bölgedir. Kırklareli ilinde merkez ilçe planlı sanayi alanı olarak %29.8 ile ikinci sırada, Vize %14.6 ile üçüncü sıradadır (Anonim 2009b).

7.4.3. Edirne İli Planlı Sanayi Alanları

Çizelge 7.5. Edirne İli Planlı Sanayi Alan Büyüklükleri

İlçeler	Planlı Sanayi(ha)	%	Depolama	%
Merkez	301	38,6	0	-
Meriç	15,1	1,9	5,3	8,5
İpsala	32,3	4,1	0	
Keşan	347,9	44,6	56,9	91,5
Enez	9,5	1,2	0	-
Süloğlu	-	-	0	-
Lalapaşa	10,9	1,4	0	-
Uzunköprü	39,4	5,0	0	-
Havsa	24,1	3,1	0	-
Edirne	780,2		62,2	

Kaynak:2009b

Çizelge 7.5’de Edirne ili bütününde, planlı sanayi alanlarının toplamı, yaklaşık 780 hektardır. Bu kapsamda il bütününde en yoğun planlanmış sanayi alanının ise Keşan ilçesinde yer aldığı görülmektedir. Edirne’nin Keşan ilçesi planlı sanayi olarak 347,9ha (% 44,6) birinci sırada, merkez 301ha ile (%38,6) ikinci sırada ve Uzunköprü ise 39.4ha (%5) ile üçüncü sıradadır (Anonim 2009b).

7.5. Teşvikler

Ülke bütünündeki gelişimde temel koşul olarak görülen; sanayileşmenin hızlanması ve bölgelerarası dengesizliklerin azaltılması veya rekabet edebilirliği yüksek sektörlerin öncelikli olarak gelişmesinin sağlanabilmesi için; doğrudan yahut dolaylı olarak sektörel ve mekânsal teşviklerin uygulandığı görülmektedir. Aşağıda 1999–2003 yılları arasında Ülke ölçeğinde verilen yatırım teşvik belgelerinin coğrafi bölgelere göre dağılımı Çizelge 7.6 halinde verilmektedir. Buna göre yatırım teşvik belgelerinin bölgesel dağılımında; Marmara Bölgesi’nin ülkedeki diğer bölgeler içerisinde öne çıktığı ve söz konusu yıllar arasında ülke genelinde yapılan yatırımların üçte birinden fazlasının (64.748 belge) Marmara Bölgesi’nde gerçekleştiği anlaşılmaktadır. Bunun dışında Akdeniz Bölgesi ikinci sırada, Ege Bölgesi üçüncü sırada ve İç Anadolu Bölgesi ise dördüncü sıradadır.

Trakya Alt Bölgesi için 2002-2007 yılları arasında yıllara göre teşvik alan sektörler aşağıdaki Çizelge 7.7.de verilmektedir. Buna göre; söz konusu yıllar arasında toplamda yaklaşık % 81,91’lik oranla en yüksek teşvik yatırımı imalat sanayisine yapılmıştır. 2002’den bu yana toplam 693.477.419 YTL olan imalat sanayindeki teşvik yatırımı içerisinde en büyük pay % 52,8 ile dokuma ve giyim imalatında olup, bunu % 19,7 ile çimento sanayi, % 7,04 ile gıda ve içki imalatı alt sektörü payı izlemektedir (www.hazine.gov.tr).

Çizelge 7.7 de 2004 sonrası tarım, madencilik ve enerji sektöründe verilen teşviklerin arttığı ayrıca görülmektedir.

Çizelge 7.6. Ülke Ölçeğinde Verilen Teşvik Belgelerinin Bölgelere Göre Dağılımı 1999-2003

Ülke Ölçeğinde Verilen Teşvik Belgelerinin Bölgelere Göre Dağılımı 1999-2003									
	Marmara	İç Anadolu	Ege	Akdeniz	Karadeniz	Doğu Anadolu	G.Doğu Anadolu	Muhtelif	Toplam
Belge Sayısı (Adet)									
1999	1.056	509	519	274	258	130	159	63	2.968
2000	1.360	558	557	312	306	147	208	73	3.521
2001	836	300	347	201	168	109	153	41	2.155
2002	1.353	372	451	301	187	85	212	41	3.002
2003	1.768	414	590	477	201	107	286	33	3.876
Sabit Yatırım(Milyar)									
1999	3.498.314	878.699	813.404	424.958	296.467	113.993	234.341	852.694	7.112.870
2000	3.448.168	788.434	724.914	1.869.035	740.116	203.985	314.095	745.62	8.834.367
2001	4.592.656	963.709	1.247.221	2.178.572	681,3	338.097	827.756	754.604	11.583.914
2002	6.029.128	2.313.292	1.904.281	2.011.275	592.606	409.514	1.444.488	1.037.784	15.742.367
2003	12.557.804	3.406.418	2.540.952	3.568.436	637.098	398.484	1.896.465	952.972	25.958.630
İstihdam (Kişi)									
1999	68.277	33.687	37.700	17.926	21.616	7.231	1350	5.550	193.337
2000	78.403	25.375	25.203	19.133	14.737	6.232	9.321	8.399	186.803
2001	41.423	13.243	17.821	12.283	8.625	3.872	7.771	1.990	107.028
2002	53.764	19.000	22.088	16.363	11.270	3.499	11.632	5.225	142.841
2003	64.748	19.624	26.772	31.578	9.082	4.992	14.741	10.268	181.805

Kaynak: www.hazine.gov.tr

Çizelge 7.7. Trakya Alt Bölgesinde 2002-2007 Yılları Arasında Yapılan Teşvik Yatırımlarının Sektör ve Altsektörlere Göre Dağılımı

Trakya Alt Bölgesinde 2002-2007 Yılları Arasında Yapılan Teşvik Yatırımlarının Sektör ve Altsektörlere Göre Dağılımı										
Sektör	Alt Sektör	2002	2003	2004	2005	2006	2007	Toplam	Sektör %	Alt Sektör %
01-TARIM	02-Hayvancılık			5.418.219	36.174.428	24.895.216	8.918.810	75.406.673		
	Toplam			5.418.219	36.174.428	24.895.216	8.918.810	75.406.673	8,91	
02-MADENCİLİK	01-İstihraç				950.000		4.365.452	5.315.452		
	İstihraç ve İşleme			1.800.000				1.800.000		
	Toplam			1.800.000	950.000		4.365.452	7.115.452	0,84	
03-İMALAT	01-Gıda ve İçki	8.441.073	447.925	28.209.458	1.021.650	5.727.578	5.000.000	48.847.684		7,04
	02-Dokuma ve Giyim	68.191.273	57.943.643	209.782.289	5.774.060	3.639.030	20.840.205	366.170.500		52,80
	02-Hayvancılık		2.911.633					2.911.633		0,42
	03-Orman Ürünleri					2.284.580		2.284.580		0,33
	04-Kağıt	3.853.696						3.853.696		0,56
	05-Deri ve Kösele		610.838	4.367.566				4.978.404		0,72
	06-Lastik-Plastik		5.886.816	500.222	1.096.000		8.851.000	16.334.038		2,36
	07-Kimya			15.951.000	2.244.000			18.195.000		2,62
	09-Demir Çelik			36.400.000				36.400.000		5,25
	10-Demir Dışı Metaller			1.860.000				1.860.000		0,27
	11-Taşıt Araçları	1.790.754			2.000.000			3.790.754		0,55
	13-Mesl.Bil.Ölç. Opt. Do		29.924.427					29.924.427		4,32
	16-Elektronik			4.100.000				4.100.000		0,59
	17-Çimento				129.055.000		7.900.000	136.955.000		19,75
	21-Diğerleri		1.350.000	2.560.456	4.100.000	8.861.247		16.871.703		2,43
	Toplam	82.276.796	99.075.282	303.730.991	145.290.710	20.512.435	42.591.205	693.477.419	81,91	100,00
04-ENERJİ	01-Enerji	1.187.737	6.472.924		14.924.334	4.750.000	3.600.000	30.934.995		
	Toplam	1.187.737	6.472.924		14.924.334	4.750.000	3.600.000	30.934.995	3,65	
05-HİZMETLER	01-Ulaştırma			2.076.000				2.076.000		5,23
	02-Turizm			7.764.304				7.764.304		19,55
	05-Sağlık	685.929			10.639.219			11.325.148		28,52
	06-Diğerleri		652.833	3.584.552		2.663.705	4.322.500	11.223.590		28,26
	07-Altyapı			800.000	1.296.999	5.224.100		7.321.099		18,44
	Toplam	685.929	652.833	14.224.856	11.936.218	7.887.805	4.322.500	39.710.141	4,69	100,00
GENEL TOPLAM	84.150.462	106.201.039	325.174.066	209.275.690	58.045.456	63.797.976	846.644.680			
Kaynak: www.tuik.gov.tr										

8. TRAKYA ALT BÖLGESİNDE TARIMIN GENEL YAPISI

Devlet Planlama Teşkilatı tarafından en son 2003 yılında 81 il içinde yapılan sosyoekonomik gelişmişlik sıralamasında Trakya illeri sırasıyla; Tekirdağ (7.), Kırklareli (11.) ve Edirne (16.) şeklinde sıralanmaktadır. Kırsal nüfus başına tarımsal üretim değeri göstergesine göre ise bu sıralama ters yönde değişerek; Edirne (9.), Kırklareli (17.) ve Tekirdağ (19.) illeri olarak sıralanmaktadır. Kırsal nüfus başına tarımsal üretim değerlerine bakıldığında ise, Trakya ortalamasının 1.616 milyon YTL olduğu; Kırklareli ilinin 1.622 milyon YTL'lik değeri ile Trakya ortalamasına en yakın, Edirne ilinin 1.754 milyon YTL'lik değeri ile Trakya ortalamasının üzerinde, Tekirdağ ilinin ise 1.472 milyon YTL'lik değeri ile Trakya ortalamasının altında bir değer aldığı görülmektedir. Ancak söz konusu değerler, her üç ilde de hem bölge hem de ülke ortalamasının üzerinde kalmaktadır (Dinçer ve ark. 2003)

Tarımsal üretim değerinin Türkiye içindeki payı göstergesine göre Trakya illeri incelendiğinde sıralama yine değişmekte olup; ülkedeki 81 il içinde % 1,26'lık payı ile Tekirdağ ili 29. sırada, % 1,13'lük payı ile Edirne ili 36. sırada, Kırklareli ili ise % 0,84'lük payı ile 47. sırada yer almaktadır. Marmara Bölgesi'nin ülke içinde aldığı pay ise % 16,13 olup, bu değer % 3,23'ünü Trakya Alt Bölgesi'nin payı oluşturmaktadır (Anonim 2009b).

Çizelge 8.1. Trakya Alt Bölgesi İllerinin Sosyoekonomik Gelişmişlik Sıralaması Karşılaştırması

İller	Sosyo Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması	Tarımsal Üretim Değerinin Türkiye İçindeki Payı		Kırsal Nüfus Başına Tarımsal Üretim Değeri	
	Sıra	%	Sıra	Milyon YTL	Sıra
Edirne	16	1,13	36	1.754	9
Kırklareli	11	0,84	47	1.622	17
Tekirdağ	7	1,26	29	1.472	19
Trakya		3,23		1.616	
Marmara		16,13		1.187	
Türkiye		100		1.124	

Kaynak: Dinçer ve ark. 2003

2009 yılı TÜİK- ADNKS' ye göre Trakya İlleri içerisinde; sırasıyla en yüksek kırsal nüfus oranına % 34 ile Kırklareli ili, % 33 ile Edirne ili ve % 32 ile Tekirdağ ili sahip bulunmaktadır. Trakya Alt Bölgesi kırsal nüfus oranı ise % 33 olup, Edirne ve Kırklareli

illerinin kırsal nüfus oranları ortalamasının üzerinde, Tekirdağ ilinin kırsal nüfus oranı ise ortalamasının altında kalmaktadır. Gerek Trakya Alt Bölgesi, gerekse Trakya İllerinin kırsal nüfus oranları, Marmara Bölgesi ve Türkiye (% 25) ortalamalarının oldukça üzerindedir.

Çizelge 8.2.Trakya İllerinde Kırsal Nüfus Oranları Karşılaştırılması (2009)

İl / Bölge / Ülke	Kırsal Nüfus	%	Toplam Nüfus
Edirne	131.250	33,2	395.463
Kırklareli	116.035	34,8	333.179
Tekirdağ	253.032	32,3	783.310
Trakya Alt Bölgesi	500.317	33,1	1.511.952
Marmara	2.400.569	10,6	22.745.773

Kaynak :TÜİK 2009 ADNKS

Trakya'da özellikle son yirmi yılda Tekirdağ çevresindeki (Çorlu-Çerkezköy) hızlı sanayi gelişimine rağmen; Trakya Alt Bölgesi illerinde tarımsal ağırlık sürmüştür.

8.1. Tarımda Ağırlıklı Alt Sektörler

Tarım sektörü, bitkisel ve hayvansal üretim alt sektörleri bazında değerlendirilmiş olup, bitkisel üretim tarla bitkileri, sebze ve meyve üretimi olarak; hayvansal üretim ise canlı hayvan varlığı ve hayvansal ürün üretimi olarak çeşitlenmektedir. Bu bölümde hem üretim hem de alansal veriler olarak TÜİK tarım istatistikleri verileri kullanılmıştır.

8.1.1. Bitkisel Üretim

Trakya Alt Bölgesi tarım toprakları açısından, zengin bir bölgedir ve tarım arazileri yüzölçümünün yarısından fazlasını oluşturmaktadır olup, bu oran Edirne ve Tekirdağ illerinde % 60'ların üzerine çıkmaktadır. Trakya Alt Bölgesi'nin arazi yapısının kuru tarıma elverişli olmasından dolayı, tarım alanlarının yaklaşık % 96,3'ünde tarla tarımı yapılırken, % 2,2'sinde sebze tarımı, % 1,4'ünde ise meyve tarımı yapılmaktadır. Edirne ve Tekirdağ illerinde yaklaşık % 96 olan tarla tarımı oranları, Kırklareli ilinde % 97'ye çıkmakta olup, Meriç Havzası nedeniyle sulu tarım alanlarının yoğunlaşmasından dolayı, Edirne ilinde sebze bahçesi alanları (% 3); Tekirdağ ilinde ise Şarköy ve Mürefte Bölgesindeki dikili tarım arazilerinin fazla olması nedeniyle de meyvelikler (% 2,7) öne çıkmaktadır. Toplam tarım alanı içerisinde kuru tarım yapılan alanların oranı Trakya Alt Bölgesi'nde (% 96,3) olup, Türkiye (% 86,6)

ortalamasının üzerindedir. Sebze ve meyve alanı oranları ise Marmara Bölgesi ve Türkiye ortalamasının oldukça altındadır. (Çizelge 8. 3.)

Çizelge 8.3. Trakya İllerinde Tarım Arazilerinin Dağılımı ve Oranları (2008)

İl / Bölge/ Ülke	Kuru Tarım Alanı (ha)	Sebze Bahçeleri Alanı(ha)	Meyve Bahçeleri Alanı(ha)	Kuru Tarım Alanı(%)	Sebze Bahçeleri Alanı(%)	Meyve Bahçeleri Alanı(%)
Edirne	350.381	11.105	3.338	96	3,0	1,0
Kırklareli	234.653	4.054	1.415	97,7	1,6	0,7
Tekirdağ	366.113	7.193	9.247	95,3	2,0	2,7
Trakya Alt Bölgesi	951.147	22.353	14.000	96,3	2,2	1,4
Türkiye	24.505.219	835.795	2.949.976	86,6	2,9	10,5

Kaynak: www.tuik.gov.tr

Çizelge 8.4.deki TÜİK 2008 yılı verilerine göre Trakya Alt Bölgesi'nde 4.100.675 ton tarla bitkisi, 481.508 ton sebze, 95.333 ton meyve üretilmektedir. Trakya Alt Bölgesi'nin ülke üretiminden aldığı pay ise; tarla bitkilerinde % 5,6, sebze üretiminde % 1,7, meyve üretiminde ise % 0,5'dir. Tarla bitkisi üretimi ağırlıklı olan Trakya Alt Bölgesi'nde, sebze ve meyve üretim oranları çok düşük olmakla birlikte, Edirne ilinde sebze (% 0,9), Tekirdağ ilinde ise meyve (% 0,3) üretimi kısmen öne çıkmaktadır.

Çizelge 8.4. Trakya İllerinde Bitkisel Üretim Miktarları ve Oranları (2008)

İl / Bölge/ Ülke	Tarla Bitkileri (Ton)	Sebze (Ton)	Meyve (Ton)	Tarla Bitkileri (%)	Sebze (%)	Meyve (%)
Edirne	1.642.778	242.719	25.949	2,2	0,9	0,1
Kırklareli	1.024.798	87.857	9.839	1,4	0,3	0,1
Tekirdağ	1.433.099	150.932	59.545	1,9	0,5	0,3
Trakya	4.100.675	481.508	95.333	5,6	1,7	0,5
Türkiye	74.382.684	27.218.319	16.781.823	100,0	100,0	100,0

Kaynak: www.tuik.gov.tr

8.1.1.1. Tarla Bitkileri Üretimi

Çizelge 8.5. Trakya İllerinde Tarla Ürünleri Üretim Miktarı ve Oranları (2009)

Tarla Ürün Grupları	Edirne		Kırklareli		Tekirdağ		Trakya		Türkiye
	Ton	%	Ton	%	Ton	%	Ton	Trakya/ Türkiye%	Ton
Tahıllar	920.487	43,6	468.808	22,2	717.695	34,0	2.106.990	6,2	33.577.151
Baklagiller	716	29,8	1.144	47,7	835	34,8	2.395	0,1	1.237.240
Endüstriyel Bitkiler	74.293	47,1	43.475	27,6	39.713	25,2	157.481	0,7	19.985.321
Yağlı Tohumlar	219.778	34,9	130.453	20,7	277.786	31,0	628.017	26,2	2.396.044
Yem Bitkileri	259.696	35,3	246.876	33,6	227.922	44,2	734.494	3,5	20.558.634
Yumru Bitkiler	10.410	12,5	27.372	33,0	45.144	54,4	82.926	1,2	6.503.783

Kaynak: www.tuik.gov.tr

Trakya Alt Bölgesi'nde yağlık ayçiçeği, buğday ve çeltik önde gelen tarla ürünleridir. Söz konusu ürünler üretim değerleri açısından ülke ölçeğinde önemli bir yere sahip olup; 2009 yılında TÜİK tarım istatistiklerine göre, Trakya Alt Bölgesi'nden; ayçiçeğinde (yağlık) ülke üretiminin % 58,8'i, çeltikte % 50,6'sı, buğdayda ise % 8,8'i elde edilmiştir.

İller bazında bakılacak olunursa, 2009 TÜİK verilerine göre, 1.493.265 ton olan Trakya'daki toplam buğday üretiminin; % 41'i Tekirdağ, % 35'i Edirne ve % 24'ü Kırklareli ilinden elde edilmektedir. Meriç Havzası nedeniyle geniş sulu tarım alanlarına sahip olan Edirne ili, bölge çeltik üretiminin % 93'ünü karşılamaktadır. Ayçiçeği üretiminde ise; % 42'lik pay ile Tekirdağ birinci sırada, % 36'lik pay ile Edirne ikinci sırada, % 22'lik pay ile Kırklareli üçüncü sırada bulunmaktadır. Trakya Alt Bölgesinde 2009 yılında toplam ayçiçeği üretimi 555.533 ton, çeltik üretimi ise 379.627 ton olarak gerçekleşmiştir.

8.1.1.2. Sebze Üretimi

Çizelge 8.6.'da görülen 2002 yılı üretim değerlerine göre Türkiye, dünya sebze üretiminde dördüncü sırada yer almaktadır. 2002 yılı Dünya sebze üretimi 787.363.000 ton'dur ve bunun içerisinde Türkiye'nin payı % 3,2'dir. Dünya sebze üretiminin yaklaşık yarısını karşılayan Çin'i sırasıyla Hindistan ve ABD izlemektedir.

Çizelge 8.6. Dünya Sebze Üretimi Sıralamasında Ülkeler ve Payları (2002)

Ülkeler	Miktar (Ton)	Pay (%)
Çin	368.600.000	47,0
Hindistan	68.100.000	8,6
ABD	35.500.000	4,5
Türkiye	24.800.000	3,2
Diğerleri	290.363.000	36,7
Toplam Üretim	787.363.000	100

Kaynak: Anonim 2007b

Tarımsal üretim potansiyeli oldukça yüksek olan Türkiye, uluslararası sebze üretiminde de avantajlı konuma sahiptir. Ancak söz konusu potansiyel yeterince değerlendirilememektedir ve ihracatta arzu edilen düzeylere ulaşamadığı gibi üretilen sebzenin sadece çok az bir bölümü (% 1- 2) dış ticaret geliri olmaktadır. Bu duruma pek çok faktör etken bulunup, bunların arasında; üretimin ihracatçı ülkelerin isteklerine uygun kalite ve miktarda olmaması, standardizasyon eksikliği ve talepte sürekliliğe ulaşamaması, ambalajlama ve ulaşım konularında karşılaşılan sıkıntılar, uluslararası pazarların iyi tanınmaması; bu faktörlerden başlıcalarıdır (Anonim 2009b).

Çizelge 8.7. Trakya İllerinde Sebze Üretim Miktarları ve Oranları (2009)

Sebze Grupları	Edirne		Kırklareli		Tekirdağ		Trakya		Türkiye
	Ton	%	Ton	%	Ton	%	Ton	Trakya/ Türkiye %	Ton
Yaprağı Yenen Sebzeler	11.254	38,1	14.161	48	4.064	13,9	29.479	1,6	1.745.703
Baklagil Sebzeler	2.404	44,8	1.927	35,9	1.025	19,1	5.356	0,6	828.094
Meyvesi Yenen Sebzeler	195.427	55,4	57.271	16,2	99.613	28,2	352.311	1,6	21.106.889
Soganslı-Yumru-Kok Sebzeler	4.066	42,8	4.423	44,6	1.001	10,6	9.490	0,9	970.780

Kaynak: www.tuik.gov.tr

Çizelge 8.7 incelendiğinde, Trakya Alt Bölgesi'nde sebze üretiminin ülke üretiminin sadece % 1,6'sı olduğu görülmektedir. Söz konusu üretimin % 0,8'i Edirne, % 0,4'ü Tekirdağ ve % 0,3'ü ise Kırklareli ilinden sağlanmaktadır. Sebze grupları olarak incelendiğinde ise, Trakya'nın ülke üretiminden aldığı paylara göre; % 1,6 ile meyvesi yenen sebzelerin ağırlık göstermekte olduğu görülmekte ve bunu % 1,6'lık pay ile yaprağı yenen sebzeler, % 0,9'luk paylarla soğans- yumru kök sebzeler ile diğer sebzeler, % 0,6'lık pay ile de baklagil sebzeler sıra ile izlemektedir.

Ülke üretimindeki payları dikkate alındığında, Trakya Alt Bölgesi'nde öne çıkan sebzeler, özellikle kabak (çerezlik ve balkabağı), karpuz, sarımsak ve turptur. İller bazındaki üretim incelendiğinde ise, ağırlıklı olarak üretilen sebzeler; Edirne ilinde karpuz, çerezlik kabak; Kırklareli ilinde balkabağı, sarımsak, turp; Tekirdağ ilinde ise semizotu, Brüksel lahanası, balkabağı ve karpuzdur (Anonim 2009b).

8.1.1.3. Meyve Üretimi

Türkiye; göç yollarının üzerinde bulunması, tarih boyunca birçok medeniyetin yaşadığı bir ülke olması ve sahip olduğu iklim koşulları nedeniyle, dünyadaki bahçe bitkileri üreticisi ülkeler içerisinde gerek çeşit gerekse üretim miktarı açısından önemli bir konuma sahiptir. Halen Türkiye'de 66 çeşit meyve üretimi yapılmaktadır (Anonim 2009b).

Çizelge 8.8. Trakya İllerinde Meyve Üretim Miktarları ve Oranları (2009)

Meyve Grupları	Edirne		Kırklareli		Tekirdağ		Trakya		Türkiye
	Ton	%	Ton	%	Ton	%	Ton	%	Ton
Yumuşak Çekirdekli	6.360	51,4	2.661	21,5	3.339	27,1	12.360	0,3	3.280.082
Taş Çekirdekli	2.745	27,8	2.784	28,2	4.331	43,9	9.860	0,4	2.117.933
Sert Kabuklu	1.286	46,1	727	26,1	772	27,8	2.785	0,3	875.634
Üzüm ve Üzümsü	14.803	22,7	4.765	7,3	45.488	70	65.056	1,2	5.310.651
Zeytin	-	-	-	-	9.257	100,0	9.257	0,7	1.290.654

Kaynak: www.tuik.gov.tr

TÜİK 2009 tarım istatistiklerine göre, ülke üretiminden aldığı paylara göre meyve üretimleri incelendiğinde; üzüm en önemli paya sahip meyve olarak öne çıkmaktadır. Trakya

Alt Bölgesi'nde, ülke şaraplık üzümünün ağırlıklı bölümü Tekirdağ ilinde yetiştirilmektedir. Trakya Alt Bölgesi'nde yetiştirilen yumuşak çekirdekli (elma,armut ve ayva) ülke üretiminin % 0,3'ü, taş çekirdekli (erik,kayısı,kiraz,şeftali) ülke üretiminin % 0,4'ü ,sert kabuklular (antep fıstığı,badem,fındık,ceviz) ülke üretiminin % 0,3 'ü, zeytin üretimi ise % 0,3 olarak görülmektedir.

8.1.2. Hayvansal Üretim

8.1.2.1. Canlı Hayvan Varlığı

Çizelge 8.9. Trakya İllerinde Canlı Hayvan Varlığı (Adet) (2009)

Hayvan Adı	Edirne	%	Kırklareli	%	Tekirdağ	%	Trakya Toplam	%	Türkiye Toplam
Büyükbaş (sığır)	155.284	38,0	110.067	27,5	134.707	33,7	400.058	3,7	10.871.364
Küçükbaş (koyun, keçi)	223.345	37,6	201.552	34,0	168.410	28,4	593.307	2,2	26.877.793
Kanatlı (tavuk, hindi, ördek, kaz)	271.346	25,9	348.772	33,2	427.542	40,8	1.047.660	0,4	234.082.206
Arıkovanı	47.142	37,8	40.682	32,6	36.670	29,4	124.496	2,3	5.339.224

Kaynak:www.tuik.gov.tr

Trakya Alt Bölgesi'nde canlı hayvan varlığına bakıldığında büyükbaş hayvan varlığının Edirne ve Tekirdağ illerinde, küçükbaş hayvan varlığının ise Kırklareli illerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Ülke açısından kıyaslandığında Trakya Alt Bölgesinde büyükbaş hayvan varlığı ülkenin % 3,7'si, küçükbaş hayvan varlığı ise %2 ,2'si olarak görülmektedir. Kanatlı hayvanlar açısından ülkenin % 0,4'üne sahip bölge, arıkovanı açısından % 2,3'lük küçük bir paya sahiptir.

8.1.2.2 .Hayvansal Ürün Üretimi

Çizelge 8.10. Trakya İllerinde Hayvansal Ürün Üretimi (2009)

Hayvansal Ürünler		Edirne	Kırklareli	Tekirdağ	Trakya	Türkiye
Süt Üretimi(ton)	Büyükbaş	162.970	245.542	183.024	591.536	11.615.756
	Küçükbaş	6.769	7.404	6.864	21.037	926.429
	Toplam	169.739	252.946	189.888	612.573	12.542.185
Et Üretimi(ton)	Toplam	7.668	2.159	10.118	19.945	412.621
Deri Üretimi (adet)	Toplam	101.175	25.296	115.099	241.570	6.598.183
Beyaz Et Üretimi(ton)	Toplam	-	-	-	-	1.323.624
Yumurta(*1000 Adet)	Toplam	21.762	26.241	56.013	104.016	13.832.726
Bal (ton)	Toplam	762	550	359	1.671	82.003
Balmumu(ton)	Toplam	30	17	4	80	4.385

Kaynak:www.tuik.gov.tr

Trakya Alt Bölgesi genelinde besicilik yanında hayvansal ürün üretimi de miktar ve kalite bakımından ülke içinde önemli bir yere sahiptir. TÜİK 2009 yılı tarım istatistiklerine göre, Trakya Alt Bölgesinde Türkiye'nin toplam süt üretiminin % 4,8'i, kırmızı et üretiminin % 4,8'i, deri üretiminin % 3,6'sı, balmumu üretiminin ise % 1,8'i üretilmektedir. Trakya Alt Bölgesi genelinde kümes hayvancılığı diğer Marmara illerine göre gelişmemekle birlikte yumurta tavuğu besiciliği ağırlıklı olup, daha çok Tekirdağ ilinde yapılmaktadır. Hayvansal üretim Trakya Alt Bölgesi bütünündeki iller bazında incelendiğinde süt üretiminin Edirne'de % 28, Tekirdağ'da % 31, Kırklareli'nde ise % 41 olduğu görülmektedir. Kırmızı et üretimi ise, bölge üretimine göre Edirne'de % 38, Tekirdağ'da % 51, Kırklareli'nde % 11 olarak gerçekleşmiştir.

9.TARIM VE SANAYİNİN BİRLİKTE DEĞERLENDİRİLMESİ

20. yüzyılla birlikte yaşanan yüksek teknolojik gelişmelere ve bilgi toplumuna bağlı olarak; dünya çapında ekonomik sistemlerin yeniden tanımlanması, ülkelerin “refah devleti” yaklaşımlarından vazgeçerek küçülme ve özel sektörü geliştirme yaklaşımını benimsemeleri, ithal ve ikameci politikaların yerlerini ihracata dayalı politikalara bırakması üretim faaliyetlerinin, yeni bir ekonomik coğrafya oluşturmasına neden olmuştur. Yaşanan bu dönüşümlerle rekabet kavramının değişimi, Türk sanayisindeki değişimi de beraberinde getirmiştir. Dolayısıyla, sanayileşme politikasının; rekabet potansiyeli yüksek sektörlerin geliştirilmesini ön planda tutan, bölgelerarası dengesizliğin azaltılmasına ve sürdürülebilir kalkınma temeline dayanan, çevreye ve doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımına duyarlı olan bir yol izlemesi zorunlu hale gelmiştir (Anonim 2009b).

Ekonomik gelişme bir bütün olduğundan tek başına tarım, sanayi veya hizmet sektörlerinin gelişmesinden söz etmek mümkün değildir. Çünkü bir sektörün gelişmesi diğer sektörlerin de gelişmesini zorunlu kılmaktadır. Tarım kesimi sanayi sektörüne hammadde sağlarken, sanayi ürünleri için pazar oluşturur. Ancak tarımın, sanayi sektöründen sağladığı olanaklardan bağımsız olarak gelişmesi mümkün değildir. Tarım ve sanayi sektörleri, birbirini tamamlayan ve karşılıklı etkileşim içinde bulunan sektörlerdir (Aydemir ve ark. 2008).

Ekonomik gelişme sürecinde tarıma mı, sanayiye mi öncelik verilmelidir? İlk gelişen sektör sanayi mi olmalı, yoksa sanayideki gelişme tarımsal gelişmenin bir sonucu mu olmalıdır? Bu gibi sorular üzerinde uzun süre tartışılmıştır (Tuncer 1989) .

9.1. Ekonomik Gelişme Sürecinde Tarım-Sanayi İlişkileri

Tarımın bütün toplumlar için en hayati ekonomik faaliyet alanı olmasının iki temel nedeni bulunmaktadır. Birincisi, insanların en temel sorunu olan beslenme ihtiyacını doğrudan karşılayan sektör olması; ikincisi ise, çağımızda her toplum için zorunlu bir amaç haline gelen ekonomik kalkınmayı sürükleyici kaynakları sağlamasıdır. Diğer taraftan tarım sektörü, gelişmekte olan ülkelerin ihracatlarına bağlı olarak en önemli döviz kaynağını oluşturması, gıda maddeleri ithaline gidebilecek dövizlerden tasarruf sağlaması, önemli bir istihdam alanı teşkil etmesi gibi sebeplerden dolayı hayati öneme sahip ekonomik bir sektördür (Kılıçkap ve ark. 2001).

Sanayileşmiş olarak kabul edilen ülkelerin ekonomik gelişme süreçleri incelendiğinde, sanayideki başarılarının büyük ölçüde tarım ve madencilik kesimindeki gelişmelerden kaynaklandığı görülmektedir. Batı Avrupa’da sanayi devriminden önce, tarım sektöründe uzunca bir iyileşme dönemi yaşanmıştır (Demirci 1982).

Tarım ve sanayi kesimleri birbirine neden sonuç ilişkileri ile bağımlıdır. Hiçbir ülkede tarımsal faaliyetlerin sanayiden bağımsız olarak modern yöntemlerle sürdürülmesi mümkün değildir. Tarımsal gelişme, dolaylı olarak sanayi teknolojisindeki ilerlemelere bağlı duruma gelmiştir. Tarım kesimindeki yatırımlarda, tarımsal sermayeden ziyade, sanayi kaynaklı sermaye egemen durumdadır (Duymaz ve Olalı 1987).

Gelişmiş ülkelerde sanayi üretiminin hızla artması, tarımsal hammadde ihtiyacını artırmıştır. Tüketici gelirlerinin yükselmesiyle sentetik mallara olan talep azalmaktadır. Sanayileşme yönündeki yapısal değişimin doğal sonucu olarak, tarımın ulusal gelirdeki payının azalması tarım sektörünün gerilediği anlamına gelmeyip; öteki sektörlerin tarım sektörüne oranla daha fazla geliştiğini gösterir (İnan 1998).

Tarımsal üretim yönlerindeki gelişmeler, sonuçta tarım nüfusunun gelirini ve işgücü verimliliğini artırmaktadır. Tarım kesimindeki nüfusun gelirinin artması sanayi ürünlerine ek talep meydana getirmektedir. Ayrıca tarımsal faaliyetlerde modern üretim yöntemleri kullanıldıkça artan işgücü verimliliği tarımsal istihdamı azaltmaktadır. Bundan dolayı, tarım sektöründe oluşan gizli işsizlik sanayi kesimine ucuz işgücü olarak dönmektedir. Tarımsal gelişmeler sanayi ürünlerine olan talebi artırırken, aynı zamanda sanayi sektörüne yönelik hammadde arzını artırmaktadır. Sanayi sektörü, bir taraftan tarımsal ürünleri girdi olarak kullanırken, diğer taraftan da tarım sektörüne girdi sağlamaktadır. (Taraklı 1996). Görülüyor ki, tarım ve sanayi sektörlerini rakip olarak değil, birbirlerini tamamlayıcı ve destekleyici sektörler olarak ele almak gerekir.

Ekonomik gelişme, mutlaka sanayinin gelişmesiyle kendini göstermektedir. Değişim ve gelişme modellerinin bulunduğu ortak nokta budur. Ancak bu durum tarımın göz ardı edilmesi anlamına gelmez. Gelişme sürecinde tarım ve sanayi sektörleri arasında bir paralellik sağlanamaz ise, yalnız başına hiç bir sektör, en azından dünya piyasalarındaki konjonktürlerin karşısında bir anlam ifade edemez (Tuncer 1989).

9.1.1.Sermaye Birikimi Açısından Tarım-Sanayi İlişkileri

Ekonomik gelişme sürecinin başlangıç safhasında tasarruf ve yatırımların kaynağı olan tarım sektörü, sanayileşmenin başlangıç aşamasında yatırımların finansmanı açısından önemli bir kaynaktır. Tarım sektörü, sanayileşme için gerekli olan sermaye birikimini sağlayan önemli kaynaklardan biridir. Ekonomik gelişmenin ilk aşamasında, tarımsal sermaye sürükleyici olmasa da besleyici ve hazırlayıcı bir rol üstlenmiştir (Knox 2002).

Gelişmiş olarak kabul edilen ülkelerden İngiltere’de kömür, İsveç’te kereste ve demir, Kanada ve Amerika’da tarım sektöründeki gelişmeler sonucu oluşan sermaye birikimi, sanayileşmenin başarılmasındaki ana unsur olmuştur (Knox 2002). Gelişmiş ülkeler ekonomik gelişim süreçlerinde tarım sektöründe reformlar yaparak, tarımsal üretim ve verimliliği artırarak, tarım ve sanayi sektörlerini uyumlu hale getirerek sanayileşmeyi hızlandırmışlardır (Agra-Europa Special Report 2002).

9.1.2.İşgücü Kullanımı Açısından Tarım-Sanayi İlişkileri

Az gelişmiş ülkelerde tarım kesimindeki nüfusun oldukça yoğun olması, sanayileşme sürecinde gerekli işgücünün tarım kesiminden sağlanmasına olanak vermektedir. Az gelişmiş ülkelerde tarım sektöründe gizli işsizlik oranının yüksek düzeyde olması ve teknolojik ilerlemenin tarımsal mekanizasyon düzeyini artırması sonucu daha az işgücüne ihtiyaç duyulması, tarım kesimini sanayi sektörüne işgücü kaynağı durumuna getirmektedir. Ayrıca sanayi kesimindeki ücretlerin görece yüksekliği, tarımdan sanayiye işgücü akımını artırmaktadır (Gürler ve ark. 1995).

Geleneksel tarım yöntemleriyle üretim yapan az gelişmiş ülkelerde, nüfusun yarısına yakını kırsal alanlarda yaşamaktadır ve bunların % 20’si gizli işsiz konumundadır. Sanayi sektöründe henüz aşırı istihdam sorununun bulunmadığı dönemlerde, tarım sektöründeki gizli işsizlerin tarım dışı sektörlere kaydırılması ile milli gelire katkıda bulunulabilir (Gürler ve ark. 1995). Sanayileşmiş ülkelerin tümünde tarım sektöründeki istihdamın aktif nüfusa oranı % 10’un altına inmiştir (Şahin 1995). Türkiye’de kırsal kesimde yaşayan nüfus oranı % 25 seviyesindedir (TUIK 2009). İstihdam, kalkınma çabası içinde bulunan gelişmekte olan ülkelerde sosyoekonomik açıdan önemli bir sorun niteliğindedir. Ayrıca tarım sektöründe küçük işletmelerin yaygın olması, az gelişmiş ülkelerdeki işsizlik sorununu artırmaktadır.

9.1.3.Tarım Ürünlerine Talep Oluşturması Açısından Tarım Sanayi İlişkileri

Tarım sektörü, özellikle gelişmekte olan ülkelerin sanayileşmesi için gerekli hammaddeleri üreterek, tarıma dayalı sanayilerin gelişmesine zemin ve kaynak hazırlar. Sanayileşme sürecinin sonraki aşamalarında tarım dışı kesimlerdeki nüfus artışı sonucu oluşan gıda maddeleri talebi artışı, tarımsal ürün arzının artırılmasını gerekli kılar. Sanayileşme düzeyi artıkça yükselen gelir düzeyi, beslenmeye verilen önemi artırmaktadır (Gürler ve ark. 1995).

9.1.4.Hammadde Katkısı Açısından Tarım-Sanayi İlişkileri

Tarım sektörü, sanayi sektörüne işgücü ve sermayenin yanı sıra; hammadde sağlayarak katkıda bulunur. Özellikle gelişmekte olan ülkelerdeki emek-yoğun sanayiler, tarım kesiminden sağlanan ürünleri hammadde olarak kullanırlar. Bu ülkelerde sanayileşmenin ağırlık noktası tarımsal hammaddeleri işleme üzerine kuruludur. Ancak ülkeler yüksek düzeyde sanayileşmeler bile, tarımsal ürünlere ve hammaddelere olan ihtiyaçları sürekli ve artma eğilimi gösterir (Özgüven 1977).

9.1.5.Döviz Katkısı Açısından Tarım-Sanayi İlişkileri

Sanayileşme sürecinde yatırım malları, ara malları ve hammaddelerin ithalinin yapılabilmesi az gelişmiş ülkeler için önemli bir sorundur. Tarımsal üretimin ekonomik yapıda ağırlıklı olduğu az gelişmiş ülkeler için gerekli döviz tedariki, tarım ürünleri ihracatı ile mümkündür. Az gelişmiş ülkelerin sanayileşmesinde döviz rezervi yetersizliği sonucu oluşan dış ödeme güçlükleri, sanayileşmeyi ve kalkınmayı geciktiren en önemli faktördür. Bu darboğazları ortadan kaldıracak ana kaynak, tarımsal ürünlerin ihracatı yoluyla sağlanan döviz gelirleridir (Gürler ve ark. 1995).

9.2.Trakya Alt Bölgesi İlleri Açısından Tarım-Sanayi İlişkileri

İstanbul sanayisinin Marmara Bölgesi içerisinde gelişerek yayılması; bölge illerinde de yeni istihdam olanakları yaratarak, sektörün ülke katma değerine faydasını artırmaktadır. İstanbul'dan yakın çevreye yayılan üretim aktiviteleri, ağırlıklı Trakya (Tekirdağ, Kırklareli, Edirne illeri) ve Kuzey Marmara Alt Bölgesi (Kocaeli, Sakarya, Düzce illeri) yönünde gerçekleşmektedir.

Trakya Alt Bölgesi'nde, İstanbul'a birincil derecede komşuluğu nedeniyle Tekirdağ ili, sanayi sektörü ağırlıklı bir yapılanma göstermektedir. İstanbul'a yakın olmanın sağladığı ; ulaşım ve altyapı olanakları, ülkenin en büyük pazarına yakın olma, nitelikli işgücü, üniversitelere ve ar-ge faaliyetlerine erişebilme, üretim sistemlerindeki dinamik yapılara ve esnekliklere erişim ve adaptasyon rahatlığı; kentsel maliyetler nedeni ile İstanbul'dan yayılma eğiliminde bulunan İmalat Sanayi'nin, ana ulaşım aksları boyunca ve öncelikle Tekirdağ ili üzerinden (Çorlu ve Çerkezköy'de yoğunlaşarak) Trakya Alt Bölgesi'ne doğru gelişim göstermesine neden olmaktadır. Bu gelişimi destekler nitelikte, Tekirdağ ilinde imalat sektörünün payı, son on yıl içinde % 15,4'lük bir artış göstermiştir. İstanbul'un "Pazar avantajları"na karşın, İstanbul'dan uzaklaştıkça; halen hammaddeye dayalı sanayinin ve özellikle Edirne ve Kırklareli illerinde tarıma ve hayvancılığa dayalı gıda sektörünün; uzmanlaşması ile birlikte ağırlığı da görülmektedir (Anonim 2009b).

Diğer taraftan özellikle Tekirdağ ilinde yoğunlaşan plansız sanayi alanları özellikle Çorlu-Büyükkarıştıran E-5 aksı üzerinde; tarım alanları içine doğru yayılmaktadırlar. Tekirdağ Merkez çevresinde liman alanlarına yakın plansız gelişmiş birkaç tuğla ve kiremit fabrikasından da söz etmek mümkündür. Fakat Trakya Alt Bölgesi'nde sanayi faaliyeti merkezi olarak; Çerkezköy-Çorlu-Muratlı aksı düşünüldüğünde, kaçak firmaların yer seçiminde sektörlere ve ulaşım bağlantılarına yakın olmak açısından bu bölgeleri tercih ettikleri görülmektedir. Katma değeri yüksek ve sürdürülebilir bir sanayi yapısına geçilebilmesi açısından bu tarz münferit sanayi yapılarının; organize alanlar içine yönlendirilmesi ve tarım alanları tahribinin engellenmesi gerekmektedir.

Kırklareli ve Edirne illerinde; sanayi sektörünün, gerek istihdam gerekse GSYİH içindeki paylarının son on yıl içinde artmasına karşın; bu değerlerin tarım ve hayvancılık sektöründeki paylarında görülen azalma eğilimi; uzun vadede bu bölgelerde konumlanabilecek tarıma dayalı sanayinin sektörel dönüşümü için bir gösterge niteliğini taşımaktadır.

Diğer yandan Trakya Alt Bölgesi'nde mevcut sanayi gelişimi bölgenin sahip olduğu tarım topraklarını tehdit eder hale gelmiştir. Ülke tarım topraklarının %4'ünün bulunduğu Trakya Alt Bölgesi'nde sanayi gelişiminin durdurulması ve başka bölgelere yönlendirilmesi ülke geleceği ve sürdürülebilirlik açısından büyük önem taşımaktadır. Bunun gerçekleştirilebilmesi, değerli tarım topraklarının korunması ile birlikte bölgeler arası dengenin sağlanması ve doğudan batıya göçün önlenmesi açısından da büyük önem taşımaktadır.

Kırklareli, Edirne ve Tekirdağ illerinin sanayi yapısının gelişimi açısından avantajlar ve dezavantajlar ele alındığında, aşağıda verilen çizelgedeki görünüm elde edilmektedir.

Çizelge 9. 1. Trakya Alt Bölgesi İlleri Sanayi Yapısı Gelişim Avantaj ve Dezavantajları

İLLER	SEKTÖRLER	AVANTAJLAR	DEZAVANTAJLAR
TEKİRDAĞ	*Tekstil ve tekstil Ürünleri imalatı *Deri ve deri ürünleri imalatı *Elektrikli ve optik donanım imalatı *Makine ve teçhizat imalatı	* Hammadde-mamul madde kaynaklarına ulaşım kolaylığı * Girdi-çıktıyı kullanan üretim birimlerinin bir arada bulunması * İstanbul' a yakınlık (Pazar-Arge-Üniversite-Sosyo-Kültürel altyapı) * Planlı- boş kapasite * Nitelikli işgücüne yakınlık *Serbest Bölge * OSB'lerin varlığı ve sektörel olarak uzmanlaşmış olması * Altyapısı tamamlanmış sanayi alanlarının varlığı	* Tekstil ve Deri sanayinin yoğunlaşmasının yer altı su kaynakları üzerinde yarattığı olumsuz etki * Verimli topraklarda konumlanmış organize olmayan sanayi yapısı * Sosyo-Kültürel altyapı eksikliği * Arazi değerlerinin Trakya bütününe göre yüksek olması * Lojistik olanaklarının yetersizliği
KIRKLARELİ	* Gıda ürünleri, içecek ve tütün imalatı *Metalik olmayan diğer mineral ürünlerin imalatı	* Hammadde-mamul madde kaynaklarına ulaşım kolaylığı * İstanbul' a yakınlık (Pazar-Arge-Üniversite-Sosyo-Kültürel altyapı) * Planlı-boş kapasite * Doygunluk düzeyi Sağlanmamış OSB'lerinin varlığı * Karayolu-Demiryolu Ulaşım Olanakları	* Sulu tarım yapılan Ergene Havzası'nın, Lüleburgaz'a yakınlığı nedeniyle, gelişen sanayi tarafından tehdit edilmesi *İstihdam olanaklarının az olması nedeniyle diğer illere nüfus kaybetmesi *Sosyo-Kültürel altyapı eksikliği * Kentsel Maliyetlerin düşük olması . * Tarım sektörünün payında düşüş olması
EDİRNE	*Gıda ürünleri, içecek ve tütün imalatı	* Hammadde-mamul madde kaynaklarına ulaşım kolaylığı * Ergene ve Meriç nehirlerinden dolayı sulu tarıma elverişli arazi potansiyeli * Batının kara ve demiryolları ile Türkiye'ye ilk giriş noktası olması * Kara-Demiryolu ulaşım olanakları	* Sulu tarımın olmaması nedeniyle stratejik nedenlerden dolayı, sanayi ve hizmet sektöründe yatırım eksikliği * Sulu tarım tekniklerinin yetersizliği * Trakya Alt Bölgesi sanayi odaklarının Meriç ve Ergene Kollarını kirlenmesi nedeniyle tarımda istenilen verimin sağlanamaması *Sosyo-Kültürel altyapı eksikliği * Nitelikli işgücü yapısının olmaması

Kaynak:Anonim 2009b

Çizelge 9.2. Trakya Alt Bölgesi İlleri OSB'leri Hakim Sektör Dağılımı

OSB	Hakim Sektör
Kırklareli OSB	Gıda (%22)
Vize OSB	-
Kırklareli İl Geneli	Gıda
Edirne Merkez OSB	-
Keşan OSB	-
Edirne İl Geneli	Gıda
Çerkezköy OSB	Tekstil (%51)
Çorlu Deri OSB	Deri (%90)
Hayrabolu OSB	-
Malkara OSB	-
Tekirdağ İl Geneli	Tekstil - Deri

Kaynak: Anonim 2009b

Sanayi alanlarının Trakya Alt Bölgesi'nde konumlanmasında; üç il için de avantaj olarak ele alınan OSB'lerinin; özellikle sektörel uzmanlaşmaya yönelik yönlendirme ve düzenlemeler ile kapasitelerinin doyurulması; planlı ve bölgenin doğal kaynaklarına zarar vermeyen bir sanayi gelişimi için yaşamsal bir önem teşkil etmektedir.

Trakya bölgesi kendi iç dinamiklerinin getirdiği bir sanayileşme sürecini yaşamaktadır. Bölgeye gelen sanayiciler İstanbul'un olumsuz koşullarından kaçan, ucuz sanayi arsası ve ucuz işgücü arayan firmalar olmaktadır. Bu durum bölgenin kendi potansiyellerinin ve özelliklerinin gelişmelere aktarılmamasına neden olmaktadır.

Sanayileşme açısından Trakya bölgesinde doğal yapı ve yerel özelliklerle uyumlu sektörlere öncelik verildiğinden bahsetmek mümkün değildir. Ayrıca bölgenin sanayileşme stratejilerinin belirlenmesinde tarımsal potansiyelin değerlendirildiğini de görmemekteyiz. Bölge açısından özellikle Edirne ve Kırklareli'nden Tekirdağ'a doğru bir göç hareketi izlenmektedir. Tarımı destekleyici sanayilere öncelik verilmesi, nüfusun kırsal alanlarda tutulması açısından önemlidir. Sanayiden kaynaklanan atıkların bertarafında kurulması gerekli sistemlerin harekete geçirilmesindeki eksiklikler giderilmelidir. Tarıma ve su kaynaklarına zarar verecek uygulamalardan acilen uzaklaşılması gerekmektedir.

1970'li yıllarda içme suyu olarak kullanılan ve balık avlanabilen Ergene nehrinde günümüzde canlı yaşamamaktadır. Doğal atık kanalı haline gelen Ergene nehrinin dışında, yer altı su kaynaklarının endüstriyel ve evsel kaynaklı kullanımı artmıştır. Bölgedeki doğal kaynaklar üzerindeki baskı, taşıma kapasitesinin üzerine çıkmıştır.

Yerüstü su kaynaklarının kirlenmesi bölgede yapılan sulu tarımı doğrudan etkilemektedir. Özellikle Ergene nehrinden sulama yapılan alanlarda verim ve kalite kayıplarını belirtmek gerekir.

Sanayi işletmelerinin bulunduğu bölgede üreticilerin ve vatandaşların karşılaştığı refah kayıplarından bahsedilmektedir. Örneğin Ergene nehri çevresinde bulunan bölgelerde yaşayanlar balık avcılığı, yüzme, piknik ve sosyal faaliyetleri gerçekleştirememektedir.

Sanayi işletmelerinin her geçen gün artan su taleplerini bölgenin yeraltı su potansiyeli ile karşılamak mümkün olmayacaktır. Ayrıca kirlenen evsel ve endüstriyel kaynaklı suların arıtılmadan deşarj edildiği bilinmektedir. Bu gerçeklerin ışığında bölgeye yeni kurulacak sanayi işletmelerinin üretimde su kullanmayan sektörlerden seçilmesi gerekmektedir.

Sanayileşme ve buna bağlı olarak nüfus hareketlerinin yoğunlaştığı Çorlu ve Çerkezköy gibi çekim bölgelerinde doğal kaynaklar üzerinde baskılar artmıştır. Özellikle alıcı ortam kapasitesi zorlanan toprak ve su kaynaklarına olan talep artarken hava, toprak ve su kirliliği artmaktadır. Trakya bölgesinde artan sanayi işletmeleri ve buna bağlı olarak büyüyen kentlerin kaliteli su ihtiyacının karşılanmasında zorluklar yaşanmaya başlanmıştır.

Türkiye'nin sanayileşmesi, sosyoekonomik gelişmenin sağlanabilmesi açısından oldukça önemlidir. Ancak sanayileşmenin sürdürülebilir olması ve doğal dengeyi bozmaması gereklidir. Bu noktada Trakya bölgesinde sanayiden kaynaklanan atıkların kontrol altına alınması bölgenin geleceği açısından çok büyük önem arz etmektedir.

Ekonomik gelişme, elbette sanayinin gelişmesiyle kendini göstermektedir. Değişim ve gelişim modellerinin buluştuğu ortak nokta budur. Ancak bu durum tarım sektörünün ihmal edilmesi anlamını taşımaz. Gelişme sürecinde tarım ve sanayi sektörleri arasında bir paralellik sağlanamaz ise yalnız başına hiçbir sektör, en azından dünya piyasalarındaki konjonktürlerin karşısında bir anlam ifade edemez. Tarım ve sanayi kesimleri birbirine neden sonuç ilişkileri ile bağımlıdır. Hiçbir ülkede tarımsal faaliyetlerin sanayi sektöründen bağımsız olarak modern yöntemlerle sürdürülmesi mümkün değildir.

10.ARAŞTIRMA SAHASI OLARAK TEKİRDAĞ İLİ ÇERKEZKÖY İLÇESİNİN SEÇİMİ

Tekirdağ iline bağlı Çerkezköy ilçesi, sürekli göç alması ve endüstriyel yönden gelişim içinde olması sebebiyle araştırma alanı olarak seçilmiştir.

Çerkezköy ilçesinin nüfus gelişimi incelendiğinde 1970’li yıllardan bugüne kadar sürekli olarak artış halinde olduğu görülmektedir.

10.1. Çerkezköy’ün Nüfusu

Çizelge 10.1. Çerkezköy’ün Nüfus Gelişimi

YILLAR	1970	1975	1980	1985	1990	1997	2000	2007	2008	2009
ÇERKEZKÖY İLÇE MERKEZİ	6.682	8.428	12.908	17.902	23.102	35.919	43.029	60.907	67.617	69.875
ÇERKEZKÖY KIRSAL NÜFUS	7.607	7.872	11.062	13.223	18.215	28.329	43.744	70.816	79.622	84.423
ÇERKEZKÖY TOPLAM	14.289	16.300	23.970	31.125	41.317	64.248	86.773	131.723	147.239	154.298
TEKİRDAĞ	302.946	319.987	360.742	402.721	468.842	546.105	623.591	728.396	770.772	783.310
TÜRKİYE	35.605.176	40.347.719	44.736.957	50.664.458	56.473.035	62.865.574	67.803.927	70.586.256	71.517.100	72.561.312
BELDELER (ÇERKEZKÖY)										
KAPAKLI	1.182	1.499	2.680	3.970	6.142	10.807	21.133	41.956	46.760	50.644
KARAAĞAÇ	495	462	880	1.056	1.742	4.067	6.858	8.462	9.525	9.930
KIZILPINAR	1.379	1.405	2.005	2.544	3.718	6.288	7.721	10.968	13.131	13.608
VELİKÖY	800	917	1.385	1.639	2.183	2.804	3.378	4.712	5.275	5.336
BELDE TOPLAMI	3.856	4.283	6.950	9.209	13.785	23.966	39.090	66.098	74.691	79.518
KÖYLER(ÇERKEZKÖY)										
BAHÇEAĞIL	698	671	713	724	747	781	788	687	687	648
KARLIKÖY	739	599	717	665	674	601	624	505	553	539
PINARÇA	648	687	822	861	1.048	1.108	1.179	1.398	1.524	1.600
UZUNHACI	743	707	785	685	749	646	675	566	534	510
YANIKAĞIL	923	925	1.075	1.079	1.212	1.227	1.388	1.562	1.633	1.608
KÖY TOPLAMI	3.751	3.589	4.112	4.014	4.430	4.363	4.654	4.718	4.931	4.905
BELDE VE KÖYLER	7.607	7.872	11.062	13.223	18.215	28.329	43.744	70.816	79.622	84.423

Kaynak: Çerkezköy Belediye Başkanlığı, 2010

Çerkezköy’ün gelişmesi 1974 yılında kurulan Organize Sanayi Bölgesi’nin ardından başlamış, özellikle 2000 yılından sonra hızlanmıştır. Bu gelişme sonucunda ülkenin en fazla göç alan yerlerinden biri haline gelmiştir. Özellikle 2007-2009 yılları arasında Tekirdağ ilinin en fazla göç alan ilçesidir.

Çerkezköy’ün hızlı gelişim sebeplerinden biri, İstanbul’a yakınlığıdır. İstanbul’dan bölgeye taşınan fabrikalarda çalışmak üzere gelen kişiler incelendiğinde en dikkat çekici hususlardan birisi Edirne ve Kırklareli’nden gelen göçlerin sayıca çokluğudur.

İlçenin 1974 öncesindeki mevcut tek düzelikten kurtularak farklı grupları barındırır hale gelmesi, istatistiksel araştırmaların yapılmasına olarak vermiştir.

Çerkezköy ilçesi, Devlet Planlama Teşkilatının araştırmalarına göre, sosyoekonomik gelişmişlik endeksi açısından Türkiye'nin 872 ilçesi arasında 29. olarak ikinci derece gelişmiş ilçeler arasındadır. (Dinçer ve ark. 2004)

Çizelge 10.2. Çerkezköy'de Bulunan ADSL-İnternet Abone Sayısı

	ADSL Abone Sayısı				Telefon(Sabit) Abonesi	
	2006	2008	2009	2010	2006	2009
Çerkezköy İlçe Merkezi	2.449	4.897	5.607	6.525	13.576	13.613
Çerkezköy Tepe Emlak	139	242	247	260	729	630
Çerkezköy OSB	226	448	453	550	2.503	2.275
Veliköy OSB	-	-	-	60	48	341
Kızılpınar	194	471	638	700	1.800	1.680
Karlıköy	20	115	153	150	583	559
Veliköy	157	329	352	360	1.160	1.006
Kapaklı	1.483	3.307	3.989	4.200	7.852	8.689
Yanıktaş	-	107	131	150	396	367
TOPLAM	4.668	9.916	11.570	12.955	28.647	29.160

Kaynak: Çerkezköy Belediye Başkanlığı, 2010

Çizelge 10.2.deki verilere göre, Çerkezköy'de her yıl ADSL abone sayısı ortalama 2.000 kişi artmaktadır. Çerkezköy'de bulunan toplam 45.149 konut (Anonim 2009c) dikkate alındığında, özellikle son dört yılda bilgisayar ve internete olan ilginin fazlalığı görülmektedir. Kuşkusuz bu ilginin en önemli sebebi göçlerle birlikte gelen ailelerin çocukları olmaktadır.

10.2. Çerkezköy’de Eğitim ve İstihdam Düzeyi

Çizelge 10.3. Çerkezköy’de Eğitim Düzeyi ve Cinsiyete Göre Nüfus (6 +yaş) - 2009

Bitirilen Eğitim Düzeyi	Erkek	Kadın	Toplam	%
Okuma yazma bilmeyen	765	3.789	4.554	0,03
Okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen	12.932	12.750	25.682	0,19
İlkokul mezunu	20.451	23.144	43.595	0,32
İlköğretim mezunu	8.953	7.965	16.918	0,12
Ortaokul veya dengi okul mezunu	4.697	2.753	7.450	0,05
Lise veya dengi okul mezunu	15.189	9.530	24.719	0,18
Yüksekokul veya fakülte mezunu	3.797	2.556	6.353	0,05
Yüksek lisans mezunu	213	127	340	0,00
Doktora mezunu	35	13	48	0,00
Bilinmeyen	3.686	2.732	6.418	0,05
Toplam	70.718	65.359	136.077	

Kaynak: www.tuik.gov.tr

Çizelge 10.3. incelendiğinde 43.595 kişilik ilköğretim mezunlarının toplamın içerisinde ağırlığı (%32) görülmektedir. Ayrıca lise mezunları %18, yüksekokul - fakülte mezunları %5 olarak tespit edilmiştir. 2009 yılı verilerine göre yaklaşık % 3'lük bir oranda okuma – yazma bilmeyen görülmektedir.

Çizelge 10.4. Çerkezköy’de İstihdam Yapısı

YAŞ GRUBU	TOPLAM	TOPLAM ERKEK	ERKEK SİGORTALI	İlgili Yaş Grubuna Göre Yüzde	TOPLAM KADIN	KADIN SİGORTALI	İlgili Yaş Grubuna Göre Yüzde
0-4	15.211	7.830	-	-	7.381	-	-
5-9	14.021	7.335	-	-	6.686	-	-
10-14	13.120	6.836	29	-	6.284	9	-
15-19	11.854	6.247	1.716	0,27	5.607	818	0,15
20-24	14.062	6.731	4.042	0,60	7.331	2.754	0,38
25-29	18.645	9.775	8.767	0,90	8.870	2.993	0,34
30-34	16.545	8.916	7.687	0,86	7.629	2.255	0,30
35-39	13.730	7.295	5.841	0,80	6.435	1.678	0,26
40-44	10.019	5.491	4.281	0,72	4.528	939	0,21
45-49	8.394	4.407	2.069	0,47	3.987	401	0,10
50-54	6.345	3.265	880	0,27	3.080	147	0,05
55-59	4.568	2.399	415	-	2.169	20	-
60-64	2.791	1.381	138	-	1.410	7	-
65-69	1.794	845	39	-	949	2	-
70-74	1.296	528	11	-	768	-	-
75-79	1.044	436	1	-	608	-	-
80-84	605	230	25	-	375	19	-
85-89	201	87	-	-	114	-	-
90+	53	12	-	-	41	-	-
TOPLAM	154.298	80.046	35.941		74.252	12.042	

Kaynak: SGK Çerkezköy Müdürlüğü, 2010

Çizelge 10.4 incelendiğinde Çerkezköy’de istihdam edilen sigortalı erkeklerin % 90 oranında 25-29 yaş grubunda, kadınların ise %38’inin 20-24 yaş grubunda bulunduğu görülmektedir.

Çizelge 10.4’e göre Çerkezköy’de istihdam edilen 35.941 kişiden oluşan erkek grubu istihdam edilebilir (15- 64) erkek yaş grubunun % 64’ünü; 12.042 kişiden oluşan kadın grubu, istihdam edilebilir (15-64) kadın yaş grubunun % 23’ünü oluşturmaktadır Bu çizelgede Çerkezköy’de kadınların istihdam oranının düşüklüğü, erkeklerde istihdam oranının daha yüksek olduğu görülmektedir.

10.3.Çerkezköy’de Tarımsal Yapı

Çerkezköy’e bağlı dört belde ve beş adet köy bulunmaktadır. Beldeler kırsal çalışmaların yapıldığı yerlerden daha çok fabrikalarda çalışan insanların yaşadığı yerler haline gelmiştir. Köylerin nüfusu incelendiğinde 1970 yılında 3.751 iken 2009 yılı sonu itibarıyla 4.905’e yükselmiştir. Köylerin toplam nüfusu artmakla birlikte, toplam ilçe nüfusu içerisindeki oranı 1970 yılındaki oranı olan % 26 ’dan, 2009 yılında % 3’e düşmüştür.

Çizelge 10.5.’den Çerkezköy’ün işlenebilir alanlarının Tekirdağ’ın % 3 ’ünü , buğday üretiminin % 4’ünü ve ayçiçeği üretimi açısından % 3’ünü oluşturduğu görülmektedir.

Çizelge 10.5. Çerkezköy’de Tarımsal Üretim Miktarları (2009)

	Nüfus (2009)	İşlenebilir Alan(da)	Buğday Alanları (da)	Buğday Üretimi (ton)	Ayçiçek Alanı (da)	Ayçiçek Üretimi (ton)	Diğer Ekili Alanlar (da)
Çerkezköy(İlçe Merkezi)	69.875	4.500	2.844	1.279	1.390	334	Arpa Yulaf Kanola Yem Bakliyat Sebze Meyve Alanları
Kapaklı	50.644	10.100	6.383	2.872	3.120	749	
Kızılınar	13.608	23.000	14.500	6.525	7.048	1.691	
Veliköy	5.336	12.000	7.570	3.406	3.685	885	
Karaağaç	9.930	7.400	4.673	2.103	2.275	546	
Pınarça	1.600	5.800	3.665	1.649	1.792	430	
Yanıktaş	1.608	19.500	12.324	5.546	6.025	1.446	
Bahçeçalı	648	15.600	9.859	4.436	4.820	1.157	
Uzunhacı	510	20.900	13.208	5.944	6.458	1.550	
Karlıköy	539	14.200	8.974	4.039	4.387	1.053	
ÇERKEZKÖY TOPLAM	154.298	133.000	84.000	37.800	41.000	9.840	8.000
TEKİRDAĞ TOPLAM	783.310	3.854.536	1.842.500	981.550	1.379.615	336.362	

Kaynak: Çerkezköy İlçe Tarım Müdürlüğü, 2010

Verimlilik açısından bakıldığında, 2009 yılı verilerine göre Çerkezköy’de dekar başına 450 kg ile Tekirdağ ortalaması olan 534 kg altında bir buğday üretimi; dekar başına 240 kg ile Tekirdağ ortalaması olan 243 kg ‘a yakın bir ayçiçeği üretimi gerçekleştirilmiştir.

Çizelge 10.6. Çerkezköy'ün Tarımsal Alanları

	Mera Alanı (da)	İşlenebilir Tarım Alanı (da)
Çerkezköy	356	4.500
Kapaklı	60	10.100
Kızılınar	3.837	23.000
Veliköy	1.088	12.000
Karaağaç	506	7.400
Pınarça	-	5.800
Yanıkagül	1.853	19.500
Bahçeagül	1.810	15.600
Uzunhacı	1.711	20.900
Karlıköy	1.594	14.200
ÇERKEZKÖY TOPLAM	12.818	133.000
TEKİRDAĞ TOPLAM	325.784	3.854.536

Kaynak: Çerkezköy İlçe Tarım Müdürlüğü, 2010

Çerkezköy'ün mera alanları Tekirdağ ile kıyaslandığından toplam mera alanlarının % 4'ü olarak küçük bir paya sahiptir. Ancak gerek Çerkezköy'de bulunan 12.818 da mera alanı ve gerekse Tekirdağ'da bulunan toplam 325.784 da mera alanı, işlenebilir tarım alanları ile kıyaslanınca yaklaşık %10'luk bir değere sahiptir.

Çizelge 10.7. Çerkezköy'de Yıllara Bağlı Olarak Bitkisel Üretim Miktarları

YILLAR		Buğday	Arpa	Yulaf	Ayçiçek	Diğerleri
1985	Ekiliş Alanı(da)	95.000	3.000	1.000	56.000	1.200
	Ort. Verim	450	300	300	150	400
	Üretim(ton)	42.750	900	300	8.400	480
1990	Ekiliş Alanı(da)	93.000	2.000	1.000	55.000	8.000
	Ort. Verim	470	326	328	160	450
	Üretim(ton)	43.710	652	328	8.800	3.600
1995	Ekiliş Alanı(da)	92.000	3.050	1.020	57.000	2.450
	Ort. Verim	350	350	300	150	796
	Üretim(ton)	32.200	1.068	306	8.550	1.952
2000	Ekiliş Alanı(da)	110.000	3.000	2.200	40.000	900
	Ort. Verim	400	333	300	155	450
	Üretim(ton)	44.000	1.000	660	6.200	405
2005	Ekiliş Alanı(da)	90.000	2.000	1.000	43.000	1.500
	Ort. Verim	350	360	300	200	500
	Üretim(ton)	31.500	720	300	8.600	750
2009	Ekiliş Alanı(da)	85.000	2.000	1.000	41.000	2.050
	Ort. Verim	450	450	400	240	500
	Üretim(ton)	38.250	900	400	9.840	1.025

Kaynak: Çerkezköy İlçe Tarım Müdürlüğü, 2010

Çerkezköy'ün köyleri incelendiğinde nüfusta az miktarda artışa karşılık bitkisel üretim miktarlarında 1985 yılına göre önemli değişimler görülmemektedir.

Çizelge 10.8. Çerkezköy'de Yıllara Bağlı Olarak Hayvansal Üretim Miktarı

	1988	2000	2005	2008	2009
Et Üretimi (kg)	325.072	308.168	432.000	512.887	458.720
Süt Üretimi (ton)	-	3.100	4.990	6.891	13.551

Kaynak: Çerkezköy İlçe Tarım Müdürlüğü,2010

Çerkezköy'de hayvansal üretim miktarları incelendiğinde 1988 yılına göre önemli miktarda artış gözlenmektedir.Bu açıdan et üretimi artışı, artan nüfusa bağlı olarak et üretimi artışı ile beraber kesim esnasında kayıt altına alınma oranının yüksekliği olarak yorumlanmıştır.

Çizelge 10.9. Çerkezköy'de Yıllara Bağlı Olarak Hayvan Varlığı

	1988	2000	2005	2008	2009
Sığır	5.950	6.300	6.900	6.600	6.005
Koyun-Keçi	15.250	8.800	7.900	9.100	8.997
Kanatlı	20.800	14.000	16.600	13.700	12.090
Arı Kovanı	540	1.620	2.070	1.588	2.112

Kaynak: Çerkezköy İlçe Tarım Müdürlüğü, 2010

Hayvan varlığı açısından 1988 yılına kıyasla sığır sayısında az miktarda artış olurken, koyun- keçi ve kanatlı sayısında azalış tespit edilmiştir. Ancak bal üretiminde 1988'e göre önemli artışlar olmuştur.

Tekirdağ ve ilçelerindeki kayıtlı çiftçi sayılarını gösteren Çizelge 10.10. incelendiğinde 2001-2009 yılları arasında çiftçi sayısı azalmıştır. Çerkezköy açısından 9 yıllık

bu dönemde çiftçi sayısının 929'dan 739'a düştüğü, bir başka ifadeyle % 22 azaldığı görülmektedir. Bunun sebebi, ilçedeki fabrikalarda çalışan kişilerin sayısının artışıdır.

Çizelge 10.10. Tekirdağ'da Yıllar İtibariyle Kayıtlı Çiftçi Sayısı

İLÇE ADI	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
ÇERKEZKÖY	929	775	867	854	865	831	820	795	739
ÇORLU	3.881	3.157	3.311	3.287	3.342	3.271	3.270	3.173	3.052
HAYRABOLU	7.611	6.325	6.378	6.245	6.146	5.929	5.856	5.586	5.319
MALKARA	9.966	7.873	8.068	8.021	8.013	7.897	7.837	7.607	7.361
M.EREĞLİSİ	894	756	795	768	775	753	756	738	701
MERKEZ	7.848	6.719	6.806	6.643	6.555	6.389	6.283	6.952	5.846
MURATLI	2.797	2.199	2.298	2.239	2.255	2.155	2.116	2.062	1.970
SARAY	2.228	1.933	2.064	2.011	1.999	1.965	1.939	1.888	1.777
ŞARKÖY	2.584	2.651	2.803	2.587	2.554	2.392	2.363	2.146	2.075
TOPLAM	38.738	32.388	33.390	32.655	32.504	31.582	31.240	30.047	28.839

Kaynak: Anonim 2010a

Çerkezköy'ün köylerinde elektrikli alet ve motorlu araç sayıları tespit edilerek, aşağıdaki çizelgelerde gösterilmiştir:

Çizelge 10.11. Çerkezköy'ün Köylerinde Bulunan Elektrikli Aletler (2010)

KÖYDEKİ ELEKTRİKLİ ALET SAYISI (adet)								
	Hane Sayısı	TV	BUZDOLABI	BULAŞIK MAK.	ÇAMAŞIR MAK.	ELEKTRİKLİ FIRIN	SÜT SAĞIM MAK.	TELEFON
Bahçeagıl	238	230	188	110	140	180	105	205
Karlıköy	184	212	220	30	162	25	85	170
Pınarça	474	600	610	35	500	400	15	400
Uzunhacı	206	175	160	40	100	120	45	130
Yanıkagıl	448	700	650	200	500	450	150	500
TOPLAM	1550	1917	1828	415	1402	1175	400	1405

Kaynak: Köy Muhtarları ile yapılan görüşmeler, 2010

Çizelge 10.11.den köylerde yaşayan kişilerin kentte yaşayan insanlardan farklı olmaksızın elektrikli aletleri kullandıkları tespit edilmiştir. Çerkezköy'ün köylerinde Bahçeagıl ve Yanıkagıl'da yaklaşık 2 haneden birinde bulaşık makinesinin varlığı dikkati çekmiştir. Ancak Karlıköy, Pınarça ve Uzunhacı köylerinin Bahçeagıl ve Yanıkagıl köyelerine

kıyasla nispeten daha az miktarda elektrikli alet kullandığı görülmektedir. Köylerde hane sayısından fazla TV, buzdolabı ve hemen her evde çamaşır makinesi bulunmaktadır.

Köylerde bulunan motorlu araç sayıları Çizelge 10.12’de gösterilmektedir:

Çizelge 10.12. Çerkezköy’ün Köylerinde Bulunan Motorlu Araç Sayısı (2010)

	Hane Sayısı	OTOMOBİL	KAMYONET	MINİBÜS	KAMYON	OTOBÜS	TRAKTÖR
Bahçeğil	238	98	16	6	9	2	118
Karlıköy	184	56	3	3	-	-	75
Pınarça	474	90	-	12	2	7	80
Uzunhacı	206	35	-	7	-	-	85
Yanıkagil	448	110	4	4	-	-	110
TOPLAM	1.550	389	23	132	111	19	468

Kaynak: Köy Muhtarları ile yapılan görüşmeler, 2010

Çizelge 10.12.’de Çerkezköy’ün köylerinde bulunan toplam otomobil sayısının, yaklaşık olarak her dört haneye bir otomobil düşecek şekilde olduğu görülmektedir. Ayrıca tarımsal üretimde ağırlıklı olarak kullanılan traktör adedi toplamının (468), toplam hane adedi(1.550) ile kıyaslandığında ortalama olarak her dört haneye bir traktör düştüğü görülmektedir.

10.4. Çerkezköy’de Su Kullanımı

Çizelge 10.13. Çerkezköy’de Su Kullanımı

	Yıllık Su Tüketimi(m3)
KONUTLAR	4.000.000
FABRİKALAR	30.000.000

Kaynak: Çerkezköy Belediye Başkanlığı,2010

Çerkezköy’de kullanılan içme ve kullanma suları, yer altı su kaynaklarından karşılanmaktadır. Ayrıca fabrikaların kullandığı işletme suları da yer altından temin edilmektedir.

Çizelge 10.14. Çerkezköy’de Yeraltı Suyu Seviyesi Değişimi

	1969 Yılı Ölçümü (mt)	2007 Yılı Ölçümü(mt)	Düşüm (mt)
ÇERKEZKÖY	42,8	98,19	-55,39

Kaynak: Anonim 2008a

Çerkezköy ilçe merkezinde belediye tarafından açılan 8 adet kuyudan su alınmaktadır. Çerkezköy Organize Sanayi Bölgesindeki işletmelerde ise Organize Bölge Müdürlüğü ve fabrikaların kendi su kuyularından sağlanan yeraltı suyu kullanılmaktadır.

Çizelge 10.14 incelendiğinde Çerkezköy’de 1969’da yer altı suyuna 42.8 metrede erişilirken, 2007 yılı itibarıyla 98.19 metrede erişilebilir olduğunu göstermektedir. Bu durum ilçede ağırlıklı olarak kurulu bulunan tekstil işletmelerinin yoğun su kullanımından kaynaklanmaktadır.

10.5. Çerkezköy’de Sanayileşme

1974’de kurulan Çerkezköy Organize Sanayi Bölgesinde 249 adet, Veliköy Sanayi bölgesinde ise 93 adet fabrika bulunmaktadır.

Çizelge 10.15. Çerkezköy’de Bulunan Sanayi Kuruluşları

SEKTÖR	Çerkezköy Organize Sanayi Bölgesi	Veliköy Sanayi Bölgesi	TOPLAM
Orman Sanayi	4	5	9
Elektrik	5	3	8
Elektronik	3	-	3
Gıda	6	1	7
İlaç Sağlık	-	1	1
Lastik-Kauçuk	11	4	15
Kimya	24	5	29
Metal	12	24	36
Otomotiv Yan Sanayi	-	2	2
Tekstil	94	17	111
Plastik	16	-	16
Demir-Çelik	19	-	19
Petrol Ürünleri	4	-	4
Cam Sanayi	2	-	2
Kağıt Sanayi	2	-	2
İçki Sanayi	4	-	4
Tarım Aletleri ve Makineleri	2	-	2
Deri ve Deri Mamulleri	1	-	1
Diğer	40	31	31
TOPLAM	249	93	342

Kaynak: Anonim 2009c

Çizelge 10.14 incelendiğinde ağırlıklı olarak tekstil işletmelerinin varlığı dikkat çekmektedir. Çerkezköy’de tekstil işletmelerinin sayısının % 32 ile birinci sırada yer almasının dışında, metal sektörü fabrikaları % 11 ile ikinci sırada, kimya fabrikaları ise % 6 ile üçüncü sıradadır. Yukarıdaki listede sayısı üç olarak gözüken elektrik- elektronik fabrikalarının sayısı az olmakla beraber, bu alanda Çerkezköy’de faaliyet gösteren BSH ve Arçelik fabrikalarında istihdam edilen kişilerin sayısı yüksek olup, halen 3.000 kişi bu alanda çalışmaktadır.

Bu haliyle ağırlıklı su kullanan tekstil fabrikalarının yakın gelecekte Çerkezköy açısından su problemlerinin doğmasına sebep olacağı tahmin edilmektedir.

10.6. Çerkezköy’de Çevre Kirliliği

Çerkezköy ilçesinde 2009 TÜİK verilerine göre 154.298 kişi yaşamakta olup, 2023 yılında bu nüfusun 405.000 kişiye ulaşacağı öngörülmektedir (Anonim 2009b).

Çerkezköy’de ilçe merkezi, beldeler ve köylerdeki evsel nitelikli katı atıkların şu anda (154.298 kişi x 1,5 kişi/gün=) 231.000 kg/gün olduğu tahmin edilmektedir. Bu tip evsel kaynaklı katı atıklar için henüz bertaraf tesisi kurulmamıştır.

Çerkezköy Organize Sanayi Bölgesinden ve Veliköy Sanayi Bölgesinden kaynaklanan aylık 1.500 ton olduğu tahmin edilen endüstriyel kaynaklı atıkların bertarafına yönelik bir tesis bulunmamaktadır. Ayrıca bölgeden kaynaklanan yıllık 75 ton tıbbi atık için henüz tıbbi atık bertaraf tesis bulunmamaktadır.

Endüstriyel kaynaklı atık sular için sadece Çerkezköy Organize Sanayi Bölgesinde arıtma tesisi mevcuttur. Veliköy Sanayi Bölgesindeki 90 fabrikanın atık suları arıtılmaksızın Ergene nehrine verilmektedir.

Çerkezköy’de evsel ve endüstriyel kaynaklı atıkların yeterli önlemler alınmaksızın doğaya bırakılması sonucunda, nüfusun 400.000’i geçeceği tahmin edilen 2020’li yıllarda önemli çevre ve sağlık problemlerinin oluşacağı öngörülmektedir.

Trakya bölgesi, konumu itibariyle tarıma dayalı toprak yapısına sahip olmasına rağmen, bölgede gelişmekte olan sanayinin etkisi ile Çerkezköy ilçesine ait tarım alanları, sanayi alanı olarak kullanıma açılmıştır. Bu bölgede sanayi oluşumundaki etkenler; İstanbul’a yakınlık, ithalat ve ihracat kolaylığını sağlayan Avrupa karayolunun bölgenin yakınından geçmesi, Tekirdağ Limanı’nın yakınlığı ve sektörel anlamda bölgede yer alan işletmelere önemli bir girdi sağlayan yeraltı suyunun bolluğudur. Çerkezköy’de bulunan sanayi kuruluşları ülke ekonomisine olduğu kadar, ilçe ekonomisine de büyük katkı sağlamaktadır. Özellikle tekstil ve hazır giyim sektörüyle başlayan sanayileşme kimya, demir-çelik, plastik, gıda vb. diğer sanayi kuruluşları ile gelişmektedir. Çorlu ve Çerkezköy de yaşanan sanayileşme Muratlı’yı da içine alarak gelişimini sürdürmektedir.

Çerkezköy’de sanayileşme sosyoekonomik gelişmeyi sağlarken, bu gelişme ile birlikte toprak, hava ve su kirliliği gibi çevre sorunlarının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bölgenin doğal kaynak potansiyeli aşırı kullanılmaya başlanmış ve atıklar alıcı ortam kapasitesinin üzerine çıkmıştır.

Katı, sıvı ve gaz atıklar alıcı ortama verildikten sonra, iklim durumuna, toprağın yapısına, bölgenin topoğrafik yapısına, atığın cinsine ve zamana bağlı olarak yeraltı sularına taşınmaktadır. Zirai mücadele ilaçları (pestisitler) ve gübrelerin Çerkezköy'de tarımsal alandaki faaliyetlerde aşırı ve yoğun bir şekilde kullanılması, bilinçsiz deterjan tüketiminin olması ve arıtma işlemi olmaksızın atık suların alıcı ortama deşarj edilmesi yeraltı sularının kirlenmesinde önemli rol oynamaktadır.

Ergene Nehri'nin en önemli kollarından biri olan Çorlu Deresi'ne Çerkezköy, Kızılpınar, Veliköy, Velimeşe, Çorlu ve Muratlı Belediyelerinin evsel atık suları ile Çerkezköy, Çorlu, Muratlı İlçeleri sınırları dahilindeki değişik sektörlerle ait sanayi kuruluşlarının evsel ve endüstriyel arıtılmış ve arıtılmamış atık suları deşarj edilmektedir. Buradaki kirliliğin oluşmasında, spesifik kirleticilerden dolayı başta endüstriyel atık sular olmak üzere, hiçbir arıtma işlemine tabi tutulmayan evsel nitelikli atık suların da önemli bir neden olduğu görülmektedir. Özellikle yeraltı suyu kullanımının arttığı yaz aylarında nehirdeki kirlilik en üst seviyeye çıkmaktadır.

Ergene Nehrinde yaşanan yoğun kirlenme nedeniyle, rahatsız edici bir koku meydana gelmekte ve bu koku yaz aylarında 2-3 km çevreden hissedilmektedir. Ergene Nehri, yağışın az olduğu dönemlerde ve yaz aylarında, koyu siyah bir renk almaktadır. Çorlu İlçesi, Ulaş Beldesi, Vakıflar, Kırkgöz ve Sevindikli köyleri civarından geçerek Muratlı İlçesinin Ballıhoca Köyü mevkiinde Çorlu Deresi ile birleşen Ergene Nehri ve kollarından alınan su örnekleri de göstermiştir ki, Ergene Nehri bu yöredeki sanayi bölgelerinden geçerken oldukça önemli boyutta kirlenmektedir (Anonim 2008b).

Bölgede yaşanan su kirliliği sorununun çözümü, ortak arıtma tesislerinin kurulması ve sanayi işletmelerinin atık sularının bu tesislerde arıtılmasıyla mümkün olabilir. Ortak arıtma tesisleri arıtma maliyetlerini düşüreceği gibi arıtmanın etkinliğini de artıracaktır. Bölgede sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması Türkiye ekonomisi için de oldukça önemlidir.

Çerkezköy ilçesinde bulunan Çerkezköy Organize Sanayi Bölgesi Merkezi Arıtma Tesisi bölgenin en büyük arıtma tesisidir. 1994 yılında devreye alınan I. Kısım Arıtma Tesisi ve 2008 yılında devreye alınan II. Kısım Atık Su Arıtma Tesisi ile atık sular Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği Tablo 19'da verilen deşarj kriterlerine uygun olarak arıtılmaktadır. Tesisler, I. Kısım 40.000 m³/gün ve II. Kısım 40.000m³/gün olmak üzere toplam 80.000 m³/gün atık su arıtma kapasitesine sahiptir. Tesislerde 190 firmanın atık suyu arıtılmaktadır (www.cosb.org.tr).

Çerkezköy ilçe merkezinde evsel kaynaklı katı atık miktarı 100 ton/gün'dür. Vahşi depolama ile bertaraf edilen katı atıklar, yağmur sularıyla yeraltına sızarak yeraltı su kaynaklarını tehdit etmektedir. Ayrıca çeşitli sağlık riskleri, kontaminasyon ve görsel kirliliğe de neden olmaktadır. Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından çıkartılan "Ambalaj Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği" gereği Çerkezköy'de 26.04.2010 tarihinden itibaren ambalaj atıkları, evsel organik atıklardan ayrı olarak toplanmaktadır. Ambalaj atıklarının kaynağında ayrı toplanması çalışmasıyla çevrenin korunması, enerji tasarrufu sağlanması, doğal kaynakların korunmasına katkıda bulunulması ve çöp depolama alanına gidecek atık miktarının azaltılması hedeflenmektedir.

Gerek endüstriyel ve gerekse diğer kaynaklardan atmosfere salınan kükürt, azot oksitler, hidrokarbonlar gibi kirleticiler atmosferde çeşitli kompleks kimyasal ve fiziksel reaksiyonlara uğramak suretiyle yeni ürünlere dönüşerek asit yağmurlarına neden olmaktadır. Asit yağmurları sonucunda sanayileşmenin yoğun olduğu Çerkezköy'de yeraltı sularının pH'ı düşmektedir. Bölgede yoğun bir sanayileşme ve tarımsal amaçlı arazilerin bu sanayi bölgelerine yakınlığı söz konusudur. Ancak bu konuda yapılmış bir araştırmaya rastlanmadığı için kirlilik boyutu hakkında bilgi edinilmemiştir. Hava kirliliğinin bir sonucu olan asit yağmurlarının etkisiyle topraklar asitleşmekte ve bitki örtüsü tahrip olmaktadır. Ayrıca emisyonlar içerisinde yer alan partikül maddeler içerisinde bulunan Cu, Zn, Fe, Cd gibi ağır metaller toprak ve bitki üzerinde birikmektedir (Anonim 2008b) .

Ayrıca yerleşim bölgelerinde ısınma amaçlı kullanılan yakıtlardan, taşıtların egsoz gazlarından ve sanayi kuruluşlarının baca gazlarından çıkan emisyonlar kış mevsiminde yoğunluk kazanmaktadır.

Evsel ve sanayi kaynaklı çevre kirliliğinin sonucu olarak;

- 1) Çorlu Deresi ve Ergene Nehri kirlenmektedir.
- 2) Yeraltı su kaynakları hızla tükenmektedir.
- 3) Doğalgazın ulaşmadığı bölgelerde hava emisyonları sorun olabilmektedir.
- 4) Arıtma tesisi çamurlarının ve tehlikeli atıkların düzenli depolama sahalarının olmaması gelecek için tehdit oluşturmaktadır.
- 5) Bölgede OSB alanları dışındaki gelişen sanayi alanları yeni sıkıntılar doğuracaktır.
- 6) Tarım toprakları hızla sanayi alanı haline dönüşmektedir.
- 7) Çorlu ve Çerkezköy bölgesindeki yoğun sanayileşme mevcut karayollarındaki ulaşımı olumsuz etkilemektedir.

8) Hızla artan sanayi beraberinde Trakya içi ve bölgesel göçü de getirmiş, bunun sonucu ilçe nüfusu hızla artmıştır. Yoğun işçi ihtiyacı Çerkezköy'de hızlı kentleşmeyi de beraberinde getirmiştir.

9) Zirai ilaçlarla yapılan sürekli ilaçlamalar ve aşırı gübre kullanımı toprak yapısının bozulmasına neden olmaktadır.

10) Anız yakılması sonucu ekolojik denge, yeşil alanlar ve hava emisyonları etkilenmektedir.

11) Zirai mücadele ilaçlarının yağmur suları ile taşınması sonucu kıta içi yüzeysel sular ile içme, kullanma ve sulama amaçlı göletlerde su kalitesi olumsuz etkilenmektedir (Aydın 1997).

Ayrıca;

- a) İlçede bulunan kanalizasyon sisteminin nihai arıtma ile sonuçlanmaması evsel kökenli kirliliği,
- b) Düzenli katı atık depolama sahasının olmaması çöp sorununu,
- c) Isınmada kullanılan katı yakıtlar kısmi hava kirliliğini,
- d) Isı ve ses yalıtımının yeterli olmaması gürültü kirliliğini,
- e) Düzensiz yapılaşma görsel kirliliği oluşturmaktadır (Aydın 1997).

Yeraltı su kaynaklarının korunması, hızla artan nüfusun içme suyu ihtiyacının karşılanması açısından oldukça önemlidir. Bunun yanında sanayinin ihtiyaç duyduğu suyun kalitesi ve sürekliliğinin sağlanması açısından da önemlidir. Bu nedenle hem toplumun hem de sanayinin ihtiyaç duyduğu suyun yeterli düzeyde ve kalitede karşılanabilmesi açısından yeraltı su kaynakları korunmalıdır.

Çevre kirliliğini gidermenin maliyeti, kontrol ve önleme maliyetinden daha yüksek olduğu için ilçede yaşanan çevre sorunlarının daha büyük tahribatlara neden olmadan önlenmesi, ileride yaşanacak daha büyük sorunların önüne geçecektir.

İlçede yaşanan çevre sorunlarının çözümünde toplumun tüm kesimlerinin ikna edilmesi ve çözüme katılımının sağlanması soruna çözüm yolu bulunmasında önemlidir. Özellikle sanayiciler, üreticiler ve yerel yöneticiler sorunun bir parçası oldukları için sorunun çözümüne de aktif olarak katkı sağlamalıdır.

10.7. Çerkezköy İçin SWOT Analizi

Tekirdağ ili Çerkezköy ilçesi için yapılan SWOT analizine göre ilçenin güçlü yönü sanayisinden kaynaklanan gücüdür. Buna bağlı olarak genç ve dinamik bir insan kaynağının varlığı ve İstanbul'a yakınlığı da dikkat çekmektedir.

İlçenin zayıf yönleri ise sanayiye bağlı olarak artan nüfusun özellikle sosyal ihtiyaçlarını karşılanacak kurumların bulunmayışı, pozitif ayrımcılığa ihtiyaç duyan çocuklar, gençler, engelliler vb. kesimler açısından ihtiyaç duyulan kurumların eksikliği ve çevre kirliliği açısından alınan önlemlerin henüz yetersiz olmasıdır.

Ancak Çerkezköy'ün İstanbul'a yakınlığı sebebiyle ticari açıdan sahip olduğu imkanlarla, kentin sağlıklı ve estetik gelişimi konusunda çalışmaların yeni başlamış olması bir fırsat olarak değerlendirilebilir.

Sayıları artan fabrikalardan ve nüfustan kaynaklanan katı atık, atık sular vb. çevre kirliliğine karşı önlemlerin yetersizliği, artan asayiş olayları, ilçedeki sivil toplum kuruluşları arasındaki yetersiz iletişim, hayvansal üretimden ziyade sanayi üretiminin daha önemsendir hale gelmesi bir tehdit olarak düşünülmektedir.

Buna göre Çizelge 10.16.'da Çerkezköy açısından geliştirilen SWOT analizi görülmektedir.

Çizelge 10.16. Çerkezköy'ün SWOT Analizi

GÜÇLÜ YÖNLER	ZAYIF YÖNLER
1)Tekirdağ'a ve İstanbul'a yakınlık	1)Kadınlar, yaşlılar vb. sosyoekonomik seviyesi düşük olan kişilere yönelik faaliyetlerin ve mekanların azlığı
2)Yetmiş orta seviyede iş gücü	2)Bölgede sanayi ile ilgili planların ve imar çalışmalarının yapılması sırasında sanayiye bağlı olarak oluşacak nüfus artışının düşünülmemesi, hizmet ve sosyal alt yapı konularında gerekli çalışmaların yapılmaması.
3)Genç ve dinamik insan kaynağı	3)Katılımcı demokrasiyi sağlayacak kurumların kurulmaması
4)Kurumlar arası işbirliği	4)Çevreyi korumaya yönelik önlemlerin yetersizliği
5)İstihdam imkanının yüksekliği	5)Çevre bilincinin oluşmaması
6)Sivil toplum kuruluşlarının varlığı	6)Engelli vatandaşların yaşam standartlarını kolaylaştırıcı çalışmaların eksikliği
TEHDİTLER	FIRSATLAR
1)Çerkezköy Organize Sanayi Bölgesi dışındaki sanayi alanlarının kontrolsüz gelişimi	7)Spor tesislerinin sayısal eksikliği
2)Toprak ve su kirliliği	8)Kentin tanıtım yönündeki çalışmaların bulunmaması
3)Kalitesiz yakıt kullanımı sonucunda oluşan hava kirliliği	9)Kent için yangın,afet vb. konularda fiziksel eksiklikler ve acil eylem planları konusundaki eksiklikler
4)Asayiş olaylarının artışı	10)Eğitim imkanlarının ideal standartlarda olmayışı
5)Hayvancılık ve tarımsal üretim alanından ağırlıklı olarak sanayi üretimine dönüş	11)Artan hızlı nüfusun önemli bir kısmını oluşturan okul öncesi eğitim alacak kişiler konusunda çalışmaların yetersizliği
6)Sivil toplum etkileşiminin zayıflığı	12)Girişimciliği destekleme konusunda konu ile ilgili olabilecek kurumların harekete geçmemesi
7)Hızlı nüfus artışı	13)Ev hanımlarının aile ve kent ekonomisine katkısı konusunda projelerin fazla yaygın olmaması
8)Çevresel gürültü	14)Roman vatandaşların kentin sosyal ve ekonomik hayatına entegrasyonu konusundaki projelerin olmaması
9)Geri kazanım konusunda çalışmaların yetersizliği	15)Sosyal aile yapısının korunması ve güçlendirilmesine yönelik kurumların (örneğin: Aile Danışmanı Merkezleri) olmaması
10)Çevre yönetimi konusunda eğitim ve bilinçlendirme faaliyetlerinin yetersizliği	16)Üniversite ile sanayi arasındaki işbirliğinin zayıflığı
11)Konut alanlarının dağılımı ve sosyal yaşamda bölgesel unsurların baskın olması	1) Kentin sağlıklı ve estetik gelişimi konusunda henüz konunun başında olmak
12) Yakın çevredeki ilçe ve beldeler arasında yerel mülki yönetimler açısından stratejik ve bölgesel çıkarlara odaklı bir işbirliğinin olmayışı	2) Vatandaşların katılabileceği demokratik katılım örgütlerinin oluşturulabileceğine dair istek
	3)Çerkezköy Organize Sanayi Bölgesindeki bilgi ve tecrübe birikimlerinin oluşturulabilecek yeni sanayi alanlarında ve çevre yönetimi konusunda kullanılabilir olması
	4) AB fonlarının varlığı
	5)Çerkezköy'de bir meslek yüksek okulunun varlığı ve Namık Kemal Üniversitesinin yapılanmasını henüz tamamlamamış olması
	6)Kentin İstanbul merkezli iş ve sanayi faaliyetlerinin kaydırılması ve genişletilmesi öngörülen yeni bölgeler kapsamında olması ya da yakınlarında olması

10.8. Anket Çalışması

Ankete katılanların % 85 'ini erkekler, % 15 'ini kadınlar oluşturmaktadır. Çizelge 10.17. de ankete katılan erkek ve kadın sayıları verilmiştir. Araştırmanın amacında eşit sayıda kadın ve erkek sayıları düşünülmüştür. Ancak araştırma esnasında daha çok erkekle karşılaşıldığından erkek ve kadın sayısı farklı olmuştur.

Çizelge 10. 17. Ankete Katılanların Cinsiyetine Göre Dağılımı

	Frekans	Frekans %	Kümülatif Yüzdeler
Erkek	144	85	85
Kadın	26	15	100
Toplam	170	100	

Ankete katılanlara 6 farklı yaş grubu sunularak yaşlarını belirtmeleri istenmiştir. Ankete katılanların tümü yaşlarını belirtmişlerdir. Yaş grupları ve dağılımları Çizelge 10.18. de gösterilmiştir.

Çizelge 10. 18. Ankete Katılanların Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

Yaş Grupları	Frekans	Frekans %	Kümülatif Yüzdeler
18 - 24	19	11	11
25 - 34	40	23	34
35 - 44	51	30	64
45 - 54	47	28	92
55 - 64	8	5	97
65 ve +	5	3	100
Toplam	170	100	

Çizelge 10.18.'e göre yapılan ankete katılanlardan 18- 24 yaş grubunda 19 kişi, 25- 34 yaş grubunda 40 kişi, 35- 44 yaş grubunda 51 kişi, 45- 54 yaş grubunda 47 kişi, 55 – 64 yaş grubunda 8 kişi, 65 yaş ve üstünde 5 kişi bulunmaktadır. Yapılan anketin değişik yaş gruplarından katılımlarıyla gerçekleştiği görülmektedir. Çerkezköy'de çalışmak için gelen genç nüfus kitlesinin ankete de yansıdığı görülmekte olup, 25-34 ve 35- 44 yaş grubunda toplam % 53 'lük bir katılımcı grubu bulunmaktadır.

Katılımcılara doğdukları yer sorulduğunda il bazında verdikleri cevaplar dikkate alınarak Çizelge 10.19.'daki sonuçlara varılmıştır:

Çizelge 10. 19. Ankete Katılanların Doğdukları İller

İl İsmi	Frekans	İl İsmi	Frekans	İl İsmi	Frekans
Adana	1	Iğdır	1	Sivas	2
Ağrı	3	İstanbul	15	Tekirdağ : Çerkezköy	27
Aksaray	1	İzmir	1	" : Saray	6
Amasya	1	Kars	6	" : Çorlu	2
Ankara	3	Kastamonu	2	" : Hayrabolu	2
Ardahan	5	Kayseri	1	" : Malkara	5
Artvin	2	Kırklareli	10	" : Merkez	1
Balıkesir	1	Kocaeli	1	Tokat	7
Bilecik	1	Konya	1	Trabzon	2
Çanakkale	3	Malatya	2	Tunceli	1
Çorum	1	Muş	3	Urfa	1
Edirne	10	Niğde	3	Van	6
Elazığ	1	Ordu	2	Zonguldak	1
Erzurum	7	Rize	1		
Eskişehir	1	Samsun	8	Cevap vermeyen	1
Giresun	2	Sinop	2	Bulgaristan	4
TOPLAM : 170 KİŞİ					

Ankete katılan 170 kişinin, ankete başlangıcında tahmin edildiği gibi, ülkenin farklı şehirlerinden geldiği tespit edilmiştir. Bu haliyle ankete katılanlar açısından bir genel değerlendirme yapmak yönünde, Çizelge 10.19.'daki listede bulunan şehirler bölgelerine göre ayrılmışlardır.

Buna göre ankete katılanların doğdukları bölgeler belirlenmiş olup, Çizelge 10.20.'de gösterilmiştir.

Çizelge 10.20. Ankete Katılanların Doğdukları Bölgelere Göre Dağılımı

Bölgeler	Frekans	Frekans %	Kümülatif Yüzdeler
Marmara Bölgesi	74	43	43
Ege Bölgesi	1	1	44
Akdeniz Bölgesi	1	1	45
İç Anadolu Bölgesi	22	13	58
Karadeniz Bölgesi	36	21	79
Doğu Anadolu Bölgesi	30	17	96
Güneydoğu Anadolu Bölgesi	1	1	97
Yurt dışı	4	2	99
Cevap Vermeyen	1	1	100
Toplam	170	100	

Katılımcıların % 43'lük bir oranla en çok Marmara Bölgesi doğumlu oldukları, ikinci sırada %21'lik oranla Karadeniz Bölgesinden gelenlerin olduğu, üçüncü ve dördüncü olarak sırasıyla Doğu Anadolu ve İç Anadolu Bölgesi doğumlu kişiler oldukları tespit edilmiştir. Bir başka deyişle, ankete katılanların yarısı Karadeniz, Doğu ve İç Anadolu bölgesinden gelmişlerdir.

Katılımcıların eğitim durumu sorulduğunda ise en çok ilköğretim düzeyinde eğitim almış kişilerin bulunduğu görülmektedir.

Çizelge 10. 21. Ankete Katılanların Eğitim Düzeyine Göre Dağılımı

Eğitim Seviyesi	Frekans	Frekans %	Kümülatif Yüzdeler
Okur - Yazar	4	2	2
İlköğretim	96	56	58
Lise	64	38	96
Yüksekokul	1	1	97
Üniversite	5	3	100
Toplam	170	100	

Üniversite seviyesinde toplam 5 kişi ankete katılanların % 3'ünü oluştururken, lise seviyesindeki 64 kişi % 38, İlköğretim seviyesindeki 96 kişi ise % 56 olarak görülmektedir.(Çizelge 10.21.)

Katılımcıların genel düzeyi incelendiğinde eğitim seviyesi düşük kişilerin eğitim seviyesi yüksek kişilere göre göçe daha çok göç eğilimli oldukları tespit edilmiştir.

Ankete katılanların istihdam dağılımları tespit edilmiş ve Çizelge 10.22.'de katılımcıların istihdam edildikleri iş kolları gösterilmiştir.

Çizelge 10. 22. Ankete Katılanların İstihdam Dağılımı

İstihdam Kolu	Frekans	Frekans %	Kümülatif Yüzdeler
Çalışmıyorum	24	14	14
Fabrika	41	24	38
Eğitim Sektörü	3	2	40
Sağlık Sektörü	2	1	41
Kamu	3	2	43
İnşaat	7	4	47
Serbest Meslek	75	44	91
Emekli	15	9	100
Toplam	170	100	

Çizelge 10.22.'ye göre serbest meslek sahibi olarak 75 kişi % 44 oranla 1. sırada, fabrikalarda çalışan 41 kişi % 24 oranla 2. sırada görülmektedir. Ancak 24 kişilik çalışmıyorum diyenlerin oranı % 14 görülürken, bunun 2008 yılı sonunda başlayarak anket çalışmasının yapıldığı günlerde etkilerinin azaldığı düşünülen dünya ekonomik krizine bağlı olarak Çerkezköy'deki fabrikalarda işten çıkartılan çalışanlarla doğrudan ilgili olduğunu söylenebilir.

Katılımcılara istihdam edildikleri sektörlerdeki iş durumlarını belirtmeleri istenmiştir. 32 katılımcı soruyu yanıtlamazken, diğerleri cevaplamıştır. Çizelge 10. 23. de katılımcıların iş durumu belirtilmiştir.

Çizelge 10. 23. Ankete Katılanların İstihdam Durumuna Göre Dağılımı

İş Kolundaki Durmu	Frekans	Frekans %	Kümülatif Yüzdeler
Cevap Vermeyen	32	19	19
İşveren	11	6	25
İşgören	69	41	66
Kendi Hesabına	57	33	99
Diğer	1	1	100
Toplam	170	100	

Yapılan araştırmada gelir durumları değerlendirilmiştir. Ankete katılanlara, aileleri bazında gelir durumlarını aylık olarak belirtmesi istenmiştir. Katılımcılara çeşitli değer aralıklarında gelir seçenekleri verilmiştir.

Çizelge 10.24. Katılımcıların Ailedeki Toplam Gelir Durumuna Göre Dağılımı

Gelir Seviyesi	Frekans	Frekans %	Kümülatif Yüzdeler
0 - 400 TL	2	1	1
401 - 600 TL	15	9	10
601 - 800 TL	29	17	27
801 - 1.200 TL	58	34	61
1.201 - 2.500 TL	47	28	89
2.500 TL ve üstü	19	11	100
Toplam	170	100	

Gelir aralığı içinde en büyük orana sahip olan 801 -1.200 TL olanlar % 34 ile birinci, 1.201- 2.500 TL olanlar %28 ile ikinci sırada, 601- 800 TL arasında olanlar % 17 ile üçüncü sırada gözükmektedir.

Çizelge 10.24.deki tabloya göre asgari ücretin (yaklaşık net 600 TL.nin) üzerinde gelir elde eden %90'lık bir kesim bulunmaktadır.

Türkiye'de çeşitli kurumlar tarafından gelire ilişkin araştırmalar yapılmaktadır. Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu tarafından yapılan yoksulluk sınırı araştırmasına göre 2010 yılı mayıs ayı verilerine (EK 1) göre dört kişilik ailenin yoksulluk sınırı 2.691

TL.'dir. Çerkezköy'de yapılan araştırmadan elde edilen netice göz önüne alındığında araştırmaya katılanların % 89'u yoksulluk sınırının altındadır.

Çizelge 10.25. Katılımcıların Medeni Hallerine Göre Dağılımları

Medeni Hali	Frekans	Frekans %	Kümülatif Yüzdeler
Evli	127	75	75
Bekar	43	25	100
Toplam	170	100	

Araştırma sahasındaki katılımcılara medeni halleri sorulmuş, buna bağlı olarak alınan evli cevabı verenlere ek soru olarak “ Çerkezköy'e yerleştikten sonra mı evlendiniz? “ sorusu yöneltilmiştir. Medeni hal sorularına tüm katılımcılar cevap verirken, Çizelge 10.26. deki ek soruya 19 kişinin cevap vermediği görülmüştür. Katılımcıların % 75'inin evli oldukları tespit edilmiştir.

Çizelge 10.26. Katılımcıların Evli Olanlarının Evlilik Zamanlarına Göre Dağılımı

Evlilik Zamanı	Frekans	Frekans %	Kümülatif Yüzdeler
Cevap Vermeyen	19	15	15
Çerkezköy'e Yerleştikten Sonra Evlenen	37	29	44
Çerkezköy'e Yerleşmeden Önce Evlenen	71	56	100
Toplam	127	100	

Çizelge 10.26. da görüleceği üzere katılımcılardan evli olanların % 56'sının Çerkezköy'e gelmeden önce evlendiği tespit edilmiştir.

Katılımcıların Çerkezköy'e göç etmeden önceki yerleşim merkezleri hakkında da inceleme yapılmıştır. Katılımcılara Çerkezköy'den önceki yerleşim yerinin bölgesi sorulduğunda alınan cevaplar şöyledir.

Çizelge 10. 27. Katılımcıların Daha Önce İkamet Ettikleri Bölgelere Göre Dağılımı

Önceki Yerleşim Merkezi	Frekans	Frekans %	Kümülatif Yüzdeler
Cevap Vermeyen	31	18	18
Marmara Bölgesi	88	52	70
Ege Bölgesi	3	2	72
Akdeniz Bölgesi	3	2	74
İç Anadolu Bölgesi	9	5	79
Karadeniz Bölgesi	19	11	90
Doğu Anadolu Bölgesi	15	9	99
Güney Doğu Anadolu Bölgesi	2	1	100
Toplam	170	100	

Ankete katılanların verdikleri cevaplara göre, Çerkezköy'e en çok göç veren Marmara Bölgesi 88 kişi olup, genelin % 52'sini oluşturmaktadır. Ayrıca katılımcıların verdikleri cevaplara göre Karadeniz Bölgesinden % 11, Doğu Anadolu Bölgesinden % 9'luk bir kesim gelmiştir. Ege Bölgesi, Akdeniz Bölgesi ve Güney Doğu Anadolu Bölgesinden gelen göçlerin çok az olduğu (% 1-2) görülmektedir.

Katılımcılara Çerkezköy'den önce yerleşim yeri şehir olarak sorulduğunda İstanbul – 40 kişi, Tekirdağ - 15 kişi, Kırklareli-8 kişi, Edirne-8 kişi olarak belirtmiş, Çizelge 10.27.' de görüldüğü gibi katılımcıların Çerkezköy'e gelmeden önce ikamet etikleri bölge olarak Marmara Bölgesi illeri ilk sırayı alırken, 170 katılımcıdan 31'i bu soruya cevap vermemiştir.

Katılımcılara Çerkezköy'den önceki yerleşim yeri konusunda il, ilçe veya köyde yaşadıklarına ilişkin olarak yöneltilen soruya verdikleri cevaplar Çizelge 10.28.'de gösterilmiştir.

Çizelge 10.28. Katılımcıların Önceki Yerleşim Merkezlerine Göre Dağılımı

Önceki Yerleşim Merkezi	Frekans	Frekans %	Kümülatif Yüzdeler
Cevap Vermeyen	17	10	10
İl Merkezi	49	29	39
İlçe	85	50	89
Köy	19	11	100
Toplam	170	100	

Çizelge 10.28.'e göre katılımcıların % 50'si Çerkezköy'e gelmeden önce bir ilçede, %29'u bir il merkezinde ve %11'i ise köyde yerleşik bulunmuştur.

Araştırma sahasından elde edilen bulgular neticesinde Çerkezköy'e göç edenlere ne kadar süre önce göç ettikleri bilgisine ulaşılmıştır. Çizelge 10.29. da görüleceği üzere katılımcılardan 26 kişi bu soruya cevap vermemiştir. Katılımcılara 7 seçenek verilmiş ve birini seçmeleri istenmiştir.

Çizelge 10.29. Katılımcıların Çerkezköy'e Ne Kadar Süre Önce Göç Ettiklerinin Dağılımı

Gelme Süresi	Frekans	Frekans %	Kümülatif Yüzdeler
Yeni Yerleşim	11	6	6
1 - 2 yıl önce	14	8	14
3 - 5 yıl önce	29	18	32
6 - 10 yıl önce	26	15	47
11 - 15 yıl önce	21	12	59
16 - 20 yıl önce	13	8	67
20 yıl üstü	30	18	85
Cevap Vermeyen	26	15	100
Toplam	170	100	

Katılımcılardan 3-5 yıl önce ve 20 yıldan daha önce gelenler % 18 ile birinci sırayı paylaşırken, 6-10 yıl önce gelenler % 15 ile ikinci sırada ve 11-15 yıl önce gelenler % 12 ile

üçüncü sıradadır.Çizelge 10.29'a göre gelenlerin büyük çoğunluğu 2 yıldan daha önce Çerkezköy'e gelmiş olup, ilçeye halen göç sürmektedir.

Katılımcılara “Çerkezköy’ü yerleşim yeri olarak seçme sebebi” sorulduğunda alınan cevaplar Çizelge 10.30.’da görülmektedir.

Çizelge 10.30. Katılımcıların Çerkezköy’ü Yerleşim Yeri Seçme Sebebi

Sebeb	Frekans	Frekans %	Kümülatif Yüzdeler
Ekonomik Nedenler	56	33	33
Sosyal Nedenler	13	7	40
Ailesel Nedenler	30	18	58
İş ve Çalışma Hayatı ile İlgili Nedenler	40	24	82
Çevreden Duyduğu İzlenimler	-	-	-
Merak	4	2	84
Diğer	3	2	86
Cevap Vermeyen	24	14	100
Toplam	170	100	

Çizelge 10.30.’a göre katılımcılardan 56 kişi ekonomik nedenlerle göç ettiklerini belirtmişlerdir. % 33 olarak birinci sıradaki ekonomik nedenlerin ardından, iş ve çalışma hayatı ile ilgili nedenlerle 40 kişinin olumlu cevap verdiği görülmektedir.% 24’lük bu grup Çerkezköy’e göçlerin ikinci sebebini oluşturmuştur. Ailevi nedenle gelen 30 kişilik grup üçüncü sırada, 13 kişilik sosyal nedenlerle göç eden grup ise dördüncü sırada yer almıştır.

Çerkezköy’e göçün en önemli sebebini ekonomik ve iş hayatı sebebiyle gelen göçler oluşturmaktadır.

Araştırma sahasındaki katılımcılara “Çerkezköy’e yerleşmeden önce Çerkezköy hakkında araştırma yaptınız mı?” diye sorulduğunda alınan cevaplar Çizelge 10.31.’de verilmiştir.

Çizelge 10.31. Katılımcıların Çerkezköy Hakkında Önceden Araştırma Yapmalarına İlişkin Dağılım

Araştırma Dağılımı	Frekans	Frekans %	Kümülatif Yüzdeler
Cevap Vermeyen	30	18	18
Evet	41	24	42
Hayır	99	58	100
Toplam	170	100	

Ankete katılanların arasında 41 katılımcının gelmeden önce Çerkezköy hakkında araştırma yaptığı ve oranın % 24 olduğu görülmüştür (Çizelge 10.31.). Katılımcılardan 99 kişilik % 58’lik büyük grubun Çerkezköy hakkında önceden araştırma yapmadığı tespit edilmiştir.

Çizelge 10.32.’de katılımcıların eski yerleşim yerinden ayrılma sebebine ilişkin dağılım görülmektedir. Ankete katılan toplam 170 kişiden bu soruya 26 kişi cevap vermemiştir.

Çizelge 10.32. Katılımcıların Eski Yerleşim Yerinden Ayrılma Nedeni

Sebeup	Frekans	Frekans %	Kümülatif Yüzdeler
İş Arama	55	32	32
Ekonomik Sebepler	40	24	56
Tayin	4	2	58
Eğitim	2	1	59
Hane Halkına Bağlı Nedenler	27	16	75
Deprem	1	1	76
Güvenlik	2	1	77
Diğer	13	8	85
Cevap Vermeyen	26	15	100
Toplam	170	100	

Araştırma sahasındaki katılımcıların “Çerkezköy’e yerleştikten sonraki yaşam koşullarının değişip değişmediğine ilişkin yaşam memnuniyeti” sorusuna verdikleri cevaplar Çizelge 10. 33.’de belirtilmiştir.

Çizelge 10.33. Yaşam Memnuniyetine İlişkin Dağılım

Yaşam Memnuniyeti	Frekans	Frekans %	Kümülatif Yüzdeler
Cevap Vermeyen	23	13	13
Daha İyi	73	43	56
Değişmedi	55	33	89
Daha Kötü	19	11	100
Toplam	170	100	

Katılımcılardan 73 kişilik - % 56 oranında bir grup Çerkezköy’e yerleştikten sonra yaşantılarının daha iyi olduğunu belirtmiştir. Yaşantılarının daha kötü olduğunu söyleyen 19 kişilik - % 11 oranında bir grubun olduğu da görülmüştür.

Katılımcılara yaşantılarındaki değişim sorusuna paralel olarak Çerkezköy’e yerleştikten sonraki gelir durumlarındaki değişme sorulmuş ve alınan cevaplar Çizelge 10.34.’de gösterilmiştir.

Çizelge 10.34. Gelir Memnuniyetine İlişkin Dağılım

Çerkezköy'e Yerleştikten Sonraki Gelir Memnuniyeti	Frekans	Frekans %	Kümülatif Yüzdeler
Cevap Vermeyen	23	14	14
Daha İyi	69	41	55
Değişmedi	58	34	89
Daha Kötü	20	11	100
Toplam	170	100	

Çizelge 10.34.e göre Çerkezköy’e yerleştikten sonra gelirlerinin arttığını söyleyen 69 kişilik % 41’lik bir katılımcı grubu bulunmaktadır.%34’lük bir grup gelirlerinin değişmediğini, %11’lik grup daha azaldığını ifade ederken, 23 kişilik %14’lük bir grup bu soruya cevap vermekten kaçınmıştır.

Katılımcıların “Çerkezköy’e yerleştiğinize memnun musunuz?” sorusuna ilişkin olarak verdikleri cevaplar aşağıdaki Çizelge 10.35.de gösterilmiştir.

Çizelge 10.35. Çerkezköy’e Yerleşme Memnuniyeti

Yerleşim Memnuniyeti	Frekans	Frekans %	Kümülatif Yüzdeler
Cevap Vermeyen	11	6	6
Evet	121	71	77
Hayır	38	23	100
Toplam	170	100	

Çerkezköy’e yerleşmekten memnuniyet duyan 121 kişi - % 71’lik yüksek bir oranın olduğu tespit edilmiştir.

Çizelge 10.35.de görüleceği üzere, Çerkezköy’e yerleştikten sonra memnun olmayan 38 kişiye “memnuniyetsizlik sebebi” sorulduğunda alınan cevaplar Çizelge 10.36.’da verilmiştir.

Çizelge 10.36. Memnuniyetsizlik Sebebi

Memnuniyetsizlik Sebebi	Frekans	Frekans %	Kümülatif Yüzdeler
Uyum Sorunu	4	11	11
Ekonomik Sorunlar	21	55	66
Ailesel Sorunlar	1	3	69
Bireysel Sorunlar	-	-	-
Çevresel Sorunlar	12	31	100
Diğer	-	-	-
Cevap Vermeyen	-	-	-
Toplam	38	100	

Çizelge 10.36.’ya göre Çerkezköy’e yerleşmekten memnun olmayan katılımcıların en önemli memnuniyetsizlik sebebinin ekonomik sorunlar olduğu (% 55), diğer sorun olarak sırasıyla çevresel ve uyum sorunları olduğu tespit edilmiştir.

Katılımcılara Çerkezköy'den başka bir yere yerleşmeyi düşünüp düşünmedikleri sorulmuştur. Katılımcıların bu soruya verdikleri cevaplar aşağıdaki Çizelge 10.37.'de belirtilmiştir.

Çizelge 10.37. Katılımcıların Başka Bir Yere Göç Etmeye İlişkin Düşünenlerin Dağılımı

Göç Düşüncesi	Frekans	Frekans %	Kümülatif Yüzdeler
Evet	50	29	29
Hayır	111	66	95
Cevap Vermeyen	9	5	100
Toplam	170	100	

Çizelge 10.37. incelendiğinde katılımcılardan 111 kişilik - % 66'lık bir grup başka bir yere göç etmeyi düşünmediklerini belirtmiştir.

Katılımcılara daha önceki yerleşim yerine dönmeye ilişkin düşünceleri sorulmuş ve sonuçlar Çizelge 10.38.' de verilmiştir.

Çizelge 10.38. Katılımcıların Eski Yerleşim Yerine Geri Dönmeye İlişkin Dağılımı

Göç Düşüncesi	Frekans	Frekans %	Kümülatif Yüzdeler
Cevap Vermeyen	27	16	16
Evet	60	35	51
Hayır	83	49	100
Toplam	170	100	

Çizelge 10.38.'deki sonuçlara göre katılımcıların % 49'u eski yerleşim yerine dönmeyi düşünmemektedir.

Katılımcıların Çerkezköy'e kiminle geldikleri de sorulmuştur. Bu soru ile Çerkezköy'e dışarıdan gelenlerin yalnız, ailesi, arkadaşı veya akrabası ile beraber gelip gelmedikleri sorgulanmıştır.

Çizelge 10. 39. Katılımcıların Çerkezköy'e Kiminle Geldiklerinin Dağılımı

Çerkezköy'e Kiminle Geldiği	Frekans	Frekans %	Kümülatif Yüzdeler
Yalnız Geldim	39	23	23
Ailemle Geldim	103	60	83
Arkadaşımle Geldim	1	1	84
Akrabamla Geldim	1	1	85
Cevap Vermeyen	26	15	100
Toplam	170	100	

Çizelge 10.39.'a göre Çerkezköy'e göçlerle gelenlerin çok önemli bir kısmının aileleriyle beraber geldiği (% 60) görülmektedir.% 23'lik bir kesim yalnız geldiğini ifade etmiştir.

Yapılan çalışmada katılımcılara var olan işleri dışında ek iş yapıp yapmadıkları sorulmuş ve alınan cevaplar Çizelge 10.40.'da gösterilmiştir.

Çizelge 10. 40. Katılımcıların Ek İş Yapmaya İlişkin Dağılımları

Ek İş Yapma	Frekans	Frekans %	Kümülatif Yüzdeler
Cevap Vermeyen	1	1	1
Evet	31	18	19
Hayır	138	81	100
Toplam	170	100	

Katılımcılardan ek iş yapanlar katılımcı grubun % 18'ini oluştururken, ek iş yapmayanların oranı % 81'ini oluşturmaktadır.

Araştırmaya katılan kişilere oturdukları konutların mülkiyeti sorulmuştur. Buna göre katılımcıların verdikleri cevaplar Çizelge 10. 41.'de verilmiştir.

Çizelge 10.41. Katılımcıların Oturdukları Konutların Mülkiyetlerinin Dağılımı

Konut Mülkiyeti Durumu	Frekans	Frekans %	Kümülatif Yüzdeler
Ev Sahibi	98	57	57
Kiracı	68	40	97
Lojman	1	1	98
Diğer	4	2	100
Toplam	170	100	

Çizelge 10.41.'e göre katılımcılar arasında ev sahibi olan 98 kişi katılımcı grubun % 57'sini oluşturmaktadır. Kiracı olan 68 kişi ise grubun % 40'ını kapsamaktadır. Lojmanda oturan 1 kişi ve “diğer” olarak cevaplayan toplam 5 kişi ise % 3'lük bir orana sahiptir.

Katılımcılara mevcut işlerinden sağladıkları gelirlerin haricinde başka kaynaklardan sağladıkları yan gelirlerinin olup olmadığı sorulmuştur.

Çizelge 10. 42. Katılımcıların Ek Gelir Durumlarına İlişkin Dağılımı

Yan Gelir Durumu	Frekans	Frekans %	Kümülatif Yüzdeler
Cevap Vermeyen	2	1	1
Evet	32	19	20
Hayır	136	80	100
Toplam	170	100	

Çizelge 10. 42' ye göre ek gelire sahip olan 32 kişi - % 19'luk orana sahipken, ek geliri bulunmayan 136 katılımcı - % 80'lik orana sahiptir.

Araştırmaya katılan katılımcıların sosyal güvencelerinin olup olmadığı durumu da incelenmiştir. Katılımcılardan 1 kişi buna cevap vermemiştir.

Çizelge 10. 43. Katılımcıların Sosyal Güvence Durumuna İlişkin Dağılımı

Sosyal Güvence	Frekans	Frekans %	Kümülatif Yüzdeler
Cevap Vermeyen	1	1	1
Evet	127	75	76
Hayır	42	24	100
Toplam	170	100	

Çizelge 10.43.'e göre araştırmaya katılan 127 kişilik - % 75'lik büyük grupta sosyal güvence bulunmaktadır. Sosyal güvencesi olmayan katılımcı sayısı 42 kişidir ve toplam katılımcıların % 24'ünü oluşturmaktadır. Başka bir deyişle, ankete katılan her dört kişiden birisi sosyal güvenceden yoksundur.

Çizelge 10.44. Katılımcıların Önceki Mesleklerine İlişkin Dağılımı

Meslek Grupları	Frekans	Frekans %	Kümülatif Yüzdeler
Memur	8	5	5
Özel Kesim / İşletme Sahibi	13	8	13
İşçi	88	52	65
Tarım / Ziraat	17	10	75
Ev Hanımı	9	5	80
Hizmet	5	3	83
Öğrenci	9	5	88
İşsiz	3	2	90
Cevap Vermeyen	18	10	100
Toplam	170	100	

Katılımcılardan önceki yerleşim yerinde memur olarak görev yapan 8 kişi katılımcıların % 5'ini oluşturmaktadır. Daha önceki yerleşim yerinde kendi işletmesine sahip 13 kişi katılımcıların % 8'ini ve daha önce işçi olarak çalışan 88 kişi katılımcıların % 52'sini oluşturmaktadır. Tarım ve ziraat sektöründe çalışan 17 kişi katılımcıların % 10'unu oluşturmaktadır.

Katılımcılara göç etmeden önceki ve göç ettikten sonraki hane halkı sayılarını belirtmeleri istenmiştir. Bu durum Çizelge 10. 45. ve Çizelge 10.46.'da gösterilmektedir.

Çizelge 10. 45. Katılımcıların Çerkezköy'e Gelmeden Önceki Hane Halkı Sayısı

Hane Halkı Sayısı	Frekans	Frekans %	Kümülatif Yüzdeler
Cevap Vermeyen	23	13	13
1	13	8	21
2	12	7	28
3	18	10	38
4	53	31	69
5	19	11	80
6	13	8	88
7	7	4	92
8	7	4	96
9	1	1	97
10	2	1	98
11	1	1	99
12	1	1	100
Toplam	170	100	

Çizelge 10.45.'de katılımcıların göç etmeden önceki hane halkı sayıları gösterilmektedir. Buna göre "göç etmeden önceki hane halkı sayısı 5 ve daha az olanlar" 115 katılımcıdır ve genelin % 68'ini oluşturmaktadır. Katılımcılardan "gelmeden önce hane halkı sayısı 6 ve 10 arasında olan" 30 kişi genelin % 18'ini oluşturmaktadır. Göç etmeden önce 11 ve 12 kişilik hane halkına sahip 1'er kişi bulunmaktadır.

Çizelge 10.46. Katılımcıların Göç Ettikten Sonraki Hane Halkı Sayıları

Hane Halkı Sayısı	Frekans	Frekans %	Kümülatif Yüzdeler
Cevap Vermeyen	1	1	1
1	21	12	13
2	16	9	22
3	30	18	40
4	59	35	75
5	22	12	87
6	12	7	94
7	5	3	97
8	3	2	99
9	1	1	100
Toplam	170	100	

Çizelge 10.46.'da katılımcıların göç ettikten sonraki hane halkı sayıları gösterilmektedir. Buna göre göç ettikten sonraki hane halkı sayısı 5 ve daha az olanların

toplamı 148 katılımcıdır ve genelin % 87'sini oluşturmaktadır. Katılımcılar arasında göç ettikten sonraki hane halkı sayısı 6 ve 9 arasındaki 21 kişi genelin % 13'ünü oluşturmaktadır.

Katılımcılara son olarak daha önceki yerleşim yerinden maddi destek alıp almadıkları sorulmuştur. Buna göre alınan cevaplar Çizelge 10.47.'de gösterilmiştir.

Çizelge 10.47. Katılımcılardan Daha Önceki Yerleşim Yerinden Alınan Maddi Destek Dağılımı

Alınan Maddi Destek	Frekans	Frekans %	Kümülatif Yüzdeler
Evet Alıyorum	19	11	11
Hayır Almıyorum	129	76	87
Cevap Vermeyen	22	13	100
Toplam	170	100	

Çizelge 10.47.'ye göre katılımcılardan 129 kişi % 76'lık bir oran daha önceki yerleşim yerinden maddi destek almadığını ifade etmiştir.

10.9. Çerkezköy Araştırma Sahasından Elde Edilen Bulguların Birbirlerinden Bağımsız Olup Olmadıklarının Ki-Kare Bağımsızlık Testi İle Test Edilmesi

Çizelge 10.48.Katılımcıların Cinsiyetleri İle Göç Nedenlerinin Karşılaştırılması

GÖÇ SEBEPLERİ	CİNSİYET DAĞILIMI			χ^2_{hesap}	s.d	χ^2_{tablo}
	Erkek	Kadın	Toplam			
a.Ekonomik Nedenler	50	6	56	21,82	7	14,07
	89%	11%	100%			
b.Sosyal Nedenler	7	6	13			
	54%	46%	100%			
c.Ailesel Nedenler	21	9	30			
	70%	30%	100%			
d.İş ve Çalışma Hayatı ile İlgili Nedenler	39	1	40			
	98%	2%	100%			
e.Çevreden Duyduğu İzlenimler	-	-	-			
	-	-	-			
f.Merak	4	-	4			
	100%	-	100%			
g.Diğer	3	-	3			
	100%	-	100%			
h.Cevap vermeyen	20	4	24			
	83%	17%	100%			
TOPLAM	144	26	170			
	85%	15%	100%			

H_0 = Göç sebebi cinsiyetten bağımsızdır.

H_1 = Göç sebebi cinsiyetten bağımsız değildir.

$$s.d = (8-1) (2-1) = 7$$

$$\chi^2_{hesap} = 21,82 > \chi^2_{tablo} = 14,07 \text{ olduğu için göç sebebi cinsiyetten bağımsız}$$

değildir. H_0 reddedilir.

Çizelge 10.48.'e göre erkek katılımcılar en fazla ekonomik sebebe bağlı olarak göç ettiği görülürken, kadın katılımcılar sosyal ve ailesel nedenlere bağlı olarak göç etmektedir. Ki-Kare testine göre göç etme sebeplerinin cinsiyetten bağımsız olmadığı ortaya konulmuştur.

Çizelge 10.49. Katılımcıların Göç Etme Sebebi İle Eğitim Durumlarının Karşılaştırılması

EĞİTİM DURUMU	Ekonomik	Sosyal	Ailesel	İş ve Çalışma Hayatı	Çevreden İzlenim	Merak	Diğer	Cevap Vermeyen	TOPLAM	χ^2_{hesap}	s.d.	χ^2_{tablo}
Okur Yazar Değil	-	-	-	-	-	-	-	-	-	20,024	42	57,8
Okur Yazar	1	-	2	-	-	1	-	-	4			
İlköğretim	32	6	15	26	-	2	2	13	96			
Lise	20	6	12	13	-	1	1	11	64			
Yüksekokul	1	-	-	-	-	-	-	-	1			
Üniversite	2	1	1	-	-	-	-	-	5			
Lisansüstü	-	-	-	-	-	-	-	-	-			
TOPLAM	56	13	30	40		4	3	24	170			

H_0 = Göç sebebi eğitim durumundan bağımsızdır.

H_1 = Göç sebebi eğitim durumundan bağımsız değildir.

$$s.d = (8-1)(7-1) = 42$$

$$\chi^2_{hesap} = 20,024 > \chi^2_{tablo} = 57,8 \text{ olduğu için göç sebebi eğitim durumundan}$$

bağımsızdır. H_0 kabul edilir.

Çizelge 10.49'da farklı eğitim seviyelerinden ve farklı sebeplerle göç eden katılımcılar görülmektedir. Lise ve ilköğretim seviyesinde eğitim düzeyinde bulunan katılımcıların ekonomik, iş ve ailesel nedenlere bağlı olarak göç ettikleri görülmektedir. Yapılan Ki-Kare testine göre göç etme sebeplerinin eğitim durumundan bağımsız olduğu görülmektedir.

Çizelge 10.50.Katılımcıların Gelir Seviyesi İle Çerkezköy'e Yerleşme Memnuniyetlerinin Karşılaştırılması

Gelir Aralığı	Yerleşme Memnuniyeti				χ^2_{hesap}	s.d	χ^2_{tablo}
	Cevap Vermeyen	Evet	Hayır	TOPLAM			
Cevap Vermeyen	1	11	4	16	12,38	12	21,03
%	6%	69%	25%	9%			
0-400 TL	-	2	3	5			
%	0%	40%	60%	3%			
401-600 TL	2	9	4	15			
%	13%	60%	27%	9%			
601-800 TL	3	38	15	56			
%	5%	68%	27%	33%			
801-1200 TL	3	44	8	55			
%	5%	80%	15%	32%			
1201-2500 TL	-	8	3	11			
%	0%	73%	27%	7%			
2501 TL ve üstü	2	9	1	12			
%	17%	75%	8%	7%			
TOPLAM	11	121	38	170			
%	6%	71%	23%	100%			

H_0 = Çerkezköy'e yerleşme memnuniyeti gelir seviyesinden bağımsızdır.

H_1 = Çerkezköy'e yerleşme memnuniyeti gelir seviyesinden bağımsız değildir.

$$s.d = (3-1) (7-1) = 12$$

$$\chi^2_{hesap} = 12,38 < \chi^2_{tablo} = 21,03 \text{ olduğu için Çerkezköy'e yerleşme}$$

memnuniyeti gelir seviyesinden bağımsız değildir. H_0 reddedilir.

Çizelge 10.50.'ye göre gelir seviyesi düşük katılımcıların Çerkezköy'e göç ettiklerine memnun oldukları gözlenirken, gelir seviyesi yüksek olan katılımcılarında Çerkezköy'e göç ettiklerinden memnun oldukları gözlenmektedir. Buna göre gelir seviyesi ile yerleşme memnuniyeti arasında bir ilişki vardır.

11.SONUÇ ve ÖNERİLER

1700'lü yıllardan itibaren dünyayı saran sanayileşme çabalarının sonucunda yaşanan gelişmeler; Türkiye'yi de etkileyerek 1950'li yıllardan itibaren dünyadaki ve ülke içindeki endüstriyel gelişimlere bağlı olarak büyük ölçekli gelişmeler yaşanmıştır.

Türkiye'de genel ekonomik ve sosyal politikalarındaki gelişimlerin sonucunda öncelikle köylerden kentlere, arkasından çoğunlukla doğudan batıya doğru kentler arası göçlerin yaşanmaya başladığı görülmektedir. Özellikle kentleşme olgusunun bu tür yerleşim merkezlerine göç miktarının hızla artmasına neden olduğu görülmektedir.

İstanbul ili 1970'li yıllardan itibaren önemli göç alan merkezlerden birisidir. İstanbul'daki sanayileşmenin artmasının paralel olarak, bölge illerine özellikle Tekirdağ ve Bursa'ya doğru bir genişleme yaşanmaktadır. Bu kapsamda Tekirdağ'ın Çorlu ve Çerkezköy ilçelerine pek çok yeni sanayi işletmesinin kurulduğu veya İstanbul bölgesinden taşındığı görülmektedir.

Araştırmanın yapıldığı Tekirdağ ili Çerkezköy ilçesinden elde edilen bilgilerin neticesinde, araştırmaya katılanların % 32'si iş arama sebebiyle, % 24'ü ekonomik nedenlerden ve % 16'sı hane halkına bağlı sebeplerden dolayı göç ettiklerini belirtmiştir. Burada ortaya çıkan sonuç iç göçlerin büyük oranda ekonomik nedenlerden dolayı yaşandığını ortaya koymaktadır.

Ankete katılanların doğum yerlerine göre incelendiğinde % 43 Marmara Bölgesi, % 21 Karadeniz Bölgesi, % 17 Doğu Anadolu Bölgesi ve % 13 oranında İç Anadolu Bölgesi olduğu görülmektedir. Çizelge 4.5.de görülen TÜİK verilerine göre Çerkezköy'e göç eden kişiler ağırlıklı olarak Marmara Bölgesinden gelmiştir. Bu noktada Edirne ve Kırklareli'nden gelen % 13'lük bir oran dikkat çekmektedir. Edirne ve Kırklareli'nden gelen bu kişilerin fabrikalarda çalışmak üzere geldiği ortadadır.

Araştırmaya katılan kişilerin % 56 oranında ilköğretim ve % 38'lik lise düzeyinde oldukları tespit edilmiştir. Bu rakamlar ilköğretim düzeyinde eğitim gören kişilerin iş bulabilmek amacıyla Çerkezköy'e geldiklerini göstermektedir. Ayrıca lise mezunları olanların oranı da oldukça yüksek görünmektedir. Bu durumda bölgede eğitim düzeyi düşük olanların bile tarım sektörü yerine sanayi sektöründe iş bulabilmek amacıyla arayış içerisine girdiklerini göstermektedir.

Araştırmada anket uygulaması 2010 yılı mayıs ayı içerisinde yapılmıştır. Çerkezköy Sosyal Güvenlik Kurumu 2008 yılı verilerine göre Çerkezköy'de çalışan sigortalı sayısı 58.000 iken, 2010 Şubat ayı verilerine göre 46.000 kişidir. 2009 yılındaki ekonomik krizden

dolayı fabrikalarda işten çıkartılan yaklaşık 15.000 kişinin bir kısmının fabrikalara geri işe alındıkları tespit edilmiştir. Anketin yapılması esnasında % 14'lük "çalışmıyorum" diyen bir grupla karşılaşmıştır. Katılımcıların % 41'lik önemli bir grubu işgören olarak fabrikalarda çalıştıklarını ifade etmiştir.

Çerkezköy açısından önemli bir değerlendirme parametresi olarak gelir dağılımı incelendiğinde araştırmaya katılanların % 17'si 601- 800 TL, % 34'ü 801- 1200 TL aralığında bulunmaktadır. 0 – 1200 TL gelir aralığındaki toplam % 61'lik katılımcı grubu tespit edilmiştir. Ancak 1201 - 2500 TL arasında % 28'lik bir gelir grubu ile 2500 TL. nin üzerinde % 11'lik bir grup da bulunmaktadır. Katılımcılar dikkate alınarak, 0-1200 TL arasında ağırlıklı bir grup kendisini hissettirmektedir. Fabrika ve ev arasında sürdürülen bir yaşamın sürdürüldüğü Çerkezköy'de eğlence ve sosyal açıdan zengin bir yönün var olmadığı da tespit edilmiştir.

Katılımcıların Çerkezköy'e gelmeden önce ağırlıklı olarak (% 52) Marmara Bölgesinde ikamet ettikleri ve % 24'lük bir grubun İstanbul'dan geldiği tespit edilmiştir. Bu sonuç İstanbul'un sanayileşmesinin artmasıyla birlikte Trakya'ya göç verdiğini doğrulamaktadır. Ayrıca araştırmada katılımcıların % 75'inin evli olduğu ve evli olanların % 56'sının Çerkezköy'e gelmeden önce evlendikleri tespit edilmiştir.

Araştırma sahasındaki kişilerin % 18'i 2-5 yıl önce, % 15'i 5-10 yıl önce ve % 12'si 10-15 yıl önce Çerkezköy'e geldiklerini söylemişlerdir. Çerkezköy'deki fabrika sayısı arttıkça ilçeye gelen kişilerin sayısı artmaktadır. Çerkezköy'e göçlerle gelen bu insanların yaşları, Tekirdağ'ın tarımsal çalışmalarının ağırlıklı olduğu diğer ilçelerine göre çok daha gençtir. Çerkezköy'ün nüfus yapısı incelendiğinde 25-29 yaş grubun ağırlıklı olduğu görülmektedir.

Yapılan araştırmada Çerkezköy'e gelmeden önce ilçe hakkında yeterince bilgi sahibi olunmadan gelindiği ankete katılanların cevaplarından tespit edilmiştir. Ancak katılımcıların % 43'ü ilçeye geldikten sonra yaşantılarının daha iyi olduğunu ifade etmiştir. Benzer şekilde % 41'lik bir oran Çerkezköy'e geldikten sonra gelir durumlarının iyileştiğini , % 11'lik bir oran ise gelirlerinin daha kötü hale geldiğini ifade etmiştir. Ankete katılanların % 81'i ek iş yapmamakta ve benzer şekilde % 80'i ek gelir elde etmemektedirler.

Katılımcıların % 71'i Çerkezköy'e yerleşmekten memnuniyet duyduklarını söylemişlerdir. Bu nedenle araştırma bölgesindeki kişilerin % 66'sı başka bir yere göç etmeyi düşünmediklerini söylemişlerdir. Bu oran Çerkezköy'e yerleşmekten memnuniyet duyan % 71'lik oranla paraleldir. Ankete katılanlar ağırlıklı olarak (% 60) ailesiyle Çerkezköy'e gelmişlerdir.

Oturdukları mülkiyet açısından katılımcılardan % 57'lik bir oran ev sahibi olduklarını söylemişlerdir. Önemli sayılacak bu oran çalışanların ev sahibi olma yönünde düşüncelerinin ağırlıkta olduğunu göstermiştir. Ayrıca katılımcıların % 75'i sosyal güvenceye sahiptir. Yüksek sayılacak bu orana rağmen % 25'lik sosyal güvencesiz bir kesimin olması işsiz, çalışmayan veya sigortasız çalıştırılan grupların varlığını göstermektedir.

Katılımcılardan gelmeden önce hane halkı sayısı 4 ve 5 kişi olan toplam % 41'lik ağırlıklı bir kesim olduğu, geldikten sonra ise 3 kişilik % 18 , 4 kişilik % 35 ve 5 kişilik % 12'lik grubun varlığı görülmektedir. Bu noktada anne-baba ve üç çocuktan daha geniş bir aile yapısının Çerkezköy'de çok sayıda bulunmadığı görülmektedir. Çerkezköy'ün beldeleri ve köyleri de araştırma sahasına katılmış olup, Kızılpınar, Karaaağaç, Kapaklı ve Veliköy isimli bu beldelerde yaşayanların ağırlıklı olarak fabrikalarda çalıştıkları görülmüştür.

1970 yılında tarımsal üretimin bulunduğu Çerkezköy'ün beş köyünde hali hazırda bitkisel üretim sürdürülmektedir. 1985 yılı ile kıyaslandığında, bu köylerde bitkisel üretimde bir azalma görülmemektedir. Toplam nüfusun % 3'lük bir kısmının yaşadığı köylerdeki insanlar başta elektrik-elektronik cihazlar olmak üzere modern yaşamın imkanlarından en yüksek düzeyde faydalanmak için çaba göstermektedirler.

Bu çalışma ile tarımdan sanayiye doğru bir dönüşüm çabası içerisinde olan ülkemizde Trakya Alt Bölgesi illerinin özellikleri incelenerek, 1974 sonrasında kurulan Çerkezköy Organize Sanayi Bölgesi'ndeki fabrikalarda çalışmaya gelen kişiler ve geleneksel yapıdan sanayi toplumuna dönüş noktasında değerlendirme farklılıkları ortaya konulmuştur.

Araştırmada toplumsal yaşam, aile yapısı ve ilişkileri, yerleşim yeri, eğitim ve değerler göz önünde tutularak sanayileşme ve toplumsal değişimler incelenmiştir. Çerkezköy, coğrafi konumu sebebiyle dışarıya açık bir yerleşim birimidir. 1974 öncesi köy yaşantısından kolaylıkla uzaklaşarak özellikle yeni gelen göçlerle birlikte modern kent yaşamına yaklaşmaktadır. Çerkezköy'de nüfus, büyük oranda kentsel özelliklere ulaşmıştır. Aile yapısı incelendiğinde ağırlıklı olarak çalışma dönemindeki genç bir nüfus kitlesiyle karşılaşmaktadır. Aile büyüklüğü ortalama 3 çocuk sayısı ile genel ortalamanın biraz üzerinde bir kentsel niteliktedir.

Çerkezköy ölçeğinde yapılan araştırmada aile kurumu en önem verilen kurum olarak dikkati çekmiştir. Aile içi ilişkilerde geleneksel ilişkiler ötesine geçilerek kentsel düşünce ve davranışlara doğru bir değişim söz konusudur. İstihdamları konusunda birtakım sıkıntılara rağmen kadınlar aile ekonomisine katkı olarak fabrikalarda çalışmaktadır. Aile yapısının geleneksel geniş aileden çekirdek aile tipine dönüştüğü görülmüştür. Aile içindeki kadınlar fabrikalarda ücretli olarak çalışmaya başlamışlardır. Konutlar, tek katlı evler niteliğinden

çıkarak çok katlı apartmanlara dönüşmekle kalmamış, modern site inşaatlarının sayısı sürekli artmıştır.

Çerkezköy ilçesi 1974 yılında Organize Sanayi Bölgesinin kurulmasının sonrasında başta tekstil olmak üzere elektrik, metal, kimya vb. değişik sektörlerle ait işletmelerin kurulduğu bir yerleşim yeri haline geldi. Tarımdan sanayileşmeye doğru hızlı bir sürecin yaşandığı bölgenin sosyal ve kültürel yapısı da gelişmelerden etkilenmiş durumdadır. İlçede tarımsal üretim miktarında 1970'li yıllara kıyasla düşüş yaşanmamakta, ancak sanayi ve hizmet sektörüne doğru hızlı bir yönelim sürmektedir. Tekirdağ'ın diğer ilçelerinden Çorlu ile adeta iç içe geçmeye başlayan Çerkezköy sosyal ve ekonomik yönden de birbirleriyle etkileşim halindedir. Çerkezköy'deki fabrikaların yöneticilerinin bir kısmının Çorlu'da ikamet ettikleri, Çerkezköy'deki kurulu sanayi tesislerinde ihtiyaç duyulan makine tamir işlemlerinin bir kısmının Çorlu'da yapılması bunlara örnek gösterilebilir.

1974 öncesine göre yaklaşık 10 kattan daha fazla artan nüfus içerisinde değişen ihtiyaçlar kapsamında ekonomik ve ticari faaliyetlerle uğraşanların sayısı da artmıştır. Sanayileşme çerçevesinde ilçede yaşayanların meslekleri ağırlıklı olarak fabrikalardaki üretime yönelik mesleklerdir. Meslekler açısından incelendiğinde fabrikalarda çalışan işçilerin ağırlığı görülmektedir. Çerkezköy'ün köylerinde yaşayan 4.905 kişiden 600 kişinin fabrikalarda çalıştığı, ancak toplam nüfus içerisinde köylerde yaşayanların sadece %3'lük bir kesimi oluşturduğu söylenirse, Çerkezköy'ün bir sanayi kenti olma yönünde kararlılığı daha rahat ifade edilmiş olur. Ayrıca Çerkezköy'ün köylerinde tarımsal örgütlenme adına bir çalışmanın bulunmadığı belirtilerek tarımdan sanayiye hızlı bir geçişin yaşandığını vurgulamak gerekir.

Çerkezköy'e değişik yörelerden göçlerle gelen insanlar açısından ekonomik krizler gelir durumlarını çok olumsuz yönde etkileyen olaylardır. Zira ekonomik krizlere bağlı olarak fabrikalarda işten çıkartılan kişiler, krizlerden doğrudan ve en hızlı şekilde etkilenen insanlar olmaktadır.

Bölgenin Çorlu ile beraber iki önemli sanayi alanından birisi haline gelen Çerkezköy'e çalışmak maksadıyla göçlerle gelen insanların, bölgenin yerlisi olan ve şu andaki toplam nüfusun yaklaşık % 10'unu oluşturan insanlarla kaynaştığı görülmektedir. Bunun sonucu olarak, asayiş olaylarının son 20 yıl içerisinde sayısal olarak artışı görülmesine rağmen, Çerkezköy'de genel olarak barışçıl bir ortamın bulunduğu rahatlıkla söylenebilir.

Bu haliyle Çerkezköy tarımdan daha ziyade endüstriyel üretimin etkin olduğu bir yaşama yönelmiş durumdadır. Çerkezköy'de Organize Sanayi Bölgesi'nin kurulduğu 1974

yılı sonrası değişimlerin bir tablo halinde incelemesi yapılacak olursa Çizelge 10.51. ile karşılaştırılır.

Çizelge 10.51. Çerkezköy’de 1974 Sonrası Değişimler

Çerkezköy Nüfusu			Özellikler
YIL	Köy	Kent	
1970	3.751	10.538	Çerkezköy bu dönemde bir tarım kenti niteliğindedir.
1974			Çerkezköy Organiza Sanayi Bölgesi'nin kurulması
1980	4.112	19.858	Çerkezköy’deki fabrikalara çalışmaya gelenlerin artışı
1990	4.430	36.887	Çerkezköy’e ülkenin değişik bölgelerinden göçlerle nüfus artışı Tarımsal Üretim- Buğday:43.000 ton , Ayçiçeği:8.800 ton
2000	4.654	82.119	Göç artışı sürüyor. Tarımsal Üretim- Buğday:44.000 ton , Ayçiçeği:6.200 ton
2009	4.905	149.393	İlçeye göç devam ediyor. Tarımsal Üretim- Buğday:38.000 ton , Ayçiçeği:9.840 ton Çevre problemleri (atık su, katı atık) ortaya çıktı. Geleneksel yapıdan ziyade sanayi toplumu özelliklerinin görülmesi Erkeklerin istihdamı kadınlardan daha fazla Arsa ve ev satış fiyatlarında yükselme Apartmanların ve lüks binaların sayıca artışı Fabrikalardaki üretime yönelik meslek grupları görülüyor. Tekstil ağırlıklı bir sanayi yapısı Bilinç düzeyinin yetersiz olduğu çok sayıda sivil toplum örgütü var.
2023	Tahmini - 400.000		Nüfus artışı sürüyor Çevre problemlerini önemli oranda çözmüş bir kent Daha az su kullanan sektörlerin olduğu bir sanayi yapısı Bilinçli sivil toplum örgütleri İlçede sosyal yaşantıyı geliştiren kurum/kuruluşların sayısının artışı

Çizelge 10.51. incelendiğinde 1974 sonrası tarımsal yapıdan sanayi toplumu niteliklerine bürünen Çerkezköy ilçesinde, sanayi tesislerinde çalışmak için gelen kişilerle oluşan nüfus artışı yanında, sosyal ve ekonomik gelişimle beraber ilçede kurulu bulunan sanayi yapısında da değişimler beklenmektedir. Bu değişimlerin başında daha az su kullanan elektrik- elektronik gibi sektörlerin ön plana çıkması öngörülmektedir. Cumhuriyetimizin kuruluşu olan 2023 yılına kadar Çerkezköy’de 2010 yılında sayıları 173’ü bulan ve ağırlıklı olarak hemşeri dayanışma dernekleri niteliğinde olan sivil toplum kuruluşlarının eğitim, sağlık ve spor gibi değerlerle ilgilenen sivil toplum dönüşümü de beklenmektedir. Çerkezköy ilçesi Tekirdağ’ın diğer bir ilçesi olan Çorlu ile 1990 sonrası özellikle göç alması yönünden benzer nitelikler taşımaktadır. Çalışmanın yapıldığı 2010 yılından sonra da sanayi sebebiyle büyümesi beklenen Çerkezköy ilçesinin Çorlu ile benzer nitelikler göstermeye devam edeceği, ancak nüfus artışının Çorlu kadar olmayacağı öngörülmektedir. Marmara bölgesi ve Karadeniz bölgesinden gelenlerin önemli oranda yaşadığı bu iki ilçenin Karadeniz

bölgesinden göç almaya devam edeceği beklenmektedir. Tekirdağ'ın Çerkezköy ve Çorlu ilçeleri dışındaki ilçelerinde tarıma dayalı bir yapının etkin olacağı bölgesel beklentilerin içerisinde yer almaktadır.

Gelişmiş ülkelerde tarımda çalışan nüfus oranı %10'un altında olmasına rağmen Türkiye'ye göre verimlilik oranlarının çok yüksek olduğu bilinmektedir. Ülkemiz sanayileşme yönünde özellikle Cumhuriyet Dönemi'nde çok ciddi adımlar atmıştır. İçinde bulunduğumuz 2000'li yıllarda sanayileşme yönünde sancılar çeken ülkemiz açısından tarımın ve tarımsal verimliliğin önemini kaybettiğini söylemek mümkün değildir. Ülkemiz açısından tarım ve sanayi sektörlerinin birbirini desteklediği bir kalkınma modeli en ideal gelişim modelidir. Önemli olan bu modelde sürdürülebilir kalkınma modellerinden yararlanmaktır.

Çerkezköy'ün Tekirdağ'ın batısındaki ilçelerden farklı olarak sanayi kenti olmak yönünde hareket ettiği görülmektedir. Burada halen sayısı 350'ye yaklaşan fabrikalardan ve artan nüfustan kaynaklanan katı ve sıvı atıkların giderilmesine yönelik acil önlemlerin hayata geçirilmesi gerekmektedir.

Trakya Alt Bölgesi toplam tarımsal üretim değerleri açısından, 2009 TÜK verilerine göre, Türkiye'nin toplam ayçiçeği üretiminin % 58'ini, çeltik üretiminin % 51'ini ve buğday üretiminin % 9'unu karşılamaktadır. Son yıllarda sanayi merkezlerinin sanayi yüklerini çevre kentlere aktarması sebebiyle İstanbul ve diğer kentlerden Çorlu ve Çerkezköy'e fabrikalar kurulmuştur. Bu ilçelere gelen göçlerle ve sanayileşmeyle birlikte Ergene Havzasında meydana gelen kirlilik tarımsal üretimi olumsuz yönde etkilemektedir.

Trakya Alt Bölgesi (Edirne, Kırklareli ve Tekirdağ illeri) jeopolitik özellikleri, potansiyelleri ve bölgesel projeler kapsamında ülkenin Avrupa'ya açılan bir kapısı niteliğindedir. Mevcut gelişme eğilimlerinin sürmesi halinde Edirne ve Kırklareli illerinde nüfusun azalmaya, Tekirdağ'da ise hızlı nüfus artışı sebebiyle bölgenin çekim gücü olmaya devam edeceği söylenebilir. Edirne ve Kırklareli'nde tarıma dayalı kalkınmanın desteklenmesi ile nüfusun artış oranı dengeli tutulabilir.

Ek 2'deki "Trakya Alt Bölgesi İllerinde 2000 ve 2023 yıllarında Sektör İstihdam Dağılımı, Nüfus ve Aktivite Oranları Tablosu" dikkate alındığında Tekirdağ ilinde nüfusun sanayi ağırlıklı bir yapıya dönüşeceği görülmektedir. 2023 yılı tahminlerine göre Trakya Alt Bölgesi açısından % 45'ten % 27'ye gerileyecek çalışan tarımsal nüfusla birlikte hizmet sektöründe çalışanların % 48'lik oranlara çıkacağı tahmin edilmektedir. 2000 yılında 567.955 kişi olan çalışan nüfusun 2023 yılında 1.158.274 kişiye ulaşacağı tahmin edilmekte olup, bu nüfusun ağırlıklı olarak hizmet sektöründe çalışmaya yöneleceği öngörülmektedir.

Üretim alanları açısından karma bir yapıya sahip olan Trakya Alt Bölgesindeki Tekirdağ'da sanayi sektörü ve hizmet sektörü alanları ağırlıkta iken, Edirne ve Kırklareli'nde verimli tarım toprakları bulunmaktadır. Aynı coğrafyada farklı üretimlerin yapıldığı bu bölgede ekonomik ve ekolojik sistem etkileşimleri bulunmaktadır.

Trakya Alt Bölgesi açısından mutlak korunacak tarım arazileri, ülkenin mutlak korunacak tarım arazilerinin % 8'ini oluşturduğu bilinmektedir. Trakya Alt Bölgesinin % 69'luk bölümünü içeren bu arazilerin tarımsal kullanımlarının sürdürülmesi ülke çıkarları açısından büyük önem taşımaktadır.

Türkiye'nin diğer bölgelerinde olduğu gibi, Trakya Alt Bölgesinde de tarımsal istihdamın hızla en azından sağlıklı bir biçimde diğer sektörlerle aktarılması mümkün görülmemektedir. Bilindiği üzere tarım sektöründe istihdam edilenlerin eğitim düzeyinin düşük kalmasına bağlı olarak vasıf düzeyinin de beklenen düzeyinin altında şekillenmesi bu alanda istihdam edilenlerin katma değeri daha yüksek olan alanlara kaydirmalarına yönelik en önemli engeli teşkil etmektedir. Tarımsal sektörün çözülmesine bağlı olarak gerçekleşen geçişlerde ise sosyoekonomik sorunlar daha da artmaktadır.

Trakya bölgesinde sanayileşme girişimleri bölgenin doğal kaynaklarını kullanırken işletmelerin karlılığını artırmaktadır. Bunun yanında bölgenin sosyoekonomik gelişmesine ve makroekonomik dengelere önemli katkılar sağlamaktadır. Bu açıdan sanayide yaşanan gelişmeler hem bölgenin hem de ülkenin gelişmesine katkı sağlamaktadır.

Türkiye'nin Avrupa'da kalan kısmını oluşturan Trakya'da tarımsal yapı, verimlilik ve tarımsal örgütlülük düzeyi ülke geneline oranla tarımsal üretime daha elverişlidir. Bölge, işletme başına düşen arazi, miktarı ve girdi kullanım düzeyi açısından, Türkiye'ye oranla daha verimli üretim yapabilmek için uygun şartlara sahiptir. Bunun doğal sonucu olarak da bölgede tarımsal verimlilik değerleri Türkiye'de oranla, hatta bazı gelişmiş ülkelere bile daha yüksektir.

Diğer yandan Trakya'da kontrolsüz sanayi gelişiminin neticesinde hava kirliliği ve su kirliliği dikkati çekmektedir. Başta sivil toplum örgütleri, akademik kurumlar, hükümetler ve en önemlisi şehir sakinleri tarafından desteklenecek kirlilik azaltıcı önlemlerin hayata geçirilmesi gerekmektedir. Ayrıca artan nüfus ve sanayileşme ile birlikte önem kazanan katı atıkların zararlı etkilerinden korunmak için katı atıklara uygun yer seçimi ile ambalaj atıklarının kaynağında ayrı toplanmasına ilişkin çalışmaların hızlandırılması sağlanmalıdır.

Trakya Alt Bölgesinde Marmara Ereğlisi ve Çerkezköy - Çorlu- Büyükkarıştıran aksı dışında kalan sanayi alanlarında yerleşimlerin ağırlıklı özelliklerine göre tarım ve hayvancılığı destekleyecek sanayi fonksiyonları teşvik edilmelidir.

Sonuç olarak Çerkezköy hızla kentleşen ve beraberinde çeşitli sorunların yaşandığı bir kent haline dönüşmüştür. Ancak bu gelişmeler iyi analiz edildiğinde ve karşılaşılan sorunlar sürdürülebilir bir yaklaşımla çözüldüğünde benzer sorunların yaşandığı diğer yerleşim alanlarında model olarak kullanılacak bir potansiyele sahiptir. Bu nedenle Çerkezköy’de yaşanan çevre sorunları, sosyo-ekonomik sorunlar paydaşlar tarafından bu araştırma sonuçlarını değerlendirerek zaman geçirmeden çözüm aramaya başlamalıdır. Burada tek amaç bireylerin refah düzeyinin yükseltilmesi ve kaynakların sürdürülebilir kullanılması olmalıdır.

KAYNAKLAR

Agra Europa Special Report (2002). The Agricultural Industry of West Germany, No:51,
OQEH

Akşit B (1998). İçgöçlerin Nesnel ve Öznel Toplumsal Tarihi Üzerine Gözlemler:Köy
Tarafından Bir Bakış, Türkiye’de İçgöç, Sorunsal Alanları ve Araştırma Yöntemleri
Konferansı, Bolu-Gerede 1997, Tarih Vakfı Yayınları.

Anonim (1989).GAP’ta Tarıma Dayalı Sanayi Politikaları, GAP’ta Tarım, Tarıma Dayalı
Endüstriler ve Finansmanı Bildiriler El Kitabı, Şanlıurfa

Anonim (2001). GAP’ın Diyarbakır İlindeki Tarıma Dayalı İmalat Sanayindeki Gelişme
Sürecine Etkileri, II.GAP ve Sanayi Kongresi Bildiriler El Kitabı, TMMOB Makine
Mühendisleri Odası. Diyarbakır

Anonim (2003). Edirne İlinin Ekonomik Gelişimi, İktisadi Araştırmalar Vakfı, Edirne

Anonim (2005).Trakya’da Sanayileşme ve Çevre Sempozyumu IV, Bildiriler Kitabı,
TMMOB, Makine Mühendisleri Odası, Edirne

Anonim (2006). Bölgelerarası Gelişmişlik Farkları Açısından Türkiye, Ulusal Sanayici ve
İşadamları Derneği-USİAD Yayınları, İstanbul

Anonim (2007a).Tekirdağ İlinin Ekonomik Gelişimi, İktisadi Araştırmalar Vakfı, Tekirdağ

Anonim (2007b).Batı Marmara Bölgesi Tarım Master Planı, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı,
Ankara

Anonim (2008a).Tekirdağ İli Tarımsal Kuraklık Kuraklık Eylem Planı, Tekirdağ İl Tarım
Müdürlüğü,Tekirdağ

- Anonim (2008b).Tekirdağ İl Çevre Durum Raporu, Tekirdağ Valiliği İl Çevre ve Orman Müdürlüğü , Tekirdağ
- Anonim (2009a). Kırklareli İlinin Ekonomik Gelişimi, İktisadi Araştırmalar Vakfı, Kırklareli
- Anonim (2009b).1/100.000 Ölçekli Trakya Alt Bölgesi Ergene Havzası, Revizyon Çevre Düzeni Planı – Plan Analitik Raporu, İstanbul Metropolitan Planlama Merkezi, İstanbul
- Anonim (2009c). Çerkezköy 2023 Vizyonu, Çerkezköy Belediye Başkanlığı, Çerkezköy
- Anonim (2010a). 2009 Yılı Tarım Raporu ,Tekirdağ Valiliği ,Tekirdağ
- Anonim (2010b). Bölgesel Göstergeler TR 21 Tekirdağ, Edirne, Kırklareli, TÜİK, Ankara
- Anonim (2010c). 1.Trakya Bölgesi Kalkınma ve Girişimcilik Stratejileri Sempozyumu Bildirileri, Trakya Üniversitesi Yayınları No:103,Edirne
- Anonim (2010d). Türkiye İstatistik Yıllığı 2009, TÜİK Yayınları, Ankara
- Alper M.A (2005).İşçi Dövizlerini Belirleyen Makro Ekonomik Etkenler: Türkiye Örneği, Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası İşçi Dövizleri Genel Müdürlüğü, Ankara
- Aydemir C., Pıçak M.(2008). Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı 10
- Aydın M (1997). Trakya’da Sanayileşme ve Çevre Sempozyumu II, Tekirdağ İli Çevre Sorunları ve Sanayileşme Bildirisi, Tekirdağ
- Bağlı M (2005).Türkiye’de Göç ve Kentleşme, Uluslararası Göç Sempozyumu Bildirileri, 8-11 Aralık 2005
- Çelik F (2007).Erciyes Üniversitesi-Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı 22

- Demirci R (198). İktisadi Kalkınmada Tarım-Sanayi Önceliği, Kooperatif Dünyası Dergisi, Sayı 132
- Dinçer B, Özasan M, Kavasoglu T (2003). İllerin ve Bölgelerin Sosyoekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması, DPT Yayınları, Ankara
- Dinçer B, Özasan M (2004). İlçelerin Sosyoekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması, DPT Yayınları, Ankara
- Duymaz İ (1985).Türkiye’de Kooperatiflerin Verimli Çalışmaları Açısından Yatay ve Dikey Bütünleşme Hareketleri, Türk Kooperatifçilik Kurumu, Yayın No:60,Ankara
- Erjem Y (1997).Türkiye’de İç Göçler, Kentleşme ve Toplumsal Değişme, Mersin Üniversitesi Bilimsel Toplantı Topluluğu Yayını, Sayı:2
- Erjem Y (2009).Mersin’de Göç, Kentleşme ve Sosyal Problemler, Mersin Valiliği Yayınları, Mersin
- Erman T (2004). Gecekondu Çalışmalarında Öteki Olarak Gecekondu Kurguları, European Journal of Turkish Studies, Thematic Issue,No:1
- Gedik A (1998).Daimi İkametgaha Göre Göç Datası: Eleştiriler ve Öneriler, Türkiye’de İçgöç, Sorunsal Alanları ve Araştırma Yöntemleri Konferansı’na Sunulmuş Bildiriler, Bolu-Gerede 1997, Tarih Vakfı Yayınları
- Gençler A ve Çolak A (2002).Türkiye’den Yurtdışına Beyin Göçü: Ekonomik ve Sosyal Etkiler, Kocaeli Üniversitesi I.Ulusal Bilgi, Yönetim ve Ekonomi Kongresi, İzmit,2002
- Gençler A (2003).Büyüyen Yasadışı Göç Sorunu ve Türkiye, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:3,Sayı:1
- Grigg D B (1977). “ E.G. Ravenstein and the Laws of Migration ”, Journal of Historical Geography, Cilt:3, Sayı: 1

- Güngör N (2005).Göç Olgusu ve Arabesk, Uluslararası Göç Sempozyumu Bildirileri, 8-11 Aralık 2005
- Güngören B (2007).Trakya'da Tarımsal Yapı, Üretim ve Başlıca Ürünlerde Verimlilik Analizleri, Namık Kemal Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi , Tekirdağ
- Gürler A Z, Kızılaslan N, Kızılaslan H (2000).Tarıma Dayalı ve Tarıma Bağlı Sanayi İşletmeleri, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Yayın No:ZF/46,Tokat
- İçduygu A, Aydınğül İ, Sirkeci İ (1998).Türkiye'de İç Göç ve İç Göçün İşçi Hareketine Etkileri, Türkiye'de İçgöç, Sorunsal Alanları ve Araştırma Yöntemleri Konferansı, Bolu-Gerede 1997, Tarih Vakfı Yayınları
- İnan, İ H (1998).Tarım Ekonomisi ve İşletmeciliği, Trakya Üniversitesi,Ziraat Fakültesi,Yayın No:2,Tekirdağ.
- Kaya E, Şentürk H, Danış O,Şimşek S. (2007).Modern Kent Yönetimi - 1, Okutan Yayıncılık, İstanbul.
- Kaya R (1993). Sanayileşmenin Sosyokültürel Etkileri Çerkezköy Araştırması, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul
- Kearney M (1996).From the Invisible Feet:Anthropological Studies of Migration and Development, Theories of Migration, ed.Robin Cohen,Edward Elgar Publishing Limited, England
- Keleş R (2010). Kentleşme Politikası, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara
- Kıray B M (2000).Ağır Sanayiden Önce Bir Sahil Kasabası Ereğli, Bağlam Yayınları, İstanbul

- Knox H W (2002). Emerging Trends in Agricultural- Based Industries in the Northeast, Economic Trends,USA
- Kocaman T (2008). Türkiye’de İç Göçler ve Göç Edenlerin Nitelikleri (1965-2000) , DPT Yayınları, Ankara
- Kubaş A, İnan İ H, Gaytancıoğlu O, Azabağaoğlu Ö, Erbay E R, Unakıtan G (2002). Trakya Bölgesinde Sanayileşmenin Tarımsal Üretim Etkileri ve Sonuçlarının Sürdürülebilir Tarım Politikası Açısından Değerlendirilmesi, TÜBİTAK Projesi, Trakya Üniversitesi, Tekirdağ
- Lee E S (1996).A Theory of Migration, Theories of Migration, ed. Robin Cohen, Edward Elgar Publishing, Cheltenham.
- Newpold P (1995).Statistics for Business & Economics, Fourth Edition, Prentice Hall, Upper Saddle River,New Jersey
- Öcal P G (2006). Trakya Bölgesinde Sanayileşme Dinamikleri ve Çorlu Sanayi Kümeleri, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul
- Özdemir M (2008). Türkiye’de İç Göç Olgusu, Nedenleri ve Çorlu Örneği, Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Edirne
- Özgüven A(1977). Tarım Ekonomisi ve İşletmeciliği, Uludağ Üniversitesi, Ziraat Fakültesi,Yayın No:3, Bursa
- Öztürk M, Altuntepe N (2008).Yaşar Üniversitesi,Türkiye’de Göç Edenlerin Kent ve Çalışma Hayatına Uyum Durumları: Bir Alan Araştırması
- Petersen W (1996).A General Typology of Migration, Theories of Migration , ed.Robin Cohen,Edward Elgar Publishing Limited, England

Shoorl J J, Heering L, Esveldt I, Groenewold G., van der Erf R. F, Bosch A.M, de Valk H. and de Brujin B J (2000), Push and Pull Factors Of International Migration: A Comparative Report, The Hague, Luxembourg, Eurostat, Theme 1 General Statistics

Şahin H (1995). Türkiye Ekonomisi, Ezgi Yayınları, Bursa

Taraklı D (1996). Ekonomik Kalkınmada Tarım ve Sanayi İlişkileri, Kooperatif Dünyası Dergisi, Sayı:305

Tekeli İ (2007). Türkiye'nin Göç Tarihindeki Değişik Kategorileri, Kökler ve Yollar, Türkiye'de Göç Süreçleri, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, der. : Ayhan Kaya, Bahar Şahin

Tobler W (1995). Migration: Ravenstein, Thorntwaite and Beyond, Geography Department University of California, Santa Barbara, CA 93106-4060

Türkdoğan O (2009). Türk Sanayi Toplumu, Timaş Yayınları, İstanbul

Unat A N (2007) .Türk Dış Göçünün Aşamaları: 1950'li Yıllardan 2000'li Yıllara, Kökler ve Yollar, Türkiye'de Göç Süreçleri, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, der: Ayhan Kaya, Bahar Şahin

Üner S (1972). Nüfusbilim Sözlüğü, Hacettepe Üniversitesi Yayınları, Ankara

Wallerstein I (1976). The Modern World-System I: Capitalist Agriculture and the Origins of the European World-Economy in the Sixteenth Century, New York: Academic Pres.

www.hazine.gov.tr

www.tdk.gov.tr

www.iom.int

www.eas.un.org

www.tuik.gov.tr

Yalçın C (2004). Göç Sosyolojisi, Anı Yayınları, Ankara

EKLER

EK 1: Dört Kişilik Ailenin Aylık Gıda Harcaması

DÖRT KİŞİLİK AİLENİN AYLIK GIDA HARCAMASI (AÇLIK SINIRI) (TL / AY)						
	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Ocak	520,00	548,14	617,94	694,01	735,56	811,83
Şubat	523,21	555,07	628,75	714,92	740,04	842,98
Mart	525,55	569,30	629,48	696,78	744,65	845,11
Nisan	527,71	561,76	631,24	717,07	738,33	852,50
Mayıs	527,53	558,33	626,37	720,32	744,12	826,19
Haziran	526,78	571,57	623,36	710,82	733,36	
Temmuz	530,05	573,33	622,36	717,90	738,25	
Ağustos	520,03	574,03	627,65	729,83	740,90	
Eylül	526,90	583,90	655,65	726,47	749,81	
Ekim	525,91	593,60	657,26	741,91	756,68	
Kasım	529,79	605,22	697,16	738,07	777,53	
Aralık	542,95	615,23	688,05	739,67	794,63	
Ortalama	527,20	575,79	642,10	720,66	749,49	835,72

DÖRT KİŞİLİK AİLENİN AYLIK GIDA HARCAMASI (YOKSULLUK SINIRI) (TL / AY)						
	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Ocak	1.693,81	1.785,47	2.012,83	2.260,62	2.395,95	2.644,38
Şubat	1.704,27	1.808,05	2.048,05	2.328,73	2.410,57	2.745,88
Mart	1.711,89	1.854,40	2.050,42	2.269,44	2.425,55	2.752,80
Nisan	1.718,93	1.829,84	2.056,15	2.335,73	2.404,97	2.776,86
Mayıs	1.718,34	1.818,66	2.040,28	2.346,31	2.423,85	2.691,18
Haziran	1.715,90	1.861,79	2.030,49	2.315,37	2.388,78	
Temmuz	1.726,55	1.867,52	2.026,87	2.338,74	2.404,73	
Ağustos	1.693,91	1.869,80	2.044,47	2.377,30	2.413,35	
Eylül	1.716,29	1.901,95	2.135,65	2.366,34	2.442,39	
Ekim	1.713,06	1.933,55	2.140,92	2.416,66	2.464,75	
Kasım	1.725,70	1.971,40	2.270,89	2.404,14	2.532,68	
Aralık	1.768,57	2.004,01	2.241,22	2.409,35	2.588,36	
Ortalama	1.717,27	1.875,54	2.091,52	2.347,39	2.441,33	2.722,22

Kaynak: www.turkis.org.tr

EK 2 : Trakya Alt Bölgesinde İllere Göre 2023 Yılı Sektörel İstihdam Dağılımı Nüfus ve Aktivite Oranları

Trakya Alt Bölgesi'nde İllere göre 2023 Yılı Sektörel İstihdam Dağılımı, Nüfus ve Aktivite Oranları								
Trakya İlleri	Yıl	Kişi %	Tarım	Sanayi	Hizmetler	Toplam Çalışan Nüfus	Nüfus	Aktivite Oranı
Edirne	2000	Kişi	97.404	17.688	80.820	196.389	402.606	49
		%	50	9	41	100		
	2023	Kişi	94.900	22.600	101.500	219.000	485.600	45
		%	43	10	46	100		
Tekirdağ	2000	Kişi	116.935	79.096	105.597	301.630	623.591	48
		%	39	26	35	100		
	2023	Kişi	130.130	220.166	370.892	721.188	1.683.200	43
		%	18	31	51	100		
Kırklareli	2000	Kişi	80.143	28.603	51.863	160.609	328.461	49
		%	48	18	34	100		
	2023	Kişi	92.943	42.446	82.800	218.189	445.941	49
		%	43	19	38	100		
Trakya Alt Bölgesi	2000	Kişi	294.482	137.755	225.718	657.955	1.354.658	49
		%	45	21	34	100		
	2023	Kişi	318.015	285.045	555.214	1.158.274	2.614.741	44
		%	27	25	48	100		

Kaynak: 2009 b

EK 3-ANKET SORULARI

GÖÇ ARAŞTIRMA ANKETİ

1. Cinsiyetiniz ?

(a) Erkek (b) Kadın

2. Yaşınız ?

(a)18-24 (b)25-34 (c) 35-44 (d)45-54 (e)55-64 (f)65 ve üstü

3. Doğduğunuz yer?

İl:..... İlçe:..... Ülke:.....

4. Eğitim durumunuz?

(a) Okur-yazar değil (b) Okur yazar (c) İlköğretim (d) Lise
(e) Yüksekokul (f) Üniversite (g) Lisansüstü

5. Çerkezköy’de çalışmakta olduğunuz iş kolu?

(a) Çalışmıyorum (b) Fabrika (c) Eğitim sektörü (d) Sağlık sektörü (e) Kamu
(f) İnşaat sektörü (g) Serbest meslek (h) Diğer.....

6. İşteki Durumunuz ?

(a) İşveren (b) İşgören (c) Kendi hesabına

7. Aile olarak aylık gelir durumunuz? (TL)

(a) 0-400 (c) 601-800 (e) 1.201-2.500
(b) 401-600 (d) 801-1200 (f) 2.501 ve üstü

8. Medeni haliniz?

(a) Evli (b) Bekar

Evli iseniz: Çerkezköy’e yerleştikten sonra mı evlendiniz? (1) Evet (2) Hayır

9. Çerkezköy’den önceki yerleşim yeriniz?

(a) Marmara bölgesi (b) Ege bölgesi (c) Akdeniz bölgesi (d)İç Anadolu bölgesi
(e) Karadeniz bölgesi (f) Doğu Anadolu bölgesi (g) Güneydoğu Anadolu bölgesi

Belirtmek isterseniz hangi şehir?:.....

10. Çerkezköy’den önce il merkezinde mi yoksa ilçede mi yaşıyordunuz?

(a) İl merkezi (b) İlçe (c) Köy

11. Ne kadar süre önce Çerkezköy’e yerleştiniz?

(a) Yeni yerleştim (b) 1-2 yıl önce (c) 3-5 yıl önce (d) 6-10 yıl önce
(e) 11-15 yıl önce (f) 16-20 yıl önce (g) 20 yıl üstü

12. Çerkezköy’e yerleşme sebebiniz nedir? (Önem sırasına göre numaralandırınız.)

(a) Ekonomik nedenler (d) İş ve çalışma hayatı ile ilgili nedenler
(b) Sosyal nedenler (e) Çevremden duyduğum izlenimler
(c) Ailesel nedenler (f) Merak

Başka belirtmek istediğiniz nedenler var mı?.....

13. Çerkezköy'e yerleşmeden önce, Çerkezköy hakkında araştırma yaptınız mı?

(a) Evet (b) Hayır

14. Eski yerleşme yerinizden ayrılma nedeniniz? (Önem sırasına göre numaralandırınız.)

( ) İş arama/bulma ( ) Ekonomik ( ) Tayin ( ) Eğitim
( ) Hanehalkı fertlerine bağlı nedenler ( ) Deprem ( ) Güvenlik ( ) Diğer

15. Çerkezköy'e yerleştikten sonra yaşam koşullarınız nasıl oldu?

(a) Daha iyi (b) Değişmedi (c) Daha kötü

16. Çerkezköy'e yerleştikten sonraki kazancınız ?

(a) Daha iyi (b) Değişmedi (c) Daha kötü

17. Çerkezköy'e yerleştiğinize memnun musunuz?

(a) Evet (b) Hayır

Hayır ise memnuniyetsizliğinizin sebepleri nelerdir?

(1) Uyum sorunu
(2) Ekonomik sorunlar
(3) Ailesel sorunlar
(4) Bireysel sorunlar
(5) Çevresel etmenler

Belirtmek istediğiniz başka nedenleriniz var mı?.....

18. Çerkezköy'den başka bir yere yerleşmeyi düşündünüz mü?

(a) Evet (b) Hayır

19. Daha öncedeki yerleşim yerinize geri dönmeyi düşündünüz mü?

(a) Evet (b) Hayır

20. Çerkezköy'e .....

(a) Yalnız geldim (b) Ailemle beraber geldim (c) Arkadaşlarımla beraber geldim
(d) Akrabalarımla beraber geldim

21. Ek iş yapıyor musunuz?

(a) Evet (b) Hayır

22. Oturmakta olduğunuz konutun mülkiyeti ?

(a) Ev sahibi (b) Kiracı (c) Lojman (d) Diğer

23. Yan gelirleriniz var mı?(kira,vs....)

(a) Evet (b) Hayır

24. Sosyal güvenceniz var mı? (a) Evet (b) Hayır

25. Çerkezköy'e yerleşmeden önceki mesleğiniz:.....

26. Çerkezköy'e yerleşmeden önceki hane halkı sayısı: .....

27. Daha önceki yerleşim yerinizden maddi destek alıyor musunuz? (a) Evet (b) Hayır

28. Şu andaki hane halkı sayısı:.....

TEŞEKKÜR

Edirne, Kırklareli ve Tekirdağ illerini kapsayan Trakya Alt Bölgesi'nde tarımdan sanayiye geçiş sürecinde nüfus hareketlerini inceleyerek Çerkezköy ilçesi özelinde değişimleri ortaya koyan bu çalışma ile ilgili olarak beni bu konuya yönlendiren ve çalışmanın başlangıcından bitirilmesine kadar bilgi ve tecrübelerinden yararlandığım Danışman Hocam Yrd. Doç. Dr. Recep ERBAY'a, yardımlarını esirgemeyen Sayın Prof. Dr. İ. Hakkı İNAN'a ve Sayın Doç. Dr. Ahmet KUBAŞ'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Konu ile ilgili desteklerini esirgemeyen Çerkezköy İlçe Tarım Müdürlüğü yetkililerine teşekkür ederim.

Çalışmalarım esnasında gösterdikleri ilgiden dolayı Çerkezköy'ün köy muhtarları olan Bahçeağıl Köy Muhtarı Sayın Halim ÇELEBİ'ye, Karlıköy Köy Muhtarı Sayın Sadi ER'e, Pınarça Köyü Muhtarı Sayın İlhami ÖZKAN'a, Uzunhacı Köy Muhtarı Sayın Kerameddin GÜREL'e ve Yanıkağıl Köyü Muhtarı Sayın Yücel BAŞARAN'A ayrı ayrı teşekkür ederim.

Ekim 2010

Çerkezköy

Gökhan İNCE